

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

Кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології

ПЕРЕПЕЛЮК АННА СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:
Завідувач кафедри загального та
прикладного мовознавства і
слов'янської філології, к.філол.н.,
доцент

_____ Гарбера І.В.
« _____ » _____ 2025 р.

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ
АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: УНІВЕРСИТЕТСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Спеціальність В11 Філологія
Освітньо-професійна програма В11.10 Прикладна лінгвістика

Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:
А.П. Загнітко, професор
кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології,
д.філол.н., професор

Оцінка: _____ / _____ / _____
Голова ЕК: _____

Вінниця 2025

АНОТАЦІЯ

Перепелюк А.С. Особливості індивідуалізації та оптимізації в навчанні англійській мові: університетське середовище. Спеціальність В11 Філологія. Освітньо-професійна програма В11.10 Прикладна лінгвістика. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця 2025

Магістерська робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробленню індивідуалізованого курсу англійської мови для здобувачів рівнів А2–В1 у контексті цифровізації вищої освіти. На основі принципів комунікативного та орієнтованого на завдання підходів інтегровано цифрові ресурси й інструменти штучного інтелекту. Проаналізовано сучасні методики викладання, вивчено цифрові засоби підтримки навчання, проведено анкетування студентів для визначення їхніх потреб. Результатом є модель модульного курсу та практичні рекомендації щодо його впровадження. Наукова новизна полягає в поєднанні CLT, TBLT, рівневої диференціації та цифрової підтримки в єдиній освітній системі. Практична цінність полягає у можливості використання курсу у вищій школі для оптимізації мовної підготовки здобувачів.

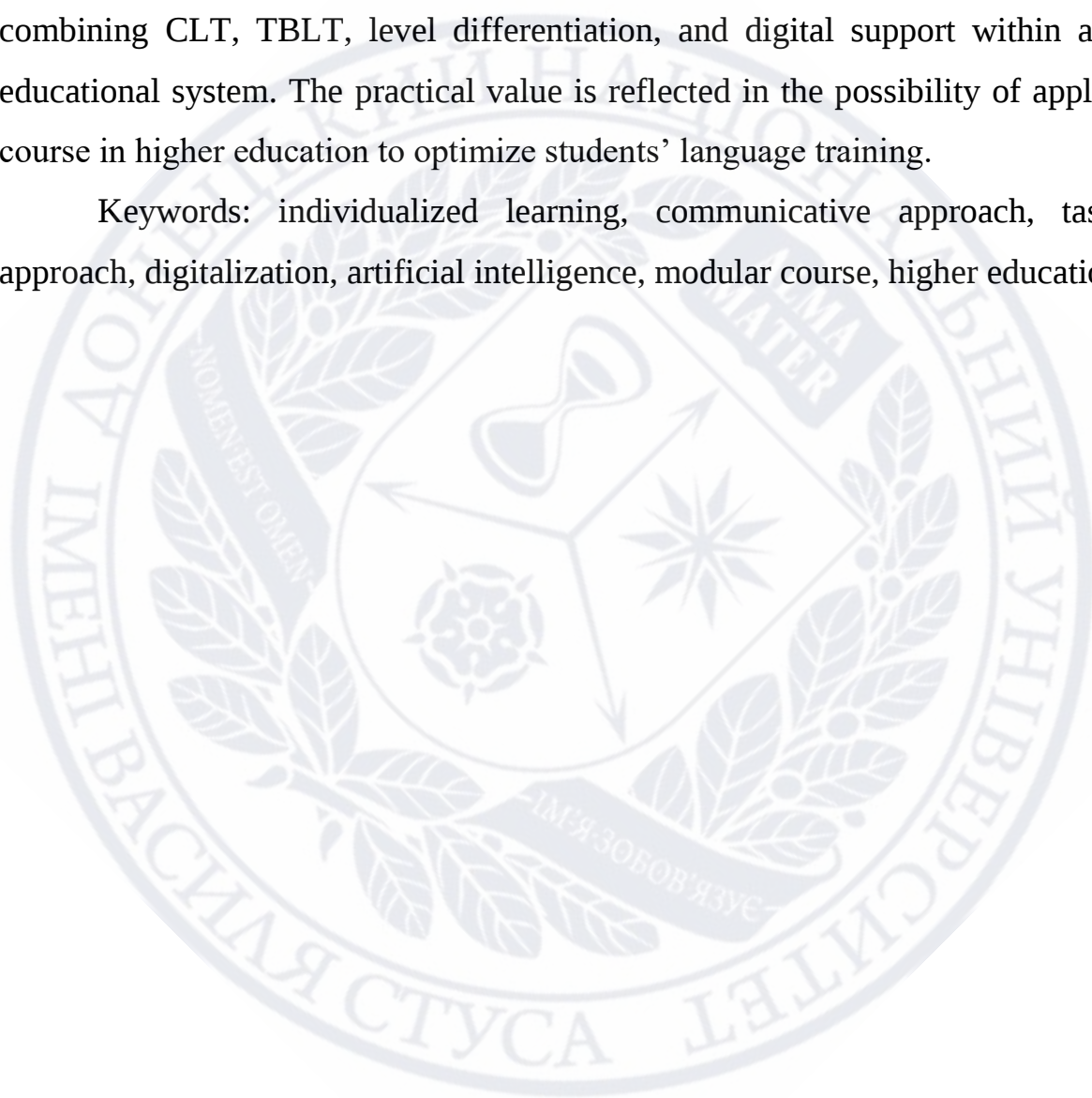
Ключові слова: індивідуалізація навчання, комунікативний підхід, TBLT, цифровізація, штучний інтелект, модульний курс, вища школа.

Perepeliuk A.S. Features of Individualisation and Optimisation in English Language Teaching: the University Environment. Specialty B11 “Philology”. Educational and Professional Program B11.10 “Applied Linguistics”. Vasyl’ Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2025.

The master's thesis is devoted to the theoretical justification and development of an individualized English-language course for learners at levels A2–B1 in the context of the digitalization of higher education. Based on the principles of the communicative

and task-based approaches, the course integrates digital resources and artificial intelligence tools. Contemporary teaching methodologies were analyzed, digital learning-support tools were examined, and a student survey was conducted to identify educational needs. The result of the research is a model of a modular course and practical recommendations for its implementation. The scientific novelty lies in combining CLT, TBLT, level differentiation, and digital support within a unified educational system. The practical value is reflected in the possibility of applying the course in higher education to optimize students' language training.

Keywords: individualized learning, communicative approach, task-based approach, digitalization, artificial intelligence, modular course, higher education.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	10
1.1 Поняття індивідуалізації та оптимізації навчання в сучасній педагогіці....	10
1.2. Сучасні підходи до викладання англійської мови у вищій освіті. Алгоритм створення чат-боту	14
1.3. Методи та стратегії адаптації навчального процесу вивчення англійської мови до потреб здобувачів.....	22
Висновки до Розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	33
2.1. Аналіз актуальних методик викладання англійської мови в університетах	33
2.2. Анкетування здобувачів освіти: рівень викладання та виклики у навчанні англійської мови	38
2.3. Визначення потреб здобувачів освіти у навчальному процесі (аналіз результатів анкетування)	41
2.4. Упровадження індивідуалізованих стратегій навчання	49
Висновки до розділу 2	57
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РІВНІВ А2–В1 ...	60
3.1. Концепція курсу: мета, структура та навчальні матеріали	60
3.2. Модулі курсу. Реалізація.....	62
3.3. Практичні завдання для покращення рівня англійської мови здобувачів освіти.....	78
Висновки до розділу 3	93
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	103
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Прискорений розвиток цифрових технологій ХХІ століття вплинув на різноманітні сфери суспільного життя, зокрема й на освіту. Нині освітні платформи, методика, а також сама парадигма науки кардинально змінюються, переходячи від авторитарно-викладацької моделі до індивідуалізованого, студентоцентричного підходу. Говорячи про іноземні мови, помічаємо важливість нових віянь, пов'язаних із використанням цифрових технологій для покращення якості викладання.

Сучасні освітні системи, зокрема концепція Нової української школи, вимагають не лише трансформації змісту освіти, а й фундаментального переосмислення підходів до організації навчального процесу. Одним із таких підходів є індивідуалізація навчання, що передбачає створення умов для розкриття інтелектуального потенціалу кожного здобувача освіти, адаптацію навчальних стратегій до його особистісних потреб, рівня підготовки та стилю засвоєння знань [16].

Індивідуалізоване навчання сприяє формуванню самостійного мислення, вміння приймати рішення, критично оцінювати інформацію, що особливо важливо у процесі опанування іноземної мови. Як зазначає Л. Калініна, «опанування англійської мови в умовах вищої школи повинне ґрунтуватися не на репродуктивних моделях, а на створенні ситуацій, де учасник освітнього процесу є активним учасником мовленнєвої діяльності» [12].

У поєднанні з цифровими технологіями (навчальні платформи, мобільні додатки, онлайн-курси) індивідуалізація набуває нових можливостей. Завдяки аналітиці навчального процесу, адаптивному контенту, інтерактивним ресурсам і мультимедійним матеріалам здобувач освіти отримує не лише доступ до знань, а й персоналізовану траєкторію їх засвоєння.

Наукові праці українських дослідників (зокрема В. Мотороніної О. Дем'яненко, М. Марущак, І. Яненкової, Л. Шелестової) підкреслюють

значення цифровізації як чинника, що не лише змінює форму подання матеріалу, а й створює передумови для індивідуалізації траєкторії навчання. Цифрові технології дають можливість коригувати темп засвоєння знань, змінювати формат взаємодії, контролювати прогрес та формувати мовну компетентність на основі особистісних результатів [22].

Слід також відзначити роль індивідуалізації в контексті міждисциплінарного підходу до навчання. Інтеграція мовних навичок із фаховою підготовкою (наприклад, у галузях економіки, права, медицини) вимагає розробки адаптивних програм, що враховують специфіку майбутньої професійної діяльності студента. Як зазначає Н. Дроздович, оптимізація навчального середовища повинна поєднувати гнучкість, функційність і можливість інтеграції предметного змісту в комунікативні завдання [8].

Зважаючи на це, можна стверджувати, що проблема дослідження, а саме аналіз особливостей індивідуалізації та оптимізації вивчення англійської мови в університетському середовищі набуває особливої актуальності в умовах цифрової трансформації освітньої сфери та переходу до студентоцентричної моделі освіти.

Мета магістерської роботи – сформулювати методичні засади індивідуалізації та оптимізації навчання англійської мови у вищій школі, а також сформувати підґрунтя для написання індивідуалізованого курсу з англійської мови для здобувачів освіти рівнів A2–B1 в умовах університетського навчального середовища.

Успішне досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) проаналізувати теоретичні основи індивідуалізації та оптимізації у викладанні англійської мови у вищій освіті;
- 2) дослідити сучасні методики та цифрові підходи до адаптації навчального процесу до потреб здобувачів освіти;

- 3) виявити актуальні запити здобувачів у викладанні англійської мови на основі анкетування;
- 4) сформулювати практичні рекомендації для подальшого вдосконалення підходів до викладання англійської мови у закладах вищої освіти;
- 5) розробити структуру курсу з англійської мови з індивідуалізованою структурою для рівнів A2–B1.

Об’єкт дослідження – методи вивчення англійської мови в умовах цифровізації та оптимізації навчання. **Предмет** – курс з англійської мови, вибудований на основі анкет-відгуків здобувачів освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили використання низки загальнонаукових методів: анкетування (застосовано для збору емпіричних даних про мотивацію, потреби та ставлення здобувачів освіти до процесу вивчення англійської мови у вищій школі.), аналітичного (використано для опрацювання, порівняння й систематизації наукових джерел, що висвітлюють еволюцію методик викладання іноземних мов), методу узагальнення (забезпечив інтеграцію даних, отриманих у процесі теоретичного аналізу, анкетування та спостережень), описового методу (застосовувався для представлення результатів дослідження у структурованій формі, зокрема під час інтерпретації статистичних даних анкетування, аналізу освітніх потреб здобувачів і формулювання висновків щодо ефективності сучасних методик). Як спеціальні методи застосовано метод психолінгвістичного експерименту (з метою визначення основних аспектів у вивченні англійської мови з точки зору здобувачів освіти ЗВО).

Новизна магістерського дослідження полягає розробці авторського курсу з англійської мови для здобувачів освіти рівня A2–B1, який поєднує елементи комунікативного (CLT) та орієнтованого на завдання (TBLT) підходів із принципами індивідуалізації та використанням цифрових інструментів і

технологій штучного інтелекту. Також запропоновано модель модульного курсу, що враховує результати анкетування, реальні освітні потреби студентів, рівневу диференціацію та міжпредметну інтеграцію.

Теоретичне значення роботи полягає у систематизації сучасних підходів до викладання англійської мови у вищій школі та обґрунтуванні доцільності впровадження комунікативних і індивідуалізованих стратегій навчання. Результати дослідження розширюють наукове розуміння взаємозв'язку між теорією комунікативної компетентності, когнітивними процесами засвоєння мови та практикою університетського викладання. Вони також можуть бути використані для подальших досліджень у галузі психолінгвістики та методики викладання іноземних мов.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів дослідження при створенні, удосконаленні та впровадженні авторського курсу англійської мови для студентів гуманітарних спеціальностей. Запропоновані принципи можуть бути адаптовані для інших освітніх програм і дисциплін, що передбачають розвиток комунікативних і міжкультурних компетентностей. Окрім того, результати анкетування та психолінгвістичного експерименту можуть бути використані для оптимізації навчальних планів, розробки тренінгів для викладачів і впровадження елементів штучного інтелекту в освітній процес.

Апробація дослідження. Результати роботи апробовано через 1) участь у XVI Міжнародної науково-теоретичної і навчально-прикладної конференції «Лінгвіст-програміст» з доповіддю на тему: Цифрові інструменти як каталізатор розвитку говоріння студентів з рівнем A2–C1 у ЗВО. Вінниця, 2025; 2) публікацію статті: Перепелюк А.С. «Цифрові технології як інструмент індивідуалізації лінгвістичної підготовки здобувачів вищої освіти». *Лінгвістичні студії LinguisticStudies*. 2025. Вип. 50, с.184-193 DOI: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2025.50.12> <https://jlingst.donnu.edu.ua/issue/view/640>;

<https://sites.google.com/view/linguisticstudies/>; 3) підготовку тез Перепелюк А.С. Комунікативний підхід як передумова індивідуалізованого навчання у ЗВО: семантико-дискурсивний аспект: тези X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Рівне, 20 листопада 2025 року (прийнято до друку)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3-х розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Поняття індивідуалізації та оптимізації навчання в сучасній педагогіці

Індивідуалізація та оптимізація навчання є ключовими поняттями в реформуванні сучасної освіти, особливо в умовах переходу до особистісно орієнтованого підходу. Поняття індивідуалізація навчання (за Л. Шелестовою) – це система засобів, яка сприяє усвідомленню студентом своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці та розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних смислів навчання. Індивідуалізація спонукає розвиток самосвідомості, самостійності й відповідальності. Педагогічна підтримка полягає в спільному зі студентом визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому досягати позитивних результатів у навчанні. Підґрунтям педагогічного підтримування є взаємини рівноправності, рівноцінності, поваги й довіри між викладачем та студентом [27].

З історичного погляду ідеї індивідуалізованого підходу до навчання виникли ще в епоху античності. Філософи Сократ, Платон та Арістотель закладали основи персоналізованої освіти через діалог, наставництво та формування добродісного громадянина, зважаючи на особистісні відмінності учнів. Індивідуальне навчання було найбільш поширеною формою навчання в античний час та в період Середньовіччя поруч і з індивідуально-груповим [18].

Продовження цих традицій у новий час здійснили такі класики педагогіки, як Ян Амос Коменський, Йоганн Генріх Песталоцці та Джон Локк. Я. Коменський сформулював принцип природовідповідності, що передбачає врахування індивідуального темпу розвитку дитини. Й. Песталоцці наголошував

на гармонійному поєднанні інтелектуального, морального та фізичного виховання, а також визнавав унікальність кожного учня як основу педагогічної дії. Джон Локк, своєю чергою, обстоював ідею «чистої дошки» (*tabula rasa*) й наполягав на індивідуальній роботі з дитиною як умовою формування її як вільної, розумної особистості. З огляду на це, можна стверджувати, що уже в класичних педагогічних концепціях знаходимо чітке усвідомлення потреби врахування індивідуальних особливостей учнів.

У ХХ столітті концепція індивідуалізації отримала наукове обґрунтування в межах психології гуманістичного спрямування, представленій працями Карла Роджерса та Абрагама Маслоу. Роджерс вважав, що освіта має створювати умови для самореалізації та розвитку «повноцінно функційної особистості», орієнтуючись на емпатію, підтримування та автономність здобувача освіти. Абрахам Маслоу, розробивши свою ієрархію потреб, підкреслив роль освіти в задоволенні вищих потреб особистості – в самоактуалізації та творчості. У цей же період Альфред Біне та Джон Дьюї закликали до застосування інтелектуальних тестів і дослідницького підходу в навчанні з урахуванням інтересів і стилю пізнання учасника навчального процесу.

У вітчизняній традиції ідеї індивідуалізації проглядаються в працях Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, О. Духновича, С. Русової.

Олександр Духнович зосереджувався на тому, що виховання має сприяти збереженню й удосконаленню природних сил людини, як фізичних, так і духовних. Він одним із перших в українській педагогіці порушив питання індивідуальних здібностей дітей, виокремивши «середній талант», «вище середнього» та «нижче середнього». Для учасників навчального процесу із підвищеними здібностями він пропонував спеціально розроблені, диференційовані завдання, що дозволяло максимально реалізувати потенціал кожної дитини.

Софія Русова підкреслювала значення індивідуальності дитини як центрального елемента освітнього процесу. Вона розглядала виховання не як передавання готових знань, а як пробудження духовних сил, заохочення допитливості та розвиток емоційної сфери. Її підхід був спрямований на гуманізацію та індивідуалізацію освіти, а також на врахування національних особливостей [18].

Розглядаючи індивідуалізацію у сучасному контексті, можемо опертися на погляд О. Барановської. Вона говорить про індивідуалізацію навчання як про принцип здійснення індивідуального підходу до здобувачів у процесі навчання; як форму організації навчальної діяльності; як освітню технологію, що ґрунтується на принципі індивідуалізації [1]. «Індивідуалізоване навчання – вид навчання, здійснюване на засадах індивідуалізації із застосуванням відповідних технологій, метою якого є розвиток індивіда згідно з його здібностями і в притаманному для нього темпі [2].

Індивідуалізоване навчання, у свою чергу, передбачає глибшу персоналізацію освітнього процесу: створення індивідуальних програм, адаптація змісту та методів навчання, а також інструментів контролю й зворотного зв'язку [23].

З огляду на це, пропонуємо власне визначення поняття, що розглядалось. Індивідуалізоване навчання – це цілеспрямований процес створення гнучкого й адаптивного освітнього середовища, у якому зміст, темп, форми роботи та інструменти добираються відповідно до унікальних потреб і характеристик кожного здобувача освіти.

Оптимізація навчального процесу нерозривно пов'язана з індивідуалізацією, адже саме врахування особливостей здобувачів освіти дозволяє організувати навчання максимально ефективно. Вона полягає у створенні таких умов, за яких здобуття знань відбувається з найменшими витратами часу, ресурсів та зусиль як з боку викладача, так і з боку студента. У

практичному вимірі це означає використання методів і форм організації занять, які відповідають як рівню підготовки групи, так і потребам окремих учасників навчального процесу.

Оптимізація не зводиться лише до скорочення витрат чи спрощення матеріалу. Вона передбачає ретельний відбір навчальних стратегій, що забезпечують баланс між теоретичною підготовкою та практичним застосуванням знань, між темпом викладання й темпом засвоєння. Наприклад, у вивченні англійської мови це може бути поєднання інтерактивних завдань з індивідуальними вправами, гнучке використання цифрових платформ для різнорівневих груп, а також диференціація домашніх завдань залежно від рівня мовної компетентності.

Реалізація індивідуалізованого та оптимізованого навчання в умовах університетського середовища також стикається з низкою викликів. Уніфікована модель організації навчання, що часто домінує у вищій школі, зорієнтована здебільшого на середній академічний рівень групи здобувачів освіти. Такий підхід ускладнює впровадження диференційованих стратегій викладання і не завжди враховує потреби здобувачів освіти із різним рівнем підготовки, мотивацією та стилем навчання. У результаті виникає ризик недостатнього розвитку творчих здібностей, зниження інтересу до самонавчання і уповільнення формування критичного мислення та навичок самостійної роботи.

Упровадження індивідуалізованих підходів у навчанні іноземних мов здійснюється через цілісне поєднання сучасних педагогічних технологій, серед яких адаптивне та проєктне навчання, елементи гейміфікації, диференціація завдань, а також моделі змішаного й дистанційного формату. Ефективність цих підходів забезпечується систематичною діагностикою навчальних потреб і особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема їхніх когнітивних стилів, типів мислення, провідних каналів сприйняття та мотиваційних чинників, що дозволяє формувати індивідуальні траєкторії опанування мови [3].

Інтеграція штучного інтелекту (наприклад, чат-ботів, інтерактивних співрозмовників або автоматизованих перевірок) сприяє гнучкому контролю знань, адаптації змісту вправ і підказкам у реальному часі. Особливо корисним є застосування штучного інтелекту (далі ШІ) для імітації розмовних ситуацій та тренування англійської у форматі «спілкування з носієм».

Отже, індивідуалізація навчання у процесі вивчення англійської мови можлива через організацію адаптивного середовища, що враховує мовну підготовку, когнітивні характеристики та інтереси здобувачів освіти, із одночасним використанням технологічних інструментів та контекстно орієнтованих практик.

1.2. Сучасні підходи до викладання англійської мови у вищій освіті.

Алгоритм створення чат-боту

У сучасних умовах трансформації вищої освіти, викликаній глобалізаційними процесами, інтенсивним розвитком цифрових технологій та зміною потреб ринку праці, зростає потреба в перегляді традиційних методів викладання іноземних мов, зокрема англійської. Викладання англійської мови у ЗВО виходить за межі лінгвістичної підготовки та постає як інструмент міжкультурної комунікації, академічної мобільності та професійного зростання здобувачів освіти.

Серед актуальних підходів до викладання англійської мови виділяють комунікативний, компетентнісний, конструктивістський, інтерактивний та контекстний. Комунікативний підхід, який залишається домінантним у методиці викладання англійської мови, акцентує на формуванні здатності студента ефективно спілкуватися в реальних життєвих та професійних ситуаціях. Його основною метою є розвиток функційної мовної компетентності, що включає граматику, лексику, вимову, а також соціокультурну та стратегічну компоненти.

Інтерактивне навчання, що є логічним розвитком комунікативного підходу, розглядається сучасними дослідниками, зокрема Л. Галаєвською, Л. Малинович, І. Войтовою, як потужний інструмент формування практичних мовних навичок. Воно передбачає активну участь здобувачів у навчальному процесі через групову роботу, дискусії, дебати, симуляції, рольові ігри та спільні проєкти. Використання таких методик, як Case-study, Debates, Peer Teaching, підтримуване цифровими платформами (Zoom, Moodle, Google Classroom, Padlet), дає змогу не лише варіативно подати матеріал, а й забезпечити індивідуальний підхід до учасників освітнього процесу. Використання інтерактивних форм і методів у реалізації індивідуально-орієнтованого підходу у викладанні англійської мови дає змогу практично збільшити обсяг розмовної практики на занятті, посилити зацікавлення здобувачів, допомагає засвоїти матеріал та прогнозує шляхи його використання на майбутніх заняттях. Застосування цих інтерактивних форм і методів покращує дидактичні та розвивальні функції [40]. Інтерактивне навчання формує критичне мислення, комунікативні навички, уміння аргументувати, адаптувати мовлення до ситуації, що особливо важливо у вивченні іноземної мови у ЗВО.

Конструктивістський підхід акцентує увагу на активному залученні здобувача до процесу здобуття знань. На відміну від традиційного передавання інформації, конструктивізм пропонує організацію навчання як процесу самостійного «конструювання» знань, де досвід здобувача, його індивідуальні стратегії мислення й аналізу, а також соціальна взаємодія відіграють ключову роль. Значущість конструктивістської концепції зростає в умовах розвитку сучасного інформаційного, демократичного та громадянського суспільства, оскільки вона доводить спроможність особистості самостійно робити вибір, усвідомлювати власну відповідальність, успішно розв'язувати проблеми й вносити зміни в соціальне середовище [24]. У викладанні англійської мови це реалізується через проєктне навчання, де здобувач виступає дослідником:

створює власні презентації, аналізує автентичні джерела, вирішує ситуативні завдання, проводить мінідослідження формулює та презентує результати.

Контекстне навчання, часто поєднуване з конструктивістськими підходами, передбачає засвоєння мовного матеріалу через близькі до майбутньої професійної діяльності ситуації; його основне завдання полягає в оптимізації викладання й навчання з опертям не тільки на процеси сприйняття або пам'ять тих, хто навчається, а передусім на творче або креативне, продуктивне мислення, поведінку, спілкування [28]. Воно дає змогу розвивати в здобувачів здатність застосовувати мовні знання в конкретних практичних умовах – в академічному, фаховому чи повсякденному спілкуванні. У цьому сенсі особливо ефективними є курси ESP (English for Specific Purposes), орієнтовані на вивчення фахової термінології, типових мовних жанрів (резюме, листи, звіти, презентації), аналітичне читання фахової літератури та створення мультимедійних проєктів.

Кожен із наведених підходів – інтерактивний, конструктивістський, контекстний – дає змогу глибше реалізувати принципи індивідуалізації та оптимізації навчального процесу. Поєднання їх у системі вищої освіти створює умови для формування не лише лінгвістичної, а й міжкультурної, академічної та професійної компетентності майбутніх фахівців.

Сучасні освітні стратегії дедалі частіше інтегрують мультимедійні технології, що дозволяє створювати адаптивне, візуально та аудіально насичене середовище. Використання цих технологій має цілу низку переваг: забезпечення інтерактивності у використанні навчальних матеріалів; оснащенні процесу освіти доступом до значних обсягів автентичних даних; можливість роботи з відео-інструментарієм, що буде демонструвати живе мовлення носіїв [7]. Джерела та інструменти, що наразі існують у навчальній сфері, можуть якісно покращувати наявну систему навчання та поділені на категорії:

- інтерактивні дошки (Miro, Canva, Padlet);
- відеоплатформи (BBC Learning English, TED-talks);

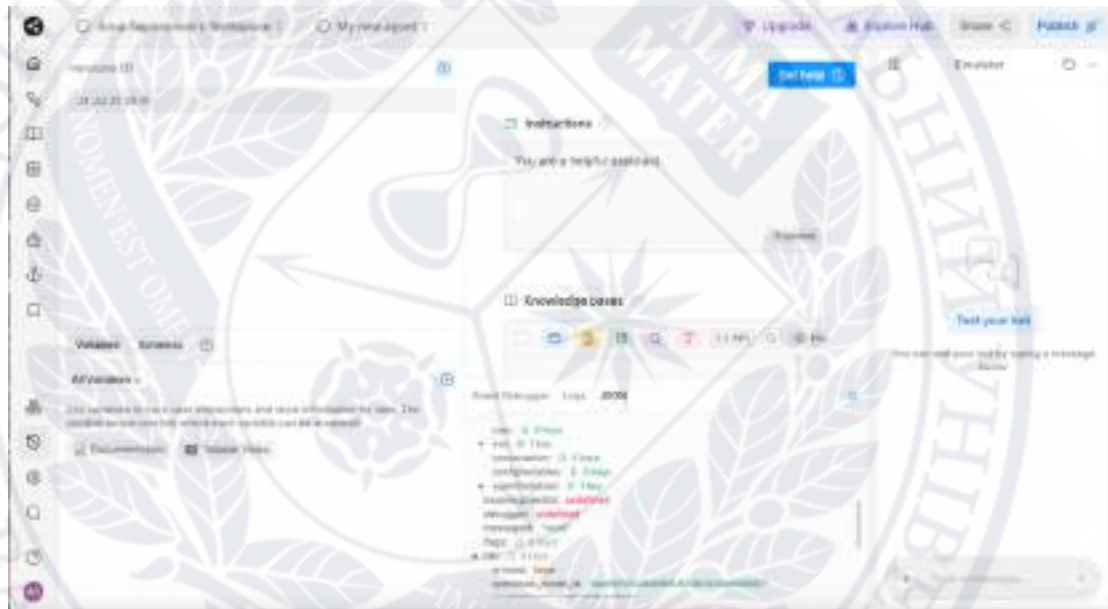
- мобільні додатки (Quizlet, Duolingo, Babbel, Memrise, HelloEnglish, HelloTalk, Busuu);
- ресурси для створення інтерактивних ігор та вправ (Wordwall, Lifeworksheets, Kahoot, Wayground);
- платформи для онлайн-курсів та саморозвитку (Prometheus, Coursera, Udemу, EdEra, Khan Academy);
- аудіопідкасти (Speak English with class, English Podcast Zone, Leran English In Real Life, Max & Mia Podcast);
- інструменти синхронного навчання (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams);
- симуляційні тренажери (чат-боти).

Очевидно, більшість цих платформ є ще доволі новими для навчальної сфери, однак вони вже активно застосовуються викладачами та здобувачами. Суттєвий недолік більшості цих платформ полягає в тому, що це не безкоштовні ресурси, адже майже всі з них працюють на платній основі (або не повністю функціонують на безоплатній, що часто сильно шкодить якості та доступності навчальних матеріалів) і мають досить мало грантових систем, що дозволили б викладачам безперешкодно переходити на сучасні методи освіти. У цьому контексті актуальним є пошук методологічних альтернатив.

Так, покращити й додатково індивідуалізувати вивчення англійської мови в умовах сучасного інформаційного суспільства можуть чат-боти. А. Мельник зазначає, що в ході багатьох досліджень стосовно вивчення іноземних мов та ефективності застосування ШІ у процесі вивчення, виявлено, що чат-боти надають учасникам навчального процесу впевненості в навичках, покращують здобутки, збагачують мовлення та підвищують мовну компетентність [19]. Створення чат-ботів зараз є доволі поширеним для досягнення широкого спектру завдань. На сьогодні чат-боти допомагають у сферах таргету, реклами, покращують зв'язки з аудиторією у сфері суспільних комунікацій та соцмереж, але важливим для нашого дослідження є той факт, що саме за допомогою чат-

бота з вбудованим ІШ, можна створити активні мовні ситуації, що відповідатимуть запитам кожного окремого індивіда.

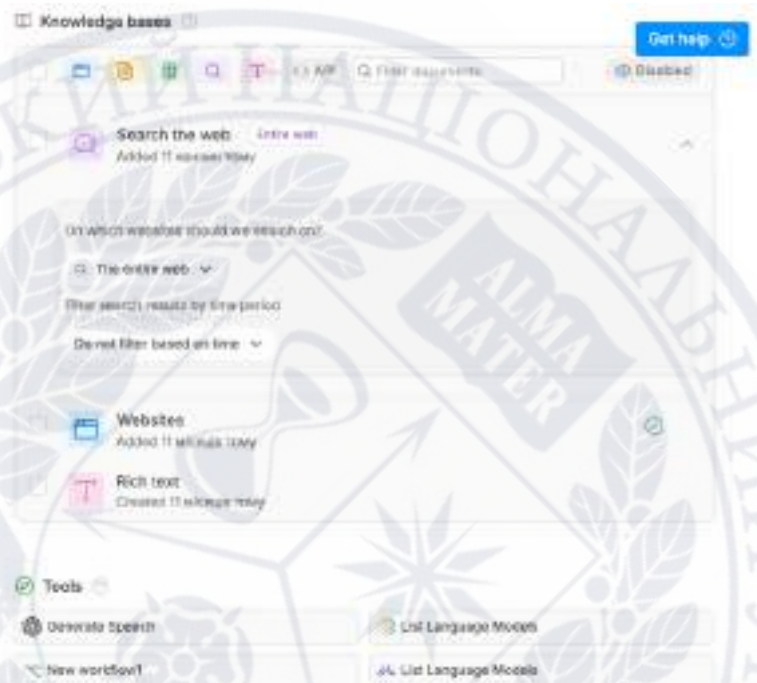
Для створення чат-ботів існує доволі багато сервісів, більшість із яких також працюють на платній основі. Через порівняння доступних платформ та зіставлення показників, які вони можуть надати, для роботи з освітнім чат-ботом ми обрали платформу botpress (<https://botpress.com>). У цьому ресурсі є можливість створювати та покращувати чат-боти для різноманітних потреб, а саме розроблення чат-боту є доволі простим за рахунок наявних інструкцій та новітніх можливостей штучного інтелекту (мал.1).

Мал.1 Інтерфейс програми botpress

Як і на кожному сайті, для початку роботи необхідно авторизуватись, після цього програма надасть можливість перейти до створення власного проєкту. Для початку роботи необхідно обрати галузь, у якій чат-бот повинен працювати, та надати йому чіткі короткі інструкції, які він зобов'язаний виконувати. У додатку є змога створити Базу знань, з якої чат-бот може брати інформацію та відповідно до якої буде спілкуватися з користувачами. Крім бази знань, також можна обрати опції: Web search, Web sites to use, Documents and Rich text. Перші дві опції надають чат-боту можливість працювати за зразком ІШ, тобто переглядати

інформацію в мережі та керуватися певними сайтами, які спроможні допомагати чат-боту грамотно й чітко відповідати на запити користувачів. Також є змога додавати документи, таблиці та файли, що можуть покращувати роботу чат-боту. Функція Rich text допомагає реально збагатити текст, яким спілкується чат-бот, зробити його якіснішим та зрозумілішим.

Мал.2 База знань та інструменти для чат-бота

Наступним етапом (мал.2) є включення додаткових навичок чат-боту. Програма дає змогу працювати з такими інструментами: генерування мовлення, списки мовних моделей від різних ШІ, створення нових робочих процесів і відкритий ШІ. Ці функції допомагають особистому чат-боту працювати на рівні з наявними штучними інтелектами.

Після проведення базових налаштувань починається найцікавіший етап – навчання чат-бота. Зважаючи на те, що цей ресурс працює з підв'язкою до вже наявних ШІ, він має функцію в коді, що допомагає йому запам'ятовувати команди й навчатися. Саме тут ми прописуємо йому функції-токени: `check the grammar and spelling of everything you get, give explanation to every mistake, don't switch to other languages, ask question to continue dialogue, create exercise if it`

needed, give user two or more options after questions like: what do you want to discuss etc.

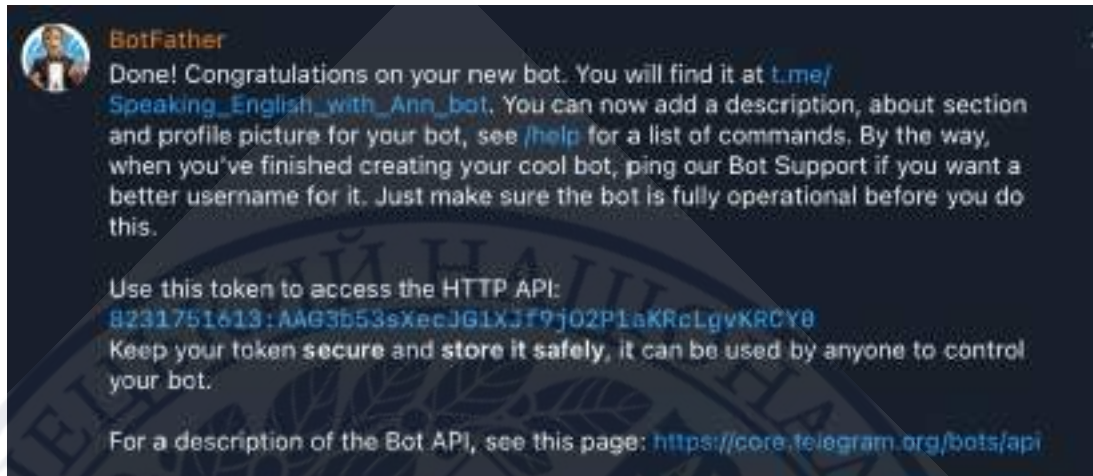
Налаштування чат-бота можна змінювати відповідно до завдання й за рахунок налаштувань поглиблювати та покращувати його роботу. Після етапу налаштування чат-бот необхідно опублікувати на певній платформі. Для нашої роботи найзручнішою платформою виявився доволі поширений месенджер – telegram. Для оприлюднення бота необхідно виконати такі дії – увійти в telegram, у пошуку знайти помічника зі встановлення чат-ботів – BotFather. Розпочавши з ним розмову (мал.3), маємо змогу ознайомитися з усіма доступними функціями цього ресурсу, але наше завдання – створення нового чат-бота, обравши відповідну команду в опціях.

Мал. 3 Інтерфейс ресурсу BotFather

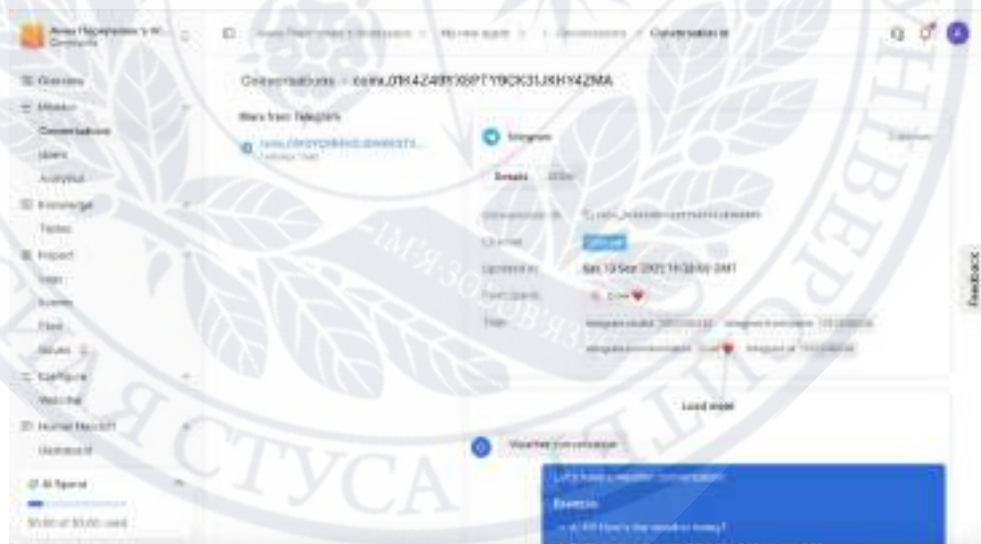
Після вдалого вибору назви BotFather генерує токен, який необхідно ввести в розділ Communication Channel в botpres, де одразу треба обрати configuration

telegram. Одразу після цього бот буде готовий до роботи за адресою, яку ми для нього обрали.

Мал.4 Токен вашого чат-боту в telegram

Використання чат-бота в роботі зі здобувачами є корисним та відповідає поставленим вимогам, адже в програмі, де створено чат-бот, викладач має змогу ознайомитися з усіма запитами, які були зроблені конкретним здобувачем до чат-бота (мал. 5)

Мал. 5 Виклик діалогу чат-бота зі здобувачем

Окрім ведення діалогу з користувачем чат-бот може генерувати для нього автентичні завдання на перевірку граматики та словникового запасу, давати завдання для перевірки слухових навичок і як справжній викладач – перевіряти виконання та давати відгук про роботу здобувача. Використання такого чат-боту

може значно покращити рівень володіння англійською мовою, але на жаль не замінить живого спілкування, адже аналізувати мовлення користувача в нього виходить не зовсім якісно.

Сучасні підходи до вивчення іноземної мови суттєво відрізняються від тих, якими викладачі керувалися в минулому, що змушує нас шукати нові підходи до навчання здобувачів та роботи з ними. На теперішньому етапі розвитку інформаційних технологій у викладача є досить багато цікавих та неординарних ресурсів, які можуть бути застосовані для навчання учнів та здобувачів освіти. Скласти повний перелік цих ресурсів – не зовсім реально, тому що щоденно з'являються нові, які мають свої переваги й недоліки. Кожен викладач і здобувач має змогу та зобов'язання застосовувати ті джерела та платформи, які для нього є найбільш дієвими й тільки тоді здобувач як частина системи, яка навчає, зможе відповідати за свої знання так само, як він висуває свої потреби до цієї системи.

1.3. Методи та стратегії адаптації навчального процесу вивчення англійської мови до потреб здобувачів

Наукова новизна сучасних підходів до вивчення англійської мови полягає в синтезі педагогічних інновацій з технологічними можливостями. Вони дозволяють ефективно реагувати на потреби здобувачів, адаптувати навчальний процес до їхнього стилю навчання та індивідуального прогресу. Водночас важливо зазначити, що ефективність сучасних методів залежить не лише від інструментів, а й від фахової компетентності викладача, його вміння інтегрувати нові підходи у традиційний формат занять, підтримувати мотивацію здобувачів освіти.

Сучасні підходи до викладання англійської мови у вищій школі ґрунтовані на принципах активного навчання, міждисциплінарності, гнучкості, адаптивності та технологічної обізнаності. Їх успішне впровадження дозволяє формувати у

здобувачів освіти не лише мовну компетентність, а й комунікативну готовність до функціонування в багатомовному та багатокультурному середовищі.

Адаптація навчального процесу вивчення англійської мови до потреб здобувачів освіти у вищій школі реалізується через різноманітні методи й стратегії, спрямовані на підвищення ефективності й мотивації. Серед найдієвіших виділяють: професійно зорієнтоване навчання (English for Specific Purposes (ESP)), адаптивне навчання (Adaptive Learning Strategy (ALS)), мотиваційно-активізувальні стратегії, що розглядаються в сучасній науковій літературі.

Особливої актуальності набуває професійно орієнтоване навчання англійської мови – English for Specific Purposes (ESP). **English for Specific Purposes (ESP)** – це напрям у викладанні англійської мови, який орієнтований не на загальні мовні знання, а на формування навичок говоріння і опрацювання тематичної лексики, що необхідно для виконання конкретних професійних чи академічних завдань. На відміну від загальної англійської, ESP ґрунтований на чіткому аналізі потреб здобувачів освіти: програма, що створюється під конкретні ситуації, у яких мова виступає не метою, а інструментом для виконання професійних дій. Доприкладу, це може бути англійська для економістів, журналістів, інженерів або для навчання академічного письма. Як зазначає М. Морозова, саме усвідомлення здобувачами безпосереднього зв'язку між навчальним матеріалом і майбутньою професійною діяльністю стимулює їхній інтерес та формує стійку мотивацію. Використання дуальної освіти, стажувань, проєктної роботи дозволяє студентам не лише бачити практичну цінність здобутих знань, а й відчувати їхню суспільну значущість [21].

Головною визначальною ознакою ESP є те, що здобувачів освіти групують не лише за рівнем мовної компетентності, а й за їхньою спеціалізацією чи професійними потребами. За рахунок цього навчальні матеріали й завдання

максимально наближені до реальних ситуацій, які вони зустрінуть у роботі чи навчанні.

У практиці ESP центральним елементом є робота з навичками говоріння, оскільки саме комунікація є невід'ємною частиною будь-якої професійної діяльності. Використовуються завдання: дискусії, інтерв'ю, рольові ігри, командні проєкти, презентації, що допомагають відпрацьовувати уміння в умовах, максимально наближених до професійного середовища. Важливим є й розвиток мікронавичок: потреба бути ввічливим чи наполегливим, уточнювати інформацію, вести переговори. Завдяки цьому формуються не лише мовні компетентності, а й комунікативна впевненість здобувачів [13].

Прерогативою ESP, безсумнівно, є висока мотивація учасників навчального процесу, оскільки вони бачать практичну користь від завдань і відразу застосовують їх у своїй діяльності. Крім того, ESP сприяє розвитку автономії: здобувачі освіти отримують можливість обирати теми, готувати власні проєкти, брати участь у групових дослідженнях.

Серед недоліків ESP варто відзначити складність роботи викладачів. По-перше, вони часто не є фахівцями в конкретній галузі, тому змушені працювати з матеріалами, які виходять за межі їхньої власної компетентності. По-друге, розробка програмних матеріалів потребує значних часових і методичних ресурсів: необхідно створювати спеціалізовані завдання, відбирати автентичні тексти, готувати тести для перевірки саме професійної комунікації. За умови якісного підходу ESP доводить свою ефективність, оскільки поєднує вивчення англійської мови з реальними потребами здобувачів освіти.

У цьому контексті важливо розглянути специфіку реалізації ESP у рамках спеціальності «Прикладна лінгвістика», де англійська мова використовується не тільки як предмет вивчення, а й як засіб лінгвістичного аналізу, перекладу, створення текстів, дослідницької діяльності та цифрової комунікації.

ESP для прикладних лінгвістів ґрунтована на адаптованих текстах і жанрах, що відповідають практичним цілям фахівця. Інтеграція наукової лексики, дискурсивних структур, корпусно-орієнтованих прикладів та автентичних професійних кейсів значно підвищує ефективність викладання. Моделювання професійних ситуацій – рецензування наукової статті, участь у семінарі, організація англomовного воркшопу – дозволяє актуалізувати граматику, лексику й формальні дії у функційному контексті.

Однією з ключових стратегій у ESP-навчанні для прикладних лінгвістів є ситуативне навчання, а саме створення максимально наближених до реального професійного середовища завдань. Наприклад:

- підготовка звітів з лінгвістичного аналізу,
- проведення презентації результатів дослідження на міжнародному семінарі англійською,
- редагування фрагментів наукових робіт чи звітів,
- міжкультурні інтерв'ю із залученням носіїв мови.

У межах цих завдань формується не тільки мовна компетенція, але й soft-skills – навичка публічних виступів, критичне мислення, для підведення підсумків, проведення аналізів та звісно ж, міжкультурна чутливість.

Активне застосування автентичних професійних текстів – наукових статей, рецензій, технічних описів мовних інструментів – сприяє розвитку лінгвокогнітивних навичок. Здобувачі освіти аналізують стиль, жанр, аргументацію; зіставляють із українськими зразками, керуються критеріями легітимності та академічності.

Значною мірою ефективність ESP-курсів посилюється завдяки цифровим технологіям: платформи для редагування текстів (Google Docs, Overleaf), корпусні інструменти (AntConc), інструменти створення презентацій (Prezi, Canva), інтерактивні вправи (Quizizz, Wordwall), автентичні академічні відео

(Coursera, TED, YouTube-лекції). Це створює мотивацію до самостійної роботи, сприяє розвитку дослідницьких умінь та збагачує мовну практику.

Ще одним доступним та ефективним методом у вивченні іноземної мови є **адаптивна стратегія навчання (Adaptive Learning Strategy, ALS)**. Як стверджують Джон Салдівар та Бернадед Фернандез – це сучасний підхід в освіті, що поєднує технології з індивідуальними потребами здобувачів освіти. Його сутність полягає у використанні алгоритмів, систем аналізу даних та штучного інтелекту для відстеження прогресу й автоматичного підлаштування навчальних матеріалів під рівень підготовки, темп та стиль навчання кожного здобувача. Розглянутий підхід забезпечує не лише гнучкість і персоналізацію навчання, але й створює умови для постійного розвитку, адже система реагує на зміни в успішності здобувачів освіти в режимі реального часу [34].

ALS постає доволі результативним інструментом у викладанні англійської мови, оскільки дозволяє створювати індивідуальні траєкторії оволодіння мовними навичками. Завдяки інтелектуальним системам навчання здобувачі освіти отримують завдання, що відповідають їхньому рівню, та своєчасний зворотний зв'язок, який сприяє кращому засвоєнню лексики, граматики, навичок аудіювання й говоріння. Викладач у цьому разі виконує роль наставника й модератора, зосереджуючись на складніших аспектах навчання, тоді як базові навички формуються за допомогою цифрових інструментів.

Перевагами такого підходу є індивідуалізація, підвищення мотивації здобувачів освіти та розвиток їх автономності. Згідно з даними останніх досліджень, адаптивне навчання сприяє підвищенню залученості студентів і покращенню мовної компетентності завдяки персоналізованим траєкторіям навчання та зворотному зв'язку в реальному часі [48]. Завдяки можливості аналізу навчальних результатів у динаміці, можна відстежувати прогрес, уникати перевантаження, а також забезпечувати доступність матеріалів у будь-який час. Універсальність адаптивних систем дає змогу охопити різні стилі сприйняття

інформації – візуальний, аудіальний чи інтерактивний, що забезпечує гнучкість і ефективність навчання [50]. Водночас, реалізація адаптивних систем має низку викликів: потрібні технологічна інфраструктура, підготовка викладачів і забезпечення конфіденційності персональних даних, що потребує комплексного підходу до впровадження [35].

Заразом реалізація ALS має низку викликів. Серед них – значні фінансові витрати на впровадження технологій, потреба в постійному підвищенні кваліфікації викладачів, а також ризики, пов'язані з нерівним доступом до інтернету та цифрових пристроїв. Додатковою проблемою є забезпечення конфіденційності персональних даних здобувачів освіти й уникнення технологічного перевантаження. Це створює потребу в комплексному підході до впровадження адаптивних систем, що враховує як технічні, так і педагогічні аспекти.

Попри труднощі, адаптивне навчання демонструє значний потенціал у мовній освіті. Воно сприяє розвитку компетентностей XXI століття: цифрової грамотності, уміння самостійно здобувати знання та працювати в колаборативному середовищі. Для англійської мови як глобального засобу комунікації це означає створення нових можливостей для більш ефективної підготовки здобувачів освіти до професійного й академічного спілкування. У такий спосіб, ALS можна розглядати як перспективний напрям у поєднанні педагогіки та технологій, здатний змінити традиційні моделі викладання та зробити навчання динамічнішим і доступним.

Наступною стратегією адаптації є мотивація здобувачів освіти, яка є ключовим чинником якості професійної освіти, адже безпосередньо впливає на рівень залученості здобувачів, формування їхніх навичок та здатність адаптуватися до сучасних викликів. У наукових дослідженнях наголошується, що від рівня внутрішньої й зовнішньої мотивації залежить успішність професійної підготовки. Зокрема, Т. Шевчук і Г. Кравчук акцентують на індивідуалізації

освітнього процесу та інтеграції цифрових технологій у навчання як засобу підвищення внутрішньої мотивації [26]. О. Соломаха та А. Давидюк підкреслюють ефективність поєднання внутрішніх мотивів зі зовнішніми стимулами [25], а І. Заєць розглядає мотивацію як багаторівневу структуру, що охоплює базові потреби особистості. Іншими словами, сучасні науковці сходяться на думці, що мотивація є багатокомпонентним феноменом, який потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки [9].

Поняття «мотивація» в дослідженнях розглядається по-різному. В одних працях вона визначається як внутрішня рушійна сила, що спрямовує людину на досягнення цілей, в інших – як поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників, які формують навчальну поведінку. Зокрема, в межах теорії самоефективності А. Бандури мотивація витлумачується як результат впевненості індивіда у власних можливостях, що визначає наполегливість та здатність долати труднощі. Спільно з цим, у теорії самодетермінації (В. Чжан) підкреслено, що автономна внутрішня мотивація, пов'язана з особистими цілями та цінностями, забезпечує вищий рівень успішності та психологічного благополуччя [29].

У статті Ю. Бондарчука наведено ефективні методи активації мотивації здобувачів освіти бакалаврату на курсах англійської мови, які ґрунтовані на поєднанні ігрових елементів, інтерактиву та регулярного зворотного зв'язку [5].

Одним з таких прийомів є короткі онлайн-опитування з елементами гейміфікації, що реалізуються через платформи Quizizz, Kahoot! або Wordwall. Вони дозволяють не лише перевірити знання, а й створити атмосферу змагання та колективної підтримки. Здобувачі освіти можуть бачити свій результат у порівнянні з іншими, що природно стимулює їх прагнути кращих результатів. Автор наголошує: гейміфікація провокує ірраціональне зростання мотивації, тоді як тренінгова форма оцінювання знижує тривожність і страх перед контролем знань.

Іншою ефективною стратегією є впровадження ігрових форматів у навчальний процес – таких як командні квести або лінгвістичні «Escape Room». Вони активізують здобувачів освіти на багатьох рівнях: когнітивному, емоційному, комунікативному. У таких форматах здобувачі освіти одночасно читають, слухають, говорять, пишуть і взаємодіють між собою. За даними дослідження, це не лише покращує рівень володіння англійською мовою, а й формує позитивну атмосферу в академічному середовищі, посилює командну згуртованість і міжособистісні зв'язки.

Важливою частиною мотиваційної системи є також організація залікових дискусій. Мікродебати, що проводяться на теми цифрової етики, екології або штучного інтелекту, активізують студентське мислення, розвивають навички формулювання та представлення аргументів, а також розширюють словниковий запас. Дискусійні модулі сприяють розвитку критичного мислення, здатності аргументовано відстоювати свою думку англійською мовою, що є ключовими навичками для майбутніх фахівців.

Окремої уваги заслуговує стратегія індивідуального трекінгу прогресу. Вона передбачає створення щотижневих «лог-звітів» здобувачами освіти, запис їхніх виступів, створення відеорефлексій або мовних щоденників. Такі форми сприяють усвідомленню динаміки власного зростання, дають змогу коригувати траєкторію навчання й отримувати цінний фідбек від викладача. Ця система активізує самоконтроль, підвищує внутрішню мотивацію та формує відповідальність за власний результат.

З огляду на дослідження Бондарчука (Бондарчук 2025) [5] можна виокремити кілька рекомендацій до впровадження мотиваційно активізувальних стратегій: регулярна гейміфікація знань (щотижневі тести, ігрові завдання), командна співпраця в процесі мовної діяльності, міні-дискусії на актуальні теми, та обов'язковий компонент рефлексії через самостійне фіксування навчального

прогресу. Такі підходи дають змогу не лише підтримувати зацікавлення здобувачів освіти, а й значною мірою індивідуалізувати навчання.

Загалом, ці стратегії формують сучасну педагогічну модель, яка відповідає очікуванням покоління «Z»: динамічну, результативну, інтерактивну й технологічно гнучку освіту, зорієнтовану не лише на знання, а на цілісну комунікативну й академічну самореалізацію.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Аналіз історико-педагогічних та психологічних підходів до проблеми індивідуалізації навчання дає змогу зрозуміти, що ця концепція має глибоке коріння та послідовний розвиток від античних часів до сучасності. Ідеї Сократа, Коменського, Песталоцці, Роджерса й Маслоу об'єднує прагнення створити умови, у яких освітній процес сприяє виявленню, розвитку та реалізації індивідуального потенціалу особистості. У сучасному розумінні індивідуалізація навчання розглядається не лише як педагогічний принцип, а як цілісна стратегія, спрямована на врахування пізнавальних стилів, рівня готовності, мотивації та життєвого досвіду здобувача освіти. З опертям на дослідження та визначення, які працювали в цій сфері сформульоване власне визначення поняття індивідуалізації. Індивідуалізація навчання – це цілеспрямований процес створення гнучкого й адаптивного освітнього середовища, у якому зміст, темп, форми роботи та інструменти добираються відповідно до унікальних потреб і характеристик кожного здобувача освіти.

У контексті сучасної вищої освіти індивідуалізація та оптимізація навчання набувають особливої актуальності у зв'язку з переходом до компетентнісної моделі підготовки фахівців. Вона вимагає від освітнього процесу більшої гнучкості, варіативності форм і засобів, що забезпечують адаптацію змісту навчання до потреб і можливостей кожного студента. В умовах цифровізації та глобалізації освіти реалізація принципів індивідуалізації можлива через

використання інноваційних технологій, зокрема електронних освітніх платформ, адаптивних курсів і чат-ботів, які сприяють саморегуляції навчальної діяльності, формуванню академічної автономії та підвищенню мотивації здобувачів. У цьому контексті, індивідуалізація постає не лише як педагогічна вимога, але й як необхідна умова формування конкурентоспроможного фахівця нового покоління.

Що стосовно сучасних методик викладання англійської мови у вищій школі, можна зробити висновок, що English for Specific Purposes (ESP) є одним із найбільш перспективних напрямів, який поєднує професійну підготовку здобувачів освіти з розвитком їхньої комунікативної компетентності. Цей підхід тісно корелює з принципами компетентнісного навчання, де мова розглядається не як ізольований предмет, а як інструмент для досягнення професійних і наукових цілей. У контексті прикладної лінгвістики ESP має особливе значення, адже сприяє формуванню аналітичного мислення, навичок академічного письма, критичного аналізу текстів і міжкультурної комунікації.

Крім того, інтеграція ESP із цифровими технологіями відкриває нові можливості для оптимізації навчального процесу. Платформи на зразок Coursera, edX або FutureLearn забезпечують доступ до автентичних академічних курсів, тоді як застосунки Grammarly, Quizlet чи Wordwall сприяють формуванню мовної точності та лексичної гнучкості. Важливо також, що ESP розвиває у студентів автономність і відповідальність за власне навчання, що відповідає принципам індивідуалізації та адаптивного навчання, про які йшлося раніше. Стає зрозуміло, що сучасні ESP-програми не лише формують фахові мовні компетенції, а й сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та цифрової грамотності – складників, що є невід’ємними для підготовки фахівця в умовах глобалізованого світу.

Говорячи про адаптивну стратегію навчання (Adaptive Learning Strategy, ALS), можна стверджувати, що вона є однією з найперспективніших інновацій у

сучасній методиці викладання англійської мови у вищій школі. Її ключова цінність полягає в можливості поєднання педагогічних принципів індивідуалізації з технологічними інструментами, що забезпечують точне налаштування освітнього процесу під конкретного здобувача. Як зазначають Джон Салдівар і Бернадет Фернандес [30], адаптивні платформи використовують алгоритми машинного навчання та аналіз даних для визначення рівня знань, виявлення прогалин та пропонують завдання, що найкраще відповідають поточним потребам студента. Це означає, що кожен здобувач отримує не просто матеріал «за програмою», а індивідуальний шлях навчання, який динамічно змінюється залежно від його прогресу.

Попри певні виклики – фінансові витрати, потребу в технічній підготовці педагогів, питання конфіденційності – адаптивне навчання визнано одним із найрезультативніших засобів підвищення академічної успішності. Воно поєднує персоналізований підхід, гейміфікацію та інтерактивний контроль, формуючи у здобувачів цифрову грамотність, автономність і навички саморефлексії. У цьому сенсі ALS стає не лише технологічним інструментом, а повноцінною педагогічною філософією, що відображає перехід від універсальної до адаптивної моделі освіти. Для мовної освіти, зокрема англійської мови як глобального засобу комунікації, це відкриває нові перспективи: від побудови індивідуальних траєкторій розвитку до створення інтерактивного освітнього середовища, яке постійно навчається разом зі студентом.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

2.1. Аналіз актуальних методик викладання англійської мови в університетах

За всю історію викладання іноземних мов в освіті сформовано значну кількість методик, серед яких традиційно домінували граматико-перекладний метод, аудіолінгвальний метод, метод свідомого оволодіння мовним кодом, методи «мовлення через дію», а з другої половини XX століття – комунікативний підхід (Communicative Language Teaching, CLT) та його сучасні варіації, зокрема метод навчання на основі задач (Task-Based Language Teaching, TBLT).

Що стосується граматико-перекладного методу, то він довго залишався основним у викладанні, особливо до 50-х років XX століття: акцент робився на перекладі текстів, засвоєнні граматики через правила, а не на активному мовленні. Такий метод мав низку своїх переваг: дозволяв засвоювати граматику на високих рівнях, давав змогу зрозуміти мову як сукупність граматичних формул (схематично), тобто мав перевагу для людей з добре розвиненим логічним мисленням. Університетські курси, налаштовані на читання й переклад, формували сильні навички аналізу мовних структур, але залишали студентів із слабо розвинутими навичками усного мовлення. Одним із головних недоліків цього методу було те, що учень не набував навичок мовлення й часто стикався з явищем мовного бар'єру, через відсутність практики [15].

Аудіолінгвальний метод вивчення іноземної мови, що сформувався у 1940–1950-х роках, виник під впливом біхевіоризму та структурної лінгвістики. Його засновниками вважаються Ч. Фриз і Р. Ладо, які розробили систему навчання, засновану на багаторазовому повторенні та формуванні мовних звичок [6]. На початковому етапі студенти відтворювали фрази за викладачем або фонографом,

тоді як на подальших рівнях поступово починали створювати власні висловлювання. Водночас із цим підходом з'явилися лінгафонні курси, що сприяли розвитку слухових навичок і правильної вимови. Прихильники методу вважали, що багаторазове повторення граматичних та фразеологічних структур мови у готових навчальних діалогах формує автоматизм мовлення. Однак у реальному спілкуванні така модель часто виявлялася недостатньо ефективною – учні не завжди могли доречно застосувати завчені конструкції. Серед недоліків виділяли пасивну роль здобувача, обмеження змісту готовими фразами, надмірну увагу до форми та нетерпимість до помилок, які насправді є природним етапом засвоєння мови.

У 1960-х роках замість механістичних моделей з'явилися когнітивно-орієнтовані концепції викладання мови. Згідно з підходом когнітивно-комунікативної методики, мовне навчання має базуватися на свідомому засвоєнні мовного коду: ключовим завданням є розвиток здатності створювати й аналізувати граматично правильні висловлення, аби учень міг вільно формулювати свої думки. Цей підхід передбачає, що граматичні правила не заучуються як ізольовані структури, а розглядаються як функціональні елементи мови, які набувають сенсу через мовленнєву практику. У межах когнітивно-комунікативного підходу для вивчення граматики використовуються автентичні або змістовні мовні зразки, мовленнєві ситуації, які стимулюють свідоме розуміння мовних закономірностей, а також вправи на створення висловлень із новими структурами, що формують реальну мовленнєву компетентність. Саме цей перехід – від механічного повторення до усвідомленого використання – заклав основу для сучасних комунікативних та діяльнісно-орієнтованих методик викладання іноземних мов [11]

Метод фізичної реакції (Total Physical Response, або TPR), запропонований американським психологом Джеймсом Ашером, ґрунтується на принципі взаємозв'язку між слуховим сприйняттям і фізичною дією. Основна ідея методу

полягає в тому, що справжнє розуміння мови можливе лише тоді, коли людина «пропускає її через себе», тобто реагує на мовні стимули рухом чи дією. На початковому етапі навчання учень не говорить, а лише слухає і сприймає нову лексику, накопичуючи пасивний запас знань. Протягом цього періоду студент виконує інструкції викладача, які виражені іноземною мовою, наприклад: почути команду «stand up» – і встати, «sit down» – сісти. Такі фізичні реакції створюють міцний зв'язок між словом і дією, що значно полегшує запам'ятовування. Коли пасивне розуміння мови стає достатньо сформованим, учень переходить до активного мовлення, починаючи самостійно виконувати команди або давати їх іншим. Цей поступовий перехід від сприйняття до мовлення знижує психологічну напругу і страх зробити помилку, забезпечуючи комфортну атмосферу навчання. Перевага методу полягає в його природності: він імітує процес, у якому дитина опановує рідну мову – спочатку слухаючи і реагуючи, а згодом починаючи говорити. Завдяки цьому підходу навчання стає більш динамічним, інтерактивним і глибоко залучає емоційно-рухову сферу здобувача, сприяючи ефективнішому засвоєнню мовного матеріалу [17].

Проте в умовах сучасних університетів, особливо коли навчальний контекст пов'язаний із професійною або академічною англійською, вирізняються два ключові підходи: CLT та TBLT.

Комунікативний підхід до навчання мов (Communicative Language Teaching, CLT) є одним із найвпливовіших сучасних напрямів у методиці викладання англійської мови. CLT зосереджується не на формальному засвоєнні граматики, а на розвитку комунікативної компетентності – уміння ефективно користуватися мовою у реальних життєвих ситуаціях. Цей підхід виник у 1970-х роках у Європі, зокрема завдяки працям лінгвіста Девіда Вілкінса, який запропонував аналізувати мову не як набір граматичних структур, а як систему значень, що реалізуються у спілкуванні. Саме тому Рада Європи розробила комунікативний підхід як основу нових програм навчання іноземних мов,

орієнтованих на смислову взаємодію, а не на відтворення мовних моделей. Як зазначає Magnan (2007), «основною метою засвоєння другої мови є комунікація, тому CLT надає першочергового значення значенню висловлювань» [47]. CLT спирається на синтез декількох наукових парадигм – соціолінгвістики, функційної лінгвістики, семантики та прагматики – і поєднує елементи конструктивізму та гуманістичної психології. Згідно з Canale & Swain (1980)[50], цей метод охоплює чотири основні компоненти: граматичну компетентність – уміння застосовувати граматичні правила у спілкуванні, а не лише знати їх; дискурсивну компетентність – здатність зв'язно будувати висловлювання та розуміти зміст тексту; соціолінгвістичну компетентність – розуміння соціального контексту використання мови; стратегічну компетентність – уміння компенсувати мовні труднощі під час комунікації.

Основна мета CLT полягає в тому, щоб створити умови для природного оволодіння мовою через інтерактивну діяльність, співпрацю та обговорення автентичних тем. У межах цього підходу учні розвивають не лише мовні знання (лексичні, граматичні, фонетичні), а й навички міжособистісної комунікації, критичного мислення та культурної обізнаності. На відміну від попередніх підходів, де головним критерієм успішності була точність, у CLT акцент робиться на вільності висловлення (*fluency of speech*), тобто здатності підтримувати спілкування навіть із помилками, що згодом коригуються у процесі мовної практики.

З педагогічного погляду, комунікативний підхід орієнтований на здобувача освіти: він передбачає його активну участь у процесі навчання, стимулює самостійність, рефлексію й співпрацю. Типові методи в межах CLT – це рольові ігри, парна та групова робота, дискусії, симуляції, тематичні проєкти, які створюють умови для занурення у мовне середовище. Такий формат навчання допомагає формувати мовленнєву компетентність, що є не лише знанням правил, а й здатністю ефективно реагувати на комунікативні ситуації. Водночас існують

і певні обмеження цього підходу: зокрема, труднощі в підтриманні балансу між комунікативною спонтанністю та граматичною точністю, а також необхідність високої кваліфікації викладача, здатного інтегрувати CLT у традиційний навчальний процес. Однак, попри виклики, комунікативний підхід залишається стрижневим чинником модернізації мовної освіти, поєднуючи гуманістичні ідеї з інноваційними стратегіями розвитку мовної компетенції [48].

Метод Task-Based Language Teaching (TBLT) виник як продовження комунікативного підходу (CLT). Він орієнтується на виконання змістовних і практичних завдань за допомогою іноземної мови. У межах цього методу учні залучаються до вирішення комунікативних ситуацій – від заповнення таблиць та обговорення статей до проведення опитувань і написання звітів. Як підкреслює Род Елліс, завдання мають чотири ключові ознаки: орієнтацію на смисл, наявність комунікативного «розриву» (інформаційного чи думкового), самостійний вибір мовних засобів та конкретний практичний результат (Ellis, 2003[33]). TBLT створює умови для одночасного розвитку як змістовної, так і мовної компетенції, оскільки кожне завдання потребує активного використання лексичних і граматичних структур для досягнення конкретної мети. У TBLT мовна практика інтегрована у виконання завдань, а після завершення діяльності відбувається етап «language-focus», під час якого викладач аналізує типові помилки й систематизує мовні правила [33;43].

У контексті університетської освіти сучасні методики викладання англійської мають також враховувати такі чинники: адаптованість до фахової тематики (ESP – English for Specific Purposes), використання цифрових технологій, онлайн-/змішані формати, інтерактивність. Дослідження підкреслюють, що поєднання комунікативної орієнтації з технологічними засобами (мобільні додатки, платформи, онлайн-платформи) та інтеграція формальної інструкції (граматика, лексика) створює більш ефективне навчальне середовище. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що методика викладання

англійської в університетах сьогодні найчастіше є **еклектичною** – вона комбінує різні підходи залежно від цілей, профілю студентів і освітнього контексту.

У підсумку, аналіз актуальних методик показує, що університетська практика переорієнтовується від викладання як трансляції знань до навчання як активної, студенто-орієнтованої діяльності мови. Проте ефективність залежить від правильного балансу: без належної уваги до формальної мови здобувачі можуть не досягти потрібної точності, тоді як надмірний акцент на форму повертає систему до старих моделей із низькою комунікативною активністю. Саме тому сучасні програми та курси часто орієнтуються на збалансований дизайн, що об'єднує CLT і TBLT елементи з фокусом на академічно-професійну англійську.

2.2. Анкетування здобувачів освіти: рівень викладання та виклики у навчанні англійської мови

Вивчення англійської у вищій школі є доволі непростим процесом. Зважаючи на виклики сьогодення, навчання повинне адаптуватись до потреб ринку праці, запитів здобувачів, можливостей та не можливостей проводити заняття відповідно до політичної ситуації в країні, що безпосередньо впливає на формат роботи та моральний стан тих, хто навчає і навчається. Звертаючи увагу на перелічені чинники, виникає логічна потреба зрозуміти, що саме відбувається з навчанням у ЗВО. З цією метою, для дослідження потреб, мотивації та оцінки ефективності викладання англійської мови у вищій школі, за сприяння адміністрації закладу, зокрема проректора з наукової роботи Сергія Радіо, декана факультету іноземної та слов'янської філології Олени Білецької, професора кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Анатолія Загнітка, ми впровадили структуроване анкетування серед здобувачів освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса (див. в Додатку). До опитування були залучені усі студенти університету за допомогою

корпоративної пошти, де й було розмішене посилання на анкету (<https://forms.gle/jZkTDtWWEgXiP61d6>). Загалом в анкетуванні взяли участь 103 здобувачі, відповіді яких будемо аналізувати надалі. Проведення анкетування є важливим етапом збору даних щодо стану мовної підготовки, виявлення бар'єрів у навчанні та формування запитів здобувачів, що стануть в нагоді під час створення та вдосконалення власного курсу з вивчення англійської.

Для охоплення запитів створення анкети було вирішено застосувати структуру опитування: чотири логічно послідовних блоки, які охоплювали як кількісні, так і якісні аспекти мовного навчання.

Перший блок – «Загальна інформація», що складався з чотирьох питань, виконував діагностичну роль, дозволяючи ідентифікувати академічний рівень (бакалавр або магістр), курс навчання та самооцінку мовної компетентності відповідно до шкали CEFR (A1–C2). Ці дані дали змогу сегментувати респондентів і порівняти відповіді в контексті їхнього освітнього досвіду. Додатково у цій частині опитування були застосовані питання про проходження міжнародних іспитів (TOEFL, IELTS та ін.) і відкриті відповіді щодо кількісного результату, що допомогло визначити ступінь залученості здобувачів освіти у підготовку й змогли підтвердити рівень їхньої компетенції об'єктивно.

Блок оцінки викладання англійської містив також чотири запитання. Вони дозволили здобувачам висловити своє ставлення до якості викладання англійської мови в університетському середовищі. У цій частині опитування зроблено спробу розподілити здобувачів за потребами і мотиваційними стратегіями, адже тут ми мали змогу аналізувати не тільки суб'єктивне ставлення певного індивіда, а й розуміти його вмотивованість та розуміння чи нерозуміння викликів, які виникають під час вивчення мови (здобувачі оцінювали чи достатньою є кількість годин англійської та обирали складові, які хотіли б покращити у поточному викладанні). Здобувачі освіти позначали аспекти курсу, які вважають сильними – граматику, навички спілкування, академічне письмо

або інтерактивні методи – і часом вибирали кілька пунктів, що давало змогу оцінити баланс методичних підходів у курсі. Відкрите питання про необхідність покращень виявило суттєві запити здобувачів освіти на: збільшення практики говоріння, актуалізацію матеріалів, інтеграцію інноваційних технологій.

Третій блок анкетування присвячений очікуванням від курсу з англійської мови, який заплановано розробити. Ця частина опитувальника складалась з п'яти запитань. Вибір кожного був обґрунтований таким чином: питання «Які навички ви хотіли б розвивати?» допомогло виявити пріоритети здобувачів: говоріння, письмо, читання, сприйняття або лексика. Аналіз відповідей дав змогу скласти тематичний план курсу з урахуванням мовленнєвого акценту. Питання щодо формату – онлайн, офлайн чи змішане – допомогло адаптувати організацію навчання до сучасних освітніх трендів. Визначальні запити щодо включення ESP-форми, розмовних клубів, підготовки до іспитів і перекладу дали цінні ідеї для проектування кейсів із профільною орієнтацією. Інформація про оптимальну інтенсивність занять та формати навчальних матеріалів – підручники, електронні книги, інтерактивні платформи, мобільні додатки – дозволила визначити, як краще структурувати навчальні сесії з урахуванням ритму здобувачів освіти. Нарешті, відкритий пункт із пропозиціями забезпечив потік інноваційних ідей для подальшого вдосконалення курсу.

Останній блок – тестова частина – забезпечив об'єктивну перевірку рівня знань. Завдання на знання граматики (заповнення пропусків), переклад речень і вибір правильних варіантів перевіряли граматико-лексичну компетентність респондентів. Результати цього блоку зіставлялися з самооцінкою здобувачів освіти, що давало можливість аналізувати відповідність сприйняття власного рівня реальному знанню англійської.

Загальна структура анкети була ретельно продумана (див. Додаток А): перший блок – для контекстуального розподілу респондентів, другий – для суб'єктивної оцінки курсу, третій – для виявлення запитів і побажань, четвертий

– для об'єктивного контролю рівня знання. Саме така схема забезпечувала всебічний аналіз – як персональних потреб, так і встановлення реальних проблем викладання. Зібрані дані дозволяють проектувати індивідуалізований курс, де лексико-граматичні блоки й мовленнєва практика будуть тісно інтегровані з цифровими інструментами, ESP-орієнтованими завданнями, комфортними для студента форматами й актуальними матеріалами.

2.3. Визначення потреб здобувачів освіти у навчальному процесі (аналіз результатів анкетування)

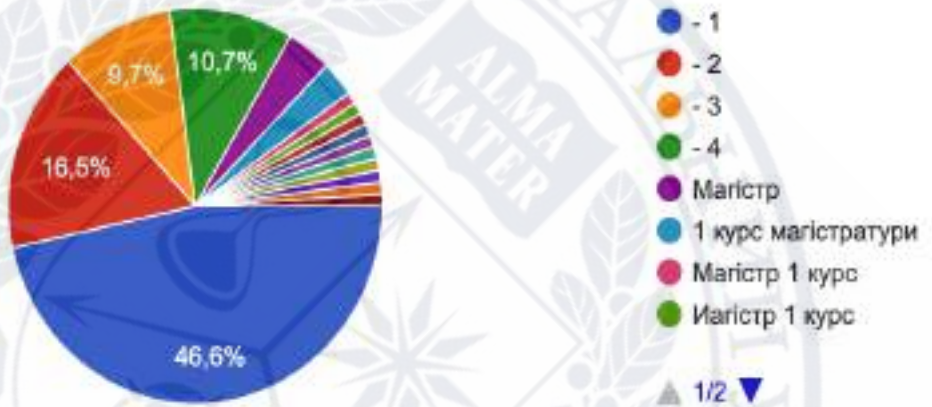
На основі результатів анкетування здобувачів освіти магістерських програм гуманітарного профілю було окреслено ключові освітні потреби та уподобання, які мають стати підґрунтям для розробки адаптивного курсу англійської мови. Опитування тривало близько двох тижнів, що дало змогу зібрати достатній масив даних для подальшого аналізу. Водночас у процесі узагальнення відповідей постала потреба у коригуванні структури анкети: зокрема, не всі запитання були позначені як обов'язкові, що ускладнило підбиття підсумків і зменшило цілісність отриманої інформації. Крім того, було виявлено доцільність включення запитань англійською мовою одразу після блоку самооцінювання рівня володіння мовою, аби забезпечити більш об'єктивне розуміння мовної компетентності респондентів. Окремої уваги потребувало й розширення переліку відкритих запитань – зокрема тих, що стосуються бажаних форматів роботи, типових труднощів під час вивчення академічної англійської та найпоширеніших помилок у викладанні, з якими вони стикалися. Такі зміни потенційно підвищили б аналітичну цінність інструментарію та сприяли б глибшому розумінню реальних освітніх запитів здобувачів. Ці покращення доцільно застосувати у разі продовження дослідження та проведення повторного опитування після проходження курсу, наступним етапом доцільно перейти до аналізу наявних матеріалів.

В аналізі першого блоку запитань ми звертали увагу на курс здобувачів і їх рівень володіння мовою. Зі 103-х опитаних здобувачів 48 навчаються на першому курсі освітнього ступеня «Бакалавр», 17 здобувачів навчаються на 2 курсі цього ж ступеня, 11 та 10 на третьому та четвертому курсах відповідно, 16 респондентів є студентами освітнього ступеня «Магістр» (мал. 6).

Ваш курс навчання:

103 відповіді

 Копіювати

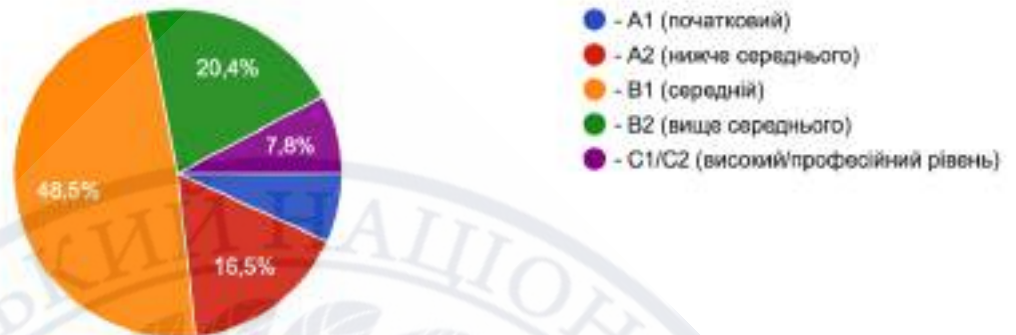
Мал.6 Розподіл респондентів за курсами

Зважаючи на це, цілком логічним є те, що 16,5% здобувачів говорять про себе як про знавців мови нижче середнього рівня (A2), 48,5% здобувачів оцінюють свій рівень володіння мовою як середній (B1), 20,4 % стверджують, що знають мову вище середнього (B2), 7,8 % здобувачів знають мову на високому рівні (C1) та лише 6,8% мають початковий рівень (A1)(мал.7).

Як ви оцінюєте свій рівень володіння англійською мовою?

 Копіювати діаграму

103 відповіді

Мал.7 Самооцінювання респондентів стосовно володіння мовою

Під час аналізу цього блоку стало зрозуміло, що ув опитування доцільно було б розділити питання стосовно рівня володіння мовою на дві частини: у першій – запитати здобувачів, який рівень мови був у них до вступу в університет та який рівень є зараз. Це допомогло б нам краще зрозуміти прогрес роботи здобувачів саме у ЗВО. Аналізуючи наявні дані, стало відомо, що з-поміж першокурсників, які вступили до університету, троє мають початковий рівень (A1), восьмеро здобувачів мають рівень A2, двадцять дев'ять здобувачів мають B1, семеро – B2, високого/професійного рівня не виявлено. Другий курс здобувачів самооцінив свій рівень так: A1 – троє здобувачів, A2 – двоє, B1 – шестеро, B2 – четверо, та C1/C2 – двоє здобувачів. На третьому курсі навчаються: 1 здобувач з рівнем A2, 5 здобувачів з рівнем B1, 2 здобувачі з рівнем B2 та 2 здобувачі з рівнем C1/C2, здобувачів з початковим рівнем на цьому курсі навчання не було серед опитаних. Четвертий курс самооцінив себе за наступними рівнями: A2 – два здобувачі, B1 – 5, B2 – 4, здобувачі рівнів A1 та C1/C2 відсутні. Магістри мають такі рівні володіння мовою: A1 – 1, A2 – 4, B1 – 5, B2 – 3, C1/C2 – 4. Всього четверо здобувачів проходили міжнародні іспити за типом TOEFL, IELTS, FCE тощо. Стосовно наступного питання, яке стосується

викладання мови на спеціальності здобувача, хочемо зазначити, що окрім трьох варіантів відповідей —«Висока», «Задовільна» та «Низька», була доступна розгорнута відповідь, яка також буде прокоментована. На це питання дали відповідь не всі здобувачі, один з опитуваних утримався, але загалом ми отримали такі результати: 34 здобувачів оцінюють якість викладання як високу, 50 обрали відповідь «Висока», 13 здобувачів, вважають, що якість викладання низька. П'ятеро здобувачів дали свої власні відповіді на запитання: один здобувач звернув увагу на те, що заочна форма не дає можливості оцінити якість освіти, інший прокоментував, що завжди є до чого прагнути, ще один оцінив якість викладання за постаттю викладача, та зауважив, що годин недостатньо, ще одна відповідь зафіксована як «Середня» й одна відповідь просто залишилась без коментарів (мал.8).

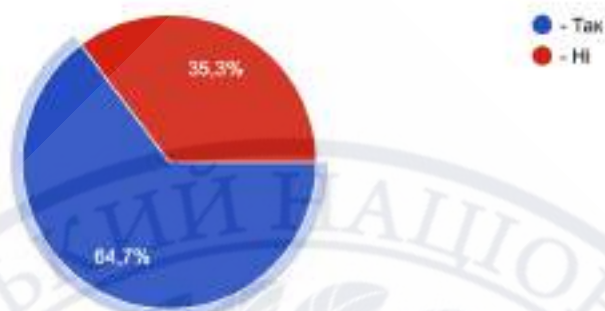

Наступним питанням, що також було анонсоване вище, стосовно кількості годин англійської мови. Зі 102 отриманих відповідей 66 зазначають, що кількість годин достатньою, 36 – не достатньою (мал.9).

Чи вважаєте ви кількість навчальних годин з англійської мови достатньою?

102 відповіді

 Копіювати діаграму

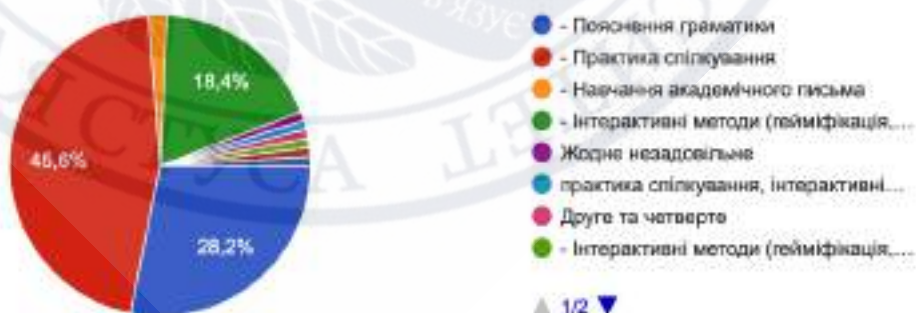
Мал.9 Кількість навчальних годин

Ще одним— етапом було дослідження сильних сторін, які наявні у в актуальній системі викладання, і ось що вдалось зрозуміти: 49 здобувачів цілком задоволені практикою спілкування, 29 зазначило, що пояснення граматики та робота в цьому полі є досить продуктивною та більше ніж задовільною, ще 22 зазначають, що використання інтерактивних методів є дійсно дієвим та застосовується на гарнодостатньому рівні (мал.10).

Які аспекти викладання вас задовольняють найбільше?

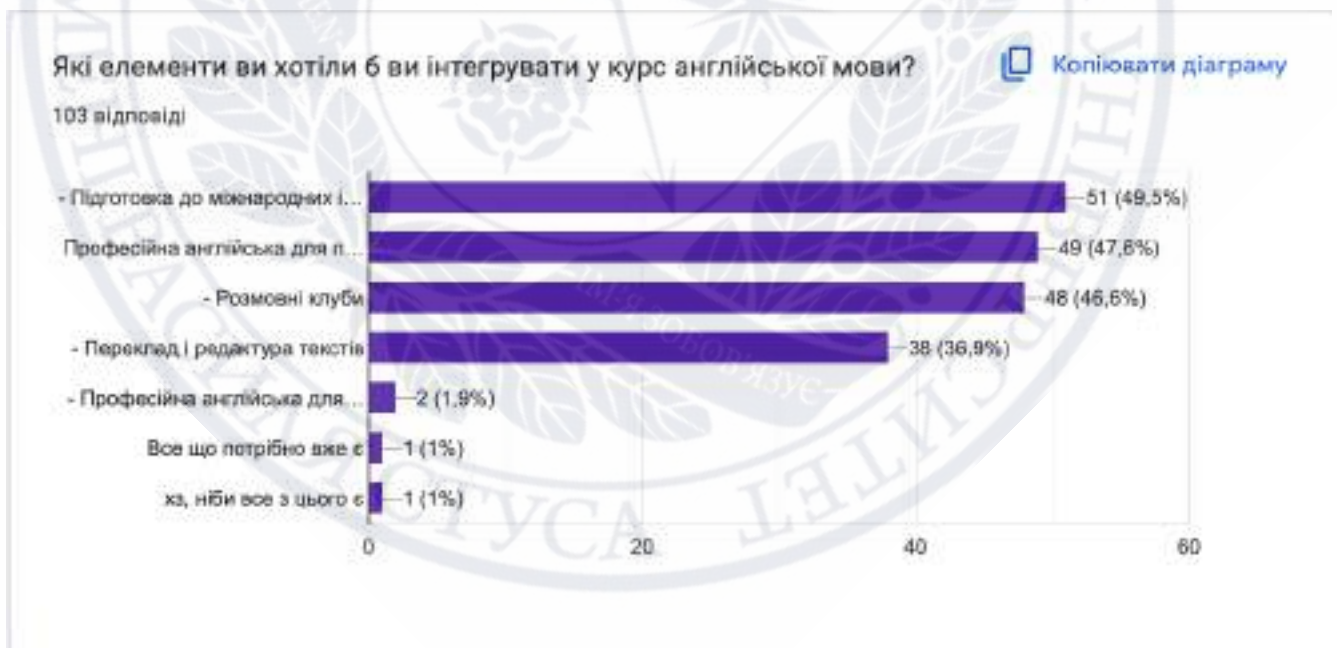
103 відповіді

 Копіювати діаграму

Мал. 10 Переважаючі аспекти викладання

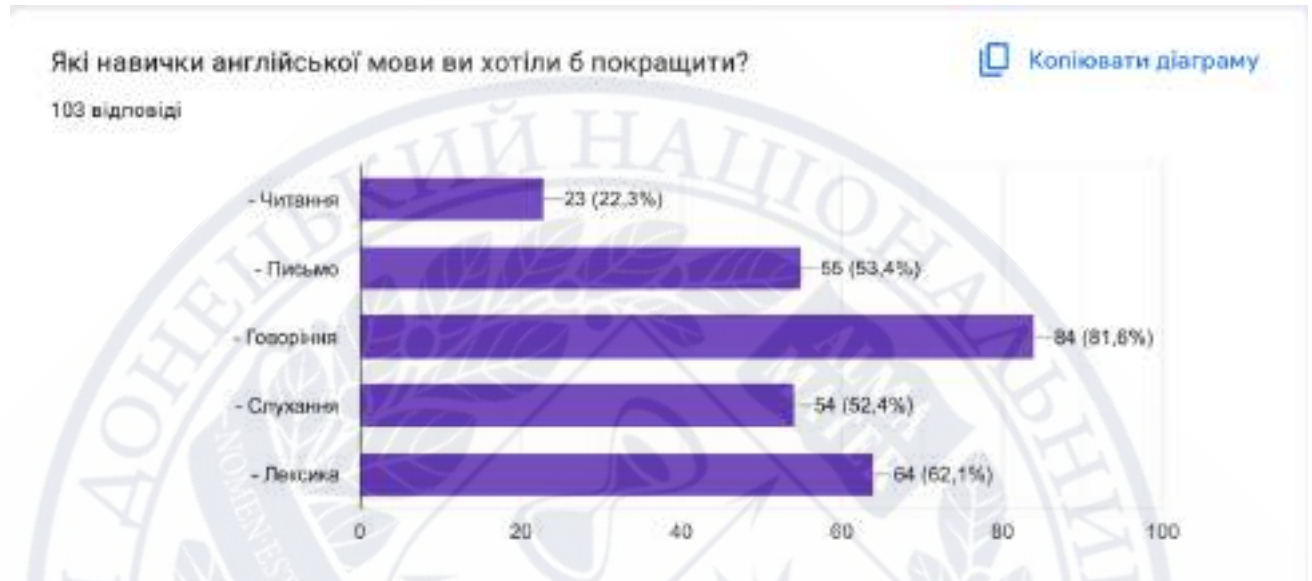
У питанні аспектів, які потребують покращення, здобувачі освіти дали тільки 57 відповідей. Найчастіше зазначають необхідність розширення тематичного спектру занять (17 відповідей), збільшення мовленнєвої практики (15 відповідей) та впровадження сучасних інтерактивних підходів (12 відповідей), 11 відповідей зазначають, що суттєвих змін непотрібно й формат викладання їх влаштовує. Основні вимоги здобувачів у цьому питанні узгоджуються з результатами відповідей на запитання щодо бажаних елементів у курсі (мал.11): найпопулярнішими виявились розмовні клуби (48 голосів), переклад і редактура текстів (38 голосів). Важливим етапом будь-якого навчання також є підтвердження рівня володіння мовою та практичне застосування набутих навичок, саме тому для здобувачів також є важливими підготовка до іспитів (51 голос) і вивчення професійної англійської (ESP) (51 голос) – усі ці напрямки потребують тематичної варіативності та вищого рівня занурення в реальні комунікативні ситуації.

Мал. 11 Елементи, що потрібно інтегрувати у курс

Здобувачі освіти також виказали чітке розуміння того, які навички вони прагнуть розвивати (мал.12). Пріоритетними стали говоріння (84 голоси) та лексика (64 голоси), тобто ті компоненти, які безпосередньо пов'язані з

функціональною комунікацією та участю в інтерактивному навчанні. Потребу працювати над покращенням навичок письма мають 55 здобувачів, а слухання – 54 здобувачі. Щодо покращення навичок читання та просування цього методу здобуття знань висловились тільки 23 здобувачі.

Мал.12 Пріоритетні навички

Стосовно формату навчальних матеріалів (мал.13) більшість здобувачів освіти надають перевагу інтерактивним платформам (81 голос), що набувають більшої і більшої популярності у сучасному цифровому просторі. Працювати з мобільними додатками та електронними книгами виявили бажання 64 та 52 здобувачі відповідно; їх вибір є вкрай важливим у контексті гнучкої організації курсу та відповідає сучасним підходам до індивідуалізації освіти. Та все ж серед сучасної молоді залишились здобувачі, що надають перевагу друкованим підручникам – 37 здобувачів, можемо аргументувати це у потребі фізичного контакту з книгами загалом та навичками кращого запам'ятовування без блакитного світла екранів.

Мал. 13 Формат навчальних матеріалів

Значна частина здобувачів освіти (63 голоси) підтвердила важливість включення культурознавчого компонента до курсу (мал.14), що свідчить про їх зацікавлення не лише мовними, а й соціокультурними аспектами комунікації. Такий інтерес створює передумови для включення в курс елементів медіаграмотності, інтеркультурної комунікації та вивчення літератури англomовних країн.

Мал. 14 Культурознавчий аспект вивчення мови

У відкритому питанні, де здобувачі мали змогу поділитись своїми ідеями стосовно наповнення курсу з англійської мови було зібрано тільки 40 відповідей. Їх аналіз свідчить про зацікавленість у більш практичному, динамічному та

культурно насиченому курсі англійської мови. Найчастіше респонденти наголошували на необхідності живої мовної практики, зокрема можливості спілкування з носіями мови з Великої Британії або США, а також організації розмов англійською між студентами. Важливим аспектом визнано поглиблення культурного компонента – ознайомлення з історією, традиціями, літературою та сучасними подіями англomовних країн через перегляд фільмів, документалістики, музики та обговорення культурних явищ. Студенти також відзначали потребу у сучасних інтерактивних методах навчання – іграх, конкурсах, лайфхаках для легшого засвоєння матеріалу, диференційованому підході та зменшенні ролі механічного заучування. Окремі респонденти запропонували включити до курсу елементи усного й синхронного перекладу, а також фахово орієнтовані теми, наприклад, пов'язані з дипломатією чи міжнародними відносинами. Загалом відгуки демонструють прагнення студентів до інтерактивного, культурно орієнтованого та комунікативно спрямованого курсу, який поєднує мовну практику, пізнавальний контент і можливість застосовувати англійську в реальних життєвих і професійних контекстах.

Результати анкетування підтверджують необхідність адаптувати університетські програми відповідно до зацікавлень здобувачів та сучасних цифрових технологій. У центрі такого курсу мають бути: функційна мовна практика, гнучкий підхід до змісту, інтерактивні форми роботи, цифрові платформи та врахування міжкультурного контексту. Це забезпечить не лише ефективне засвоєння матеріалу, а й мотивацію до самостійного та довготривалого вивчення англійської мови.

2.4. Упровадження індивідуалізованих стратегій навчання

У сучасній системі вищої освіти дедалі більшої актуальності набуває переорієнтація з передавання знань на розвиток практичних компетентностей,

необхідних для ефективного функціонування у професійному середовищі. Поширеним методологічним підходом, який довів свою ефективність у навчанні іноземних мов і був проаналізований нами в попередніх підрозділах є комунікативний підхід (Communicative Language Teaching, CLT). Його головна ідея полягає в тому, що навчання має бути не лише змістовним, але й комунікативним процесом, де здобувачі не просто засвоюють знання, а використовують їх для досягнення реальної мети у взаємодії з іншими.

Комунікативний підхід є ефективним інструментом розвитку не лише мовної, а й професійної компетентності. Він ґрунтований на принципах соціальної взаємодії, контекстуальності та змістовності завдань, що дозволяє застосовувати CLT у будь-яких навчальних дисциплінах, де важливо формувати вміння аргументувати, домовлятися, приймати рішення та працювати в команді.

Першим кроком до впровадження CLT у практику вищої школи є перехід від переважно лекційного формату до інтерактивного, у якому здобувачі виступають не пасивними слухачами, а активними учасниками процесу пізнання. Такий формат сприяє формуванню аналітичного мислення та вмінню співпрацювати. Замість традиційних тестів або контрольних робіт застосовуються дискусії, дебати, аналіз кейсів, рольові ігри чи симуляції професійних ситуацій. Доприкладу, студенти-правники можуть проводити «модельні судові засідання», економісти – симулювати переговори з клієнтами, педагоги – розробляти та презентувати сценарії уроків, а прикладні лінгвісти матимуть змогу проводити лінгвістичні експертизи та вести дискусії стосовно значення зібраного матеріалу. Це відповідає принципу автентичності навчання, згідно з яким знання повинні засвоюватися у контекстах, наближених до реального життя, а також відповідати цілям та бажанням того, хто вчиться [31].

Додатковим етапом покращення роботи буде введення комунікативних завдань. Кожен навчальний модуль може завершуватися комунікативною подією

– презентацією, дебатами, командним проєктом або симуляцією реальної професійної ситуації. Під час таких занять оцінюється не лише правильність відповіді, а й здатність переконувати, реагувати на запитання, слухати партнерів. Завдання мають бути змістовно насиченими та пов'язаними з фаховою діяльністю студентів.

Замість традиційної ролі джерела знань викладач стає координатором навчального середовища, у якому головна увага зосереджена на здобувачеві, його активності та потребах. Окреслений підхід ґрунтований на принципах індивідуалізації навчання – повазі до особистості, створенні дружньої атмосфери, розвитку самореалізації та використанні комунікативних вправ у парах або малих групах. Взаємодія «викладач–студент» і «студент–студент» стає центральним елементом освітнього процесу, оскільки саме через спілкування формуються комунікативні, соціальні та емоційні компетентності. Таким чином, головна мета CLT полягає не лише в засвоєнні мовних структур, а й у створенні навчального простору, де кожен учасник активно взаємодіє, розвиває автономію й набуває досвіду реальної комунікації [10].

Стосовно впровадження CLT у професійну підготовку здобувачів, можна точно стверджувати, що переваги і недоліки часто крокують поряд. До переваг цього методу можна віднести:

- розвиток практичної компетентності (студенти вчаться застосовувати знання у фаховому контексті, розвиваючи вміння діяти в реальних умовах, що підвищує їхню готовність до роботи [51]);
- зростання навчальної мотивації (залучення до реалістичних ситуацій і рольових завдань створює внутрішню мотивацію, адже навчання набуває особистісного сенсу; за дослідженнями Littlewood (2018)[33], саме автентична комунікація підвищує рівень залученості студентів);
- формування “soft skills” – CLT розвиває гнучкі навички: комунікацію, креативність, критичне мислення та емоційний інтелект –

компетентності, які у 2023 році визначені World Economic Forum як ключові для успішної кар'єри [54];

- інтердисциплінарна взаємодія (комунікативні підходи відкривають можливості для спільних навчальних модулів між факультетами, де студенти з різних галузей обмінюються знаннями та досвідом, формуючи міждисциплінарне мислення).

Попри очевидні переваги, запровадження CLT у вищій школі супроводжується низкою труднощів. Однією з ключових проблем є пошук балансу між змістом і комунікацією, оскільки надмірна орієнтація на інтерактивність може призвести до недостатнього опрацювання теоретичного матеріалу та потребує ретельного планування занять. У межах CLT роль викладача стає багатокомпонентною: він може діяти як контролер, промптер, учасник або тьютор, залежно від характеру завдання та потреб студентів [36]. У комунікативних аудиторіях важливо уникати «надмірного втручання», що, як застерігав Літвуд [44], може заважати студентам виконувати завдання самостійно; тому викладачеві необхідно гнучко поєднувати підтримку, спостереження та корекційний зворотний зв'язок.

Згідно з підходом Larsen-Freeman і Anderson [41], викладач у CLT виступає також фасилітатором, відповідальним за створення безпечного та сприятливого для комунікації середовища, у якому він може бути радником, надавачем зворотного зв'язку чи співкомунікатором. Як зазначає Hedge [38], реалізація комунікативних завдань вимагає від викладача додаткових функцій – організатора, координатора матеріалів, модератора групової роботи та діагноста потреб студентів. Звідси випливає, що впровадження CLT передбачає спеціальну підготовку викладача, уміння працювати з груповою динамікою та забезпечувати методичну підтримку, а також складності, пов'язані з оцінюванням нематеріальних компонентів, як-от комунікаційна ефективність чи командна взаємодія [37].

Відповідно до опрацьованих даних, можна вивести ряд порад, що можуть допомогти адаптувати існуючу систему до методики CLT:

- впровадити CLT-підхід поетапно, починаючи з вибіркового дисциплін або модулів, які природно передбачають комунікативну взаємодію (право, менеджмент, педагогіка, медицина);
- розробити тренінги для викладачів із методики фасилітації, міжособистісної комунікації, психології групової динаміки;
- створити банк сценаріїв і рольових симуляцій, що відповідають професійним контекстам різних спеціальностей;
- використовувати цифрові інструменти, які підтримують комунікативні формати – відеоконференції, платформи для спільних дебатів, віртуальні симуляції професійних ситуацій;
- інтегрувати міждисциплінарні завдання, де студенти з різних факультетів спільно вирішують проблеми;
- забезпечити регулярний зворотний зв'язок і рефлексію: після кожного комунікативного завдання студенти мають аналізувати власну участь, сильні та слабкі сторони, що сприятиме розвитку метакогнітивних навичок.

Інтеграція Communicative Language Teaching (CLT) у професійну підготовку студентів університетів дає змогу не лише підвищити ефективність засвоєння мови, але й сформувати цілісну систему компетентностей – комунікативну, соціальну та здатність до адаптації у різних комунікативних контекстах. Дослідження свідчать, що CLT розвиває мовну впевненість, автономію, мотивацію до навчання та здатність до реального міжособового спілкування [55]. У сучасному професійному середовищі, де швидкість змін, міжнародна мобільність та міжкультурна взаємодія зростають, навички ефективного спілкування, аргументації й адаптації стають ключовими для успішності спеціаліста.

При цьому поєднання CLT з інноваційними технологіями навчання, такими як мультимедійні платформи чи ІІІ, відкриває перспективи створення гнучкого, інтерактивного та індивідуалізованого освітнього середовища в університетах. Застосування технологій дозволяє підсилити навчальну практику, надати студентам широкий доступ до автентичного матеріалу й підтримувати постійне комунікативне навантаження, що сприяє розвитку комунікативної компетентності [39]. Саме тому важливо розглядати індивідуалізовані стратегії навчання – не як тимчасову інновацію, а як педагогічну філософію, спрямовану на поєднання академічної ефективності з особистісною залученістю студента у процес навчання.

Персоналізовані та індивідуалізовані траєкторії навчання становлять основу цього підходу. Якщо персоналізація націлена на те, щоб зробити навчання змістовно значущим для кожного студента, то індивідуалізація забезпечує адаптацію освітнього процесу до його інтелектуальних можливостей, темпу й стилю навчання. Саме інтеграція таких підходів у систему вищої освіти дозволяє забезпечити глибше засвоєння знань і водночас підвищити мотивацію студентів [14].

Однією з ключових стратегій розвитку сучасних університетів є впровадження технологій штучного інтелекту для аналізу навчальних даних та побудови адаптивних маршрутів навчання. В основі таких систем лежать принципи індивідуалізації, персоналізації та гнучкості освітнього процесу, що дозволяють налаштовувати навчальний контент відповідно до рівня підготовки, темпу роботи й пізнавальних потреб кожного здобувача освіти [53]. Технології ІІІ забезпечують автоматизований моніторинг навчальної активності та динамічну адаптацію матеріалів у режимі реального часу, що узгоджується з концепцією автоматизації навчального середовища, описаною в дослідженнях [20].

Інтелектуальні освітні платформи здатні відстежувати прогрес студента, визначати його сильні та слабкі сторони (наприклад, аналітичні здібності чи труднощі в опануванні певних тем) та прогнозувати ризики зниження успішності. У практичному вимірі це означає, що якщо здобувач освіти демонструє труднощі, система може автоматично запропонувати додаткові матеріали, індивідуальні рекомендації, консультації або змінити темп подання контенту. Водночас студенти, які працюють швидше, отримують доступ до поглиблених модулів і дослідницьких завдань. Таким чином, адаптивні системи на основі ШІ допомагають уникнути перевантаження одних здобувачів освіти та одночасно запобігають нудзі й демотивації у тих, хто випереджає програму.

Важливо, що сучасні інтелектуальні системи здатні прогнозувати ризики зниження успішності ще до того, як студент почне відставати. Згідно з дослідженнями у сфері Learning Analytics, алгоритми машинного навчання можуть виявляти характерні закономірності у навчальній поведінці – зменшення участі в онлайн-активностях, повторювані помилки або падіння темпу виконання завдань – і заздалегідь сигналізувати викладачеві про потенційну проблему [30,46]. Це забезпечує можливість раннього педагогічного втручання, знижує ризик академічних відрахувань і формує підтримувальне навчальне середовище, орієнтоване на потреби студента.

Особливу роль у такій персоналізації відіграють адаптивні освітні платформи, які активно впроваджуються у провідних світових університетах. Як зазначає Наталія Бобро [4], системи рекомендаційного типу – аналогічні тим, що використовуються у цифровому маркетингу – можуть підбирати навчальні матеріали відповідно до стилю навчання, попередніх результатів і когнітивних особливостей здобувача освіти. Завдяки цьому студенти отримують індивідуальні траєкторії з відео, інтерактивними симуляціями, текстами чи практичними кейсами, що робить навчання більш інтуїтивним і змістовним.

Відповідно, кожен здобувач відчуває, що його освітній шлях побудований з урахуванням інтересів, темпу й навчальних цілей.

Для викладачів такі інтелектуальні системи є не лише засобом контролю, але й аналітичним інструментом підтримки прийняття рішень. Вони допомагають виявляти закономірності в успішності груп, планувати корекційні заходи, формувати гнучкі програми навчання, а також оцінювати ефективність власних педагогічних стратегій. Замість того, щоб виконувати рутинні завдання (як-от перевірка тестів або складання статистики відвідуваності), викладач може зосередитися на глибшій роботі зі студентами – консультуванні, науковому супроводі, розвитку критичного мислення.

Упровадження адаптивних систем допомагає створити середовище, де навчання не є статичним, а підлаштовується до потреб людини. Це дозволяє підвищити академічну успішність, зменшити стрес, сформувати у студентів відчуття контролю над власним освітнім шляхом і, зрештою, підготувати їх до умов постійного навчання впродовж життя.

Важливо розуміти, що кожна система має як свої переваги так і недоліки: традиційним опором інноваціям, обмеженим фінансуванням, недовірою частини педагогів щодо ефективності систем, а також ризиком зміщення акценту на поведінкові моделі навчання, що не сприяють розвитку критичного мислення та творчості. Не менш значущою є тривога щодо можливого скорочення кадрових позицій, хоча реальна продуктивність досягається не через заміну викладачів, а через підсилення їхньої діяльності за допомогою інтелектуальних інструментів. Подолання цих обмежень передбачає міждисциплінарну співпрацю між розробниками технологій та освітніми експертами, а також посилення уваги до емоційних і афективних аспектів навчання, які й надалі залишатимуться сферою унікальної компетентності людини [4].

Отже, сучасна вища освіта має рухатися ув напрямі створення адаптивних освітніх екосистем, у яких кожен студент отримує не лише якісні знання, а й

індивідуальну підтримку. Індивідуалізовані стратегії навчання – це не просто технологічна інновація, а нова педагогічна філософія, що базується на принципах гнучкості, партнерства й довіри між студентом, викладачем і університетом. Саме така модель здатна забезпечити конкурентоспроможність вищої освіти та підготувати випускників, готових до викликів сучасного суспільства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Методика викладання англійської мови у вищій школі за останнє століття зазнала суттєвої еволюції – від формально-граматичного до комунікативно орієнтованого підходу. Традиційні моделі, зокрема граматико-перекладна та аудіолінгвальна, мали свою цінність на етапах становлення системи освіти, проте обмежували розвиток мовленнєвої активності здобувачів. З переходом до когнітивних і комунікативних теорій навчання акценти змістилися від механічного засвоєння матеріалу до формування здатності ефективно взаємодіяти у реальному мовному середовищі.

Комунікативний підхід (CLT) став основою сучасної мовної освіти, оскільки поєднав граматичну точність із природним використанням мови у спілкуванні. Його стрижневим досягненням стало переосмислення ролі викладача – із носія знань він перетворюється на фасилітатора, який створює умови для самостійної мовної діяльності студентів. Розвиток Task-Based Learning (TBLT) як логічного продовження CLT дозволив посилити практичний компонент навчання, орієнтувавши освітній процес на виконання реалістичних комунікативних завдань.

Сучасна університетська методика сьогодні тяжіє до еkleктичного підходу, де поєднуються елементи різних моделей: формальна інструкція, комунікативна практика, технологічні інструменти та міждисциплінарні стратегії. Така інтеграція забезпечує гнучкість і адаптивність навчання, роблячи його ближчим до професійних потреб здобувачів. Ефективна сучасна мовна освіта в університетах ґрунтується на балансі між теоретичним і практичним,

індивідуальним і колективним, формальним і комунікативним. Вона формує не лише мовні, а й когнітивні, соціальні та професійні компетентності, які визначають успішність майбутнього фахівця у глобалізованому середовищі.

Результати проведеного анкетування здобувачів освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса свідчать про значну зацікавленість студентів у якісному, сучасному та практично орієнтованому вивченні англійської мови. Отримані дані демонструють, що рівень володіння англійською серед опитаних є переважно середнім (B1), що є типовим показником для студентів бакалаврату й магістратури, однак значна частина респондентів виявила потребу у подальшому розвитку комунікативних навичок, розширенні лексичного запасу та вдосконаленні граматики, що ще раз підтверджує потребу застосовувати методи спрямовані на покращення комунікативної складової.

Здобувачі загалом позитивно оцінюють якість викладання англійської у своєму університеті, проте вказують на низку моментів, що потребують удосконалення. Серед них – збільшення кількості практичних занять, орієнтованих на говоріння, використання сучасних інтерактивних технологій, а також оновлення навчальних матеріалів із залученням автентичного контенту. Значна кількість студентів наголошує на важливості практичної мовленнєвої діяльності – дискусій, рольових ігор, дебатів і симуляцій професійних ситуацій, що повністю узгоджується з принципами комунікативного підходу (CLT) і навчання на основі завдань (TBLT). Такий запит свідчить про прагнення студентів до занурення у мовне середовище та формування не лише академічної, а й професійної англомовної компетентності.

Особливої уваги заслуговує тенденція до вибору цифрових форматів навчання. Переважна більшість респондентів надає перевагу інтерактивним платформам, мобільним застосункам та електронним ресурсам, що відображає загальносвітовий перехід до гібридних форм освіти. Цей результат підтверджує

необхідність упровадження цифрових інструментів у мовні курси, зокрема для організації спільних проєктів, онлайн-дискусій, розмовних клубів і гейміфікованих вправ. Студенти також висловили інтерес до культурознавчого компонента – тем, пов'язаних із культурою, традиціями та сучасністю англomовних країн. Така спрямованість демонструє усвідомлення того, що володіння мовою неможливе без розуміння її соціокультурного контексту.

Проведене анкетування виявило ключові напрями вдосконалення університетських курсів англійської мови. Сучасний курс має бути модульним, комунікативним і технологічно підтримуваним, поєднувати традиційні лінгвістичні знання з практичними навичками, забезпечувати гнучкість і варіативність навчальних форматів. Акцент слід робити на професійно орієнтованому контенті (ESP), розвитку критичного мислення, міжкультурної взаємодії та формуванні навичок, затребуваних у глобальному середовищі. Такий підхід дозволить не лише підвищити рівень мовної підготовки, а й сформувати у студентів мотивацію до довготривалого, свідомого й самостійного вивчення англійської мови як важливого інструмента професійної самореалізації.

Отже, майбутнє університетської освіти – це динамічна екосистема, у якій CLT формує комунікативну основу навчання, а інтелектуальні технології забезпечують його гнучкість, адаптивність і сталість. Такий симбіоз не лише підвищує ефективність навчання, а й сприяє вихованню фахівців нового покоління – самостійних, відповідальних і готових до безперервного розвитку в умовах швидкоплинного світу.

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РІВНІВ A2–B1

3.1. Концепція курсу: мета, структура та навчальні матеріали

Розробка курсу англійської мови для здобувачів освіти рівнів A2–B1 базується на принципах індивідуалізації, адаптивності, професійної орієнтації та цифрової інтеграції. Концептуально курс орієнтований на формування комунікативної компетентності в академічному та професійному середовищі, зокрема – у контексті прикладної лінгвістики.

Метою курсу є забезпечення стійкого прогресу у володінні англійською мовою, розвитку навичок говоріння, письма, читання та аудіювання з опорою на автентичні, актуальні для майбутньої професійної діяльності матеріали. Особливий акцент робиться на практичному застосуванні мови: обробці фахової інформації, міжособистісній комунікації, участі в проєктах, симуляціях і дебатах.

Курс поєднує принципи Communicative Language Teaching (CLT) та Task-Based Language Teaching (TBLT). Такий підхід дозволяє студентам засвоювати мову через виконання змістовних комунікативних завдань, де основна увага зосереджена не лише на формі, а й на цільовому використанні мови – для пояснення, аргументації, узагальнення результатів, реагування у професійних ситуаціях.

Структура курсу розроблена з урахуванням результатів анкетування, рівневої диференціації та міжпредметної інтеграції. Курс поділений на модулі за тематичним і функціональним принципами.

Модуль 1. Основи академічного і професійного мовлення. Передбачає вивчення базових граматичних структур і модальних дієслів, опрацювання побудови речень та засвоєння конструкцій, необхідних для опису досліджень, створення презентацій і побудови аргументації.

Модуль 2. Говоріння у фаховому контексті. Містить рольові ігри, міні-дебати, симуляції інтерв'ю та моделювання дискусійних ситуацій на теми прикладної лінгвістики, перекладознавства й термінознавства.

Модуль 3. Use of English та граматична практика. Охоплює функціональні граматичні блоки (часові форми, умовні речення, пасивні конструкції), які опрацьовуються через вправи, пов'язані зі зразками фахових текстів, а також передбачає інтеграцію завдань типу FCE та адаптованих варіантів IELTS.

Модуль 4. Робота з фаховими текстами. Передбачає читання, аналіз і переклад уривків зі статей, науково-популярних джерел і методичних рекомендацій, а також розбір жанрових особливостей таких текстів, як анотація, рецензія та звіт.

У курс інтегровано AI-асистента, який допомагає студентам у процесі письма й говоріння: він м'яко виправляє помилки, пояснює граматичні структури та дає рекомендації з покращення тексту чи вимови. Це формує безпечне навчальне середовище, де студенти можуть відкрито практикувати мову без страху зробити помилку.

Навчальні матеріал курсу мають змішаний характер: поєднують друковані посібники (Upstream), автентичні англомовні джерела (профільні статті, відеолекції), електронні ресурси (Google docs, Wordwall, Miro), а також матеріали, створені з урахуванням професійного спрямування здобувачів.

Особлива увага приділяється формуванню портфоліо студента – систематизованої добірки письмових, перекладацьких, мультимедійних і презентаційних робіт, що відображають його прогрес. Це також дозволяє реалізувати індивідуальні освітні траєкторії та запровадити систему формувального оцінювання через самоаналіз, взаємооцінку та регулярний фідбек.

Зважаючи на все вищезазначене, можна підсумувати, що курс є адаптивним, комунікативно орієнтованим і фахово релевантним, що дозволяє

студентам ефективно формувати мовну, академічну й культурну компетентність відповідно до вимог сучасної гуманітарної освіти.

3.2. Модулі курсу. Реалізація

Для забезпечення індивідуалізованого та оптимізованого навчання у курсі англійської мови рівнів A2–B1 застосовано комплекс методичних підходів, що поєднують в собі теоретичні засади гуманістичної педагогіки, сучасні цифрові практики та автентичну комунікативну спрямованість.

Центральною ідеєю є створення інтерактивного мовного середовища, яке імітує реальні ситуації спілкування. За допомогою рольових ігор, діалогів, симуляцій та «живих» дискусій здобувачі освіти не просто відпрацьовують мовні структури, а використовують мову як інструмент комунікації. Збагачення курсу моделями типових ситуацій із професійної прикладної лінгвістики (обговорення дослідницької тематики, презентація результатів аналізу, взаємодія з іншими здобувачами) сприяє актуалізації мовних навичок і розвиває soft skills. Комунікативний підхід доведено ефективним у формуванні навичок англійської, особливо якщо він інтегрується з контекстно-спрямованими вправами [12].

Модуль 1. Основи академічного і професійного мовлення

Перший модуль курсу покликаний створити міцну основу для подальшого розвитку академічної та професійної англійської мови. Його метою є формування базових мовленнєвих структур, необхідних для ефективного письма, говоріння, читання та аудіювання в академічному середовищі. Особливий акцент робиться на застосуванні англійської мови у професійному контексті, що відповідає концепції *English for Specific Purposes (ESP)* і сучасним тенденціям вищої освіти.

Модуль поєднує елементи комунікативного підходу (CLT) та методики навчання на основі завдань (TBLT). Тобто навчання відбувається не через механічне засвоєння граматики, а через виконання змістовних комунікативних завдань, де студент активно використовує мову для досягнення практичної мети:

опису дослідження, представлення ідей, аргументації позиції, взаємодії в команді.

У такий спосіб реалізується головна ідея сучасної університетської освіти – навчання через комунікацію і практику, що забезпечує не лише знання, а й компетентність.

Після проходження цього модуля здобувач освіти повинен:

- володіти базовими синтаксичними та граматичними структурами, необхідними для академічного письма (sentence structure, linking devices, modals);
- уміти будувати логічно структуровані усні та письмові висловлення – від коротких відповідей до міні-презентацій;
- використовувати мовні засоби для опису власних досліджень, аргументації думки, узагальнення результатів;
- застосовувати лексику академічного та професійного спрямування (research, data, evidence, hypothesis, methodology, outcomes etc.);
- розвивати навички співпраці в групі під час виконання комунікативних і проєктних завдань.

Після завершення модуля студенти зможуть розуміти логіку викладення думок у академічних і повсякденних текстах, вести короткі усні презентації та брати участь у міні-дискусіях, аргументовано висловлювати власну позицію англійською мовою, застосовуючи зв'язні конструкції (linking words), демонструвати розуміння базових принципів академічного стилю – точності, логічності й нейтральності, а також використовувати англійську мову як інструмент професійного розвитку.

Модуль побудований на інтерактивних і комунікативних принципах CLT, де студент є активним учасником освітнього процесу, а навчання реалізується через Task-Based Learning (TBLT) – виконання практичних завдань, що

охоплюють створення короткої презентації, мікродослідження та міні-дебати. Під час цього модулю також буде застосовано метод Collaborative Learning – роботу в парах і групах з акцентом на обговорення, аналіз і рефлексію. У сучасній педагогічній лінгвістиці collaborative learning визначається як стратегія організації освітнього процесу, що ґрунтується на взаємодії студентів у малих чи динамічних групах для досягнення спільних навчальних цілей, і базується на засадах соціального конструктивізму, відповідно до якого знання формується через діалог, обмін досвідом і колективне розв’язання інтелектуальних завдань. Дослідження Лаала та Годсі (Laal M., Ghodsi S. M., 2012) засвідчують, що колаборативні стратегії не лише підсилюють академічну успішність, а й сприяють розвитку метакогнітивних умінь, відповідальності та здатності до самоорганізації, тобто компетентностей, надзвичайно актуальних для університетського середовища [42]. У межах спільних завдань студенти вчаться формулювати думки чітко й логічно, практикують активне слухання, узгоджують позиції, розв’язують конфлікти та знаходять компроміси [52]. Collaborative learning також істотно впливає на особистісний розвиток здобувачів освіти: участь у групових завданнях підсилює впевненість у власних силах, розвиває емпатію, відповідальність, гнучкість мислення та здатність до лідерства [32], а спільне подолання труднощів сприяє формуванню стійкості (resilience) та вмінню діяти в умовах невизначеності – компетентностей, необхідних як у професійному, так і в особистісному розвитку. Загалом, collaborative learning розглядається не лише як метод підвищення академічних результатів, а й як механізм цілісного становлення здобувача освіти.

Основні тематичні блоки включають Building sentences and paragraphs – структуру англійського речення, узгодження часів і побудову абзацу за принципом *topic sentence* + *supporting details*; Using modals and linking words – уживання модальних дієслів для вираження можливості, необхідності й припущення та логічні зв’язки між реченнями (however, therefore, in

addition); Academic vocabulary and tone – добір лексики академічного реєстру та уникання неформальних виразів; Presenting research and arguments – способи презентування власної думки, структурування аргументації, формулювання припущень і узагальнення результатів; From sentence to short presentation – розвиток навички усного мовлення через короткі виступи й опис власних спостережень або ідей.

Форми роботи, що застосовані у модулі: індивідуальні завдання (короткі письмові вправи, побудова речень, переклад з української на англійську з фокусом на граматичну точність), парна та групова робота (обговорення проблемних питань, взаємооцінювання, рольові ситуації), проєктні міні-завдання (створення короткої академічної презентації або написання summary до обраної статті), інтерактивні інструменти (використання Padlet або Google Docs для спільного редагування текстів, Quizlet – для тренування лексики).

Форма підсумкового контролю – модульне завдання (portfolio task), яке поєднує елементи письмової роботи та усного виступу.

Студент готує коротку академічну презентацію (3–5 хвилин) англійською, у якій:

- описує власне дослідження або ідею в межах спеціальності;
- демонструє вміння застосовувати базові граматичні конструкції;
- використовує професійну лексику та зв'язні структури;
- відповідає на запитання аудиторії.

Оцінювання здійснюється за критеріями:

1. мовна точність і різноманітність – 30%;
2. логічність і структура висловлення – 25%;
3. комунікативна ефективність – 25%;
4. академічний стиль і словниковий запас – 20%.

Модуль 1 закладає основу для подальших тем курсу, готуючи студентів до більш складних комунікативних завдань (дебати, аналітичні презентації). Він сприяє переходу від знання правил до здатності мислити і висловлюватись англійською, формує впевненість у спілкуванні та академічну автономію. У контексті університетської освіти цей модуль також розвиває критичне мислення, рефлексію та вміння працювати в команді – компетентності, що визначають якість сучасного фахівця.

У межах першого модуля однією з ключових проблем, що можуть виникнути у здобувачів освіти, є недостатній обсяг академічного та професійного вокабуляру, необхідного для виконання запропонованих завдань. Оскільки модуль вимагає активного використання термінології у письмових та усних видах діяльності, студенти з нижчим рівнем лексичної підготовки можуть відчувати утруднення при побудові зв'язних висловлень, написанні summary або презентацій, а також при виконанні ролей у колаборативних завданнях. Цю проблему підсилює той факт, що модуль спирається на CLT і TBLT – методики, що вимагають вільного використання мовних одиниць у комунікативних ситуаціях, а не механічного відтворення граматики. Тому недостатній словник може уповільнити прогрес студентів і вплинути на їхню впевненість у мовленні.

Інша можлива проблема – нерівномірність граматичної підготовки студентів, що ускладнює засвоєння матеріалу, пов'язаного зі структурою речення, логікою написання письмових завдань та використанням linking words. Хоча модуль включає елементи індивідуального тренування та проєктної роботи, студенти з різним стартовим рівнем можуть демонструвати різний темп засвоєння граматичних структур. Це може призвести до труднощів під час групових активностей, де важливо органічно будувати аргументацію, узгоджувати часи чи формулювати topic sentence. Певною мірою проблема може вирішуватись через використання Quizlet, Padlet або Google Docs як засобів

поступового розширення словника, але потребує від викладача додаткових стратегій підтримки.

Модуль 2. Говоріння у фаховому контексті

Другий модуль курсу спрямований на розвиток усного мовлення у професійному та академічному контекстах, а також на вдосконалення навичок спонтанного й аргументованого спілкування англійською мовою. Метою модуля є формування впевненості у використанні мови під час професійних ситуацій – від коротких презентацій і міні-дебатів до участі в дискусіях і симуляціях інтерв'ю.

Модуль базується на комунікативному підході (CLT) та методиці ситуативного навчання (Situational and Task-Based Learning), де навчальний процес відбувається через взаємодію, рольові ігри та проєктні обговорення. Кожен урок модулю передбачає використання мови у фаховому контексті, що підвищує професійну релевантність навчання.

У центрі цього модуля – усвідомлене говоріння, тобто здатність не просто висловитись англійською, а робити це логічно, впевнено та професійно. Такий підхід допомагає студентам перейти від контрольованих реплік до вільного мовлення, яке відповідає реальним ситуаціям майбутньої діяльності.

Після проходження цього модуля здобувач освіти повинен:

- уміти брати участь у діалогах і дискусіях, що відображають типові ситуації професійного спілкування;
- розвинути навички аргументованого мовлення та вміння підтримувати позицію в академічному контексті;
- використовувати професійну лексику у сфері прикладної лінгвістики, перекладознавства, термінознавства;
- застосовувати невербальні засоби комунікації (інтонацію, жести, зоровий контакт) для ефективного виступу;

- співпрацювати в парах і групах, виконуючи рольові, комунікативні та проєктні завдання.

Після завершення модуля студенти зможуть вільно висловлюватися англійською у професійних і навчальних ситуаціях, підтримувати й розвивати тему розмови та адекватно реагувати на репліки співрозмовників, проводити міні-дебати, аргументувати власну думку й формулювати уточнювальні запитання, використовувати фахову лексику для опису досліджень, проєктів і навчальних кейсів, а також демонструвати впевненість і комунікативну гнучкість у публічних виступах.

Методологічна основа модуля спирається на інтерактивні та комунікативні принципи CLT із включенням елементів TBLT, що забезпечує поєднання цілеспрямованої мовної практики та виконання завдань, наближених до реальних професійних ситуацій. У межах навчального процесу застосовується рольова методика, яка передбачає моделювання ключових комунікативних подій, таких як зустрічі, презентації чи співбесіди, та сприяє формуванню практичної мовної компетентності. Додатково використовується формат міні-дебатів, спрямований на розвиток аналітичного мислення, логічної аргументації та вміння оперативно добирати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання. Методи симуляцій і кейс-орієнтованого навчання створюють умови для застосування англійської мови як інструмента розв'язання професійних проблемних ситуацій, що підвищує рівень автономії студентів. Важливим компонентом є також колаборативне навчання, засноване на роботі в парах і малих групах, де студенти практикують взаємодію, обмін ідеями, взаємооцінювання та розбудову колективної відповідальності за результат.

Основні тематичні блоки курсу охоплюють широкий спектр ситуацій і компетентностей, необхідних для впевненого академічного та професійного спілкування. Студенти поринають у рольові сценарії університетського середовища – від групових проєктів до консультацій і презентацій; опановують

мистецтво міні-дебатів та переконливого мовлення, де вчаться аргументувати свої позиції й коректно висловлювати незгоду; тренують самопрезентацію в межах симульованих інтерв'ю, відпрацьовуючи логіку відповідей і професійний тон. Окремий блок присвячений дискусіям у галузі прикладної лінгвістики, де студенти аналізують проблеми, методи та актуальні напрями досліджень. Ще один блок націлений на роботу з діалогами про термінологію й переклад, що охоплюють обговорення стратегій, типових труднощів та реальних кейсів із практики. Завершує модуль простір для професійної рефлексії та зворотного зв'язку, у межах якого студенти аналізують власні мовні досягнення, визначають сильні сторони й окреслюють подальші траєкторії розвитку.

Форми роботи в межах модуля охоплюють парні, групові, проєктні та індивідуальні види діяльності. До парної роботи належать інтерв'ю, рольові вправи та діалоги типу «студент – викладач» чи «інтерв'юер – кандидат», які сприяють розвитку комунікативної взаємодії. Групова робота включає дебати, симуляції та колективне створення аргументів або презентацій, що забезпечує формування навичок співпраці та аналітичного мислення.

Проєктні завдання передбачають моделювання професійних ситуацій, створення відеоінтерв'ю та організацію міні-дискусій. Індивідуальні форми роботи охоплюють запис коротких усних відповідей, саморефлексію мовлення й використання чат-бота для корекції помилок і вдосконалення вимови.

Форма підсумкового контролю – Speaking Portfolio, що включає:

1. відеозапис інтерв'ю або рольової гри;
2. участь у групових дебатах на професійну тему;
3. усна самопрезентація «My professional path in Applied Linguistics».

Критерії оцінювання:

1. комунікативна ефективність і взаємодія – 30%;
2. логічність і аргументованість висловлення – 25%;

3. мовна точність і лексичне багатство – 25%;
4. вимова, інтонація, впевненість – 20%.

Модуль 2 сприяє переходу студентів від контрольованих форм мовлення до вільного спілкування у професійних контекстах. Він розвиває впевненість, ініціативність, гнучкість мислення та вміння аргументовано взаємодіяти англійською мовою.

Завдяки комунікативним методам і цифровій підтримці модуль формує ключові “soft skills” – комунікацію, критичне мислення, емоційний інтелект і вміння співпрацювати в команді, що є визначальними для сучасного фахівця в будь-якій галузі гуманітарних наук.

Другий модуль, зосереджений на розвитку спонтанного усного мовлення, може породжувати складнощі, пов’язані з браком мовної «маси», тобто недостатнім обсягом автентичного звучання англійської мови, яке студенти чують і опрацьовують поза заняттями. Оскільки завдання модуля передбачають участь у міні-дебатах, рольових інтерв’ю, презентаціях і професійних дискусіях, студенти без регулярного контакту з живою мовою можуть відчувати труднощі із швидким добором лексичних засобів, підтриманням логіки висловлення або інтонаційною виразністю. Саме тому доцільно було б вводити обов’язкові домашні прослуховування англійськомовних подкастів, професійних інтерв’ю чи уривків аудіокниг – це розширило б слуховий досвід і підсилювало б автономне формування мовного чуття.

Ще один виклик – високий рівень психологічної напруги та мовленнєвої тривожності, що нерідко виникає під час публічних виступів або рольових симуляцій. Оскільки модуль активно використовує CLT, TBLT і ситуативне навчання, студенти одразу занурюються в комунікативні контексти, максимально наближені до реальних професійних ситуацій. Для частини здобувачів це може стати стресовим чинником, який знижує продуктивність і перешкоджає активній участі в дискусіях, попри достатній теоретичний рівень володіння мовою.

Проблемою також може бути нерівномірність залученості: у групових завданнях активні комуніканти можуть домінувати, тоді як студенти з нижчим рівнем упевненості – відходити на другий план.

Модуль 3. Use of English та граматична практика

Третій модуль курсу присвячений удосконаленню граматичної компетентності студентів через системну роботу з функціональними граматичними структурами, які є базовими для академічного та професійного мовлення. Метою модуля є не лише опанування граматичних правил, а також їх практичне застосування у реальних мовних контекстах – під час аналізу автентичних текстів, виконання завдань на основі зразків FCE (First Certificate in English) і адаптованих форматів IELTS.

Основна ідея полягає у переході від механічного тренування до свідомого використання граматики для досягнення комунікативних цілей. Кожен урок поєднує роботу над граматичними структурами з вправами на письмо, читання й говоріння, що забезпечує інтегроване навчання. Модуль спрямований на формування граматичної гнучкості, необхідної для впевненого використання англійської мови у професійних, академічних та міжкультурних ситуаціях.

Після проходження цього модуля здобувач освіти повинен:

1. володіти основними граматичними структурами сучасної англійської мови;
2. застосовувати граматику у створенні усних і письмових текстів різних жанрів;
3. визначати й виправляти типові помилки у власному мовленні;
4. використовувати граматичні структури для чіткішого вираження ідей, аргументів і висновків;
5. інтегрувати граматичну точність із комунікативною природністю під час виступів, дискусій та презентацій.

Після завершення модуля студенти зможуть: використовувати часи англійської мови відповідно до контексту (Past, Present, Future Tenses); створювати складні речення з підрядними частинами, умовними конструкціями та пасивними формами; правильно використовувати модальні дієслова для вираження можливості, припущення, обов'язку чи поради; застосовувати граматичні структури у письмових роботах та усних виступах; демонструвати розуміння граматичних закономірностей у тестових завданнях типу FCE/IELTS.

Модуль побудований за принципами Task-Based Grammar Learning (TBLT) і Contextualized Grammar Practice, де граматику вивчається через реальні мовні ситуації, а не ізольовано.

Методологічні принципи модуля ґрунтуються на комунікативній граматиці, де студенти виконують завдання у контексті реального спілкування, а також на елементах відкривального навчання, що передбачають самостійне виявлення мовних закономірностей на основі автентичних матеріалів. Навчальний процес поєднує традиційні граматичні вправи з цифровими інструментами, такими як Quizlet, Wordwall, Grammarly та Speaking bot, що забезпечує гнучкий формат змішаного опрацювання матеріалу. Особлива увага приділяється аналізу типових помилок і регулярній рефлексії, які допомагають студентам усвідомити власний прогрес і цілеспрямовано вдосконалювати мовні навички.

Основні тематичні блоки:

1. Verb Tenses in Academic and Professional English – вживання часових форм у різних типах текстів (research summaries, case studies, reports);
2. Conditionals and Hypothetical Situations – використання умовних конструкцій в аргументації, дебатах, прогнозуванні та формулюванні гіпотез;

3. Passive Voice in Research and Reporting – використання пасивних форм у наукових описах, звітах і результатах досліджень;
4. Modals and Semi-Modals – вираження можливості, обов’язку, припущення, поради (may, might, should, have to, ought to);
5. Complex Sentences and Cohesion – узгодження підрядних речень, використання сполучників і логічних зв’язків;
6. Grammar in Use for Exams – практичні завдання типу FCE/IELTS (Use of English, Grammar for Writing, Error Correction).

Тематичний поділ за уроками може бути представлений у структурі, що поступово ускладнює граматичний матеріал і водночас забезпечує його практичне застосування в академічному та професійному контекстах. Кожен урок спрямований на формування конкретних мовних умінь і передбачає виконання цільових завдань, які допомагають студентам інтегрувати нові граматичні структури у власне мовлення.

Форми роботи охоплюють індивідуальні завдання, що передбачають редагування речень, граматичні трансформації та самоперевірку за допомогою Grammarly чи Speaking bot; парну діяльність у форматі коротких діалогів, граматичних челенджів та обміну прикладами; групові завдання, спрямовані на створення колективних «grammar maps» або таблиць узагальнення правил; а також використання інтерактивних інструментів на кшталт Quizlet Live, Wordwall і Kahoot для тренування граматичних структур.

Підсумкове завдання: *Grammar-in-Context Portfolio*

Студент готує міні-збірку із трьох текстів (100–150 слів кожен):

1. опис ситуації у минулому з використанням різних часів;
2. аргументований текст з умовними реченнями;
3. короткий звіт у пасивному стані.

Критерії оцінювання:

1. граматична точність – 40%;

2. адекватність у контексті – 25%;
3. варіативність структур – 20%;
4. стиль і зв'язність – 15%.

Модуль 3 формує функціональну граматичну компетентність, що виходить за межі формального засвоєння правил. Завдяки системі ситуативних завдань, аналізу автентичних текстів і цифровій підтримці студенти навчаються гнучко застосовувати граматику у письмі, говорінні та читанні.

Результатом є розвиток впевненості, мовної точності та вміння поєднувати граматику з комунікативними навичками, що є фундаментом академічного й професійного мовлення.

Попри методологічну збалансованість, модуль має низку практичних викликів, які можуть вплинути на ефективність засвоєння матеріалу. Найсуттєвіша проблема пов'язана з тим, що процес коригування викладачем граматичних помилок у режимі реального часу може пригнічувати спонтанність говоріння, зменшуючи готовність студентів експериментувати з мовними структурами. Другою проблемою є баланс між контрольованими й комунікативними видами діяльності: студенти рівнів A2-B1 нерідко демонструють труднощі з перенесенням знань із вправ типу «gap-fill» у продуктивні види діяльності (опис, аргументація, дискусія). Варто також ураховувати, що розроблення ефективних граматичних завдань, інтегрованих у фахові теми, передбачає систематичне оновлення змістового наповнення та постійну модернізацію навчальних матеріалів. Крім того, створення адаптованих вправ у форматах FCE та IELTS вимагає регулярного перегляду відповідно до щорічних оновлень екзаменаційних завдань і динаміки мовних вимог. Оскільки рівень підготовки студентських груп істотно варіюється, зміст цього модулю потребує гнучкого коригування кожного навчального року, щоб забезпечити його релевантність, методичну точність і відповідність актуальним освітнім стандартам.

Модуль 4. Робота з фаховими текстами

Четвертий модуль курсу спрямований на розвиток умінь роботи з фаховими та академічними текстами – читання, аналізу, перекладу й реферування матеріалів, що належать до сфери прикладної лінгвістики, перекладознавства та суміжних гуманітарних дисциплін. Метою модуля є формування навичок усвідомленого сприйняття та відтворення інформації, уміння визначати головні ідеї, структуру тексту, стилістичні особливості, а також критично оцінювати зміст із позиції майбутнього фахівця.

Особливу увагу приділено жанровій грамотності, тобто розумінню специфіки різних типів академічних текстів –анотації, рецензії, звіту, дослідницької статті, популярно-наукового допису. Модуль поєднує комунікативний та контент-орієнтований підходи (CLT і CBL), у межах яких текст розглядається не лише як джерело знань, а й як інструмент професійного спілкування.

Після проходження цього модуля здобувач освіти повинен:

1. володіти навичками академічного читання з розумінням головної ідеї та деталей;
2. уміти аналізувати структуру текстів різних жанрів (abstract, report, review);
3. застосовувати стратегії перекладу англomовних наукових і професійних текстів;
4. уміти скорочувати, перефразовувати й узагальнювати інформацію (summary writing, paraphrasing);
5. розвивати критичне мислення через інтерпретацію і коментування текстів.

Після завершення модуля студенти зможуть: швидко орієнтуватися в академічних і професійних текстах, визначаючи їхню структуру та мету; ефективно використовувати техніки читання – skimming, scanning, intensive and

extensive reading; перекладати фрагменти фахових текстів з англійської на українську з урахуванням термінологічної точності; писати короткі анотації, резюме й рецензії англійською; демонструвати вміння інтерпретувати тексти критично, аргументуючи власну позицію.

Методологічна основа. Модуль базується на принципах Content-Based Learning (CBL) та Task-Based Learning (TBLT), що забезпечує інтеграцію мовного й змістового компонентів.

Основні тематичні блоки:

1. Academic Reading Strategies – техніки швидкого й глибокого читання, визначення ключових ідей.
2. Structure and Style of Academic Texts – логічна побудова, типові кліше, ознаки академічного стилю;
3. Translation of Professional and Academic Texts – передача значення, термінологічна точність, синтаксична адаптація;
4. Abstracts and Summaries – скорочення тексту без втрати змісту, вживання функціональної лексики;
5. Reviews and Reports – структура, аналітична оцінка, висловлення аргументованої думки;
6. Critical Analysis and Reflection – визначення авторських стратегій, прихованих смислів, логіки аргументації.

Тематичний поділ за уроками передбачає послідовне опрацювання ключових умінь академічної грамотності, що охоплюють читання, аналіз, переклад і письмове висловлення. Кожен урок зосереджується на окремому компоненті академічної компетентності, поєднуючи теоретичні елементи з практичними завданнями, які формують навички критичного мислення, аналітичної роботи з текстом та точного використання фахової термінології. Така структура забезпечує поступове ускладнення матеріалу й дозволяє студентам не

лише сприймати інформацію, а й відтворювати її у власних дослідницьких та аналітичних висловленнях.

Форми роботи охоплюють індивідуальні завдання (короткі письмові вправи, переклад речень і фрагментів, складання планів текстів), парну взаємодію (взаємоперевірка перекладу, обговорення змісту, створення узагальнень), групову діяльність (укладання колективного глосарію термінів, спільна підготовка review чи report), а також використання інтерактивних інструментів, зокрема платформ Padlet, Miro для опрацювання текстів та сервісів Grammarly чи Speaking bot для перевірки стилю й граматики.

Підсумкове завдання: *Academic Reading and Writing Portfolio*

Здобувач подає три зразки робіт:

1. анотацію до наукової статті (100–120 слів);
2. переклад уривку фахового тексту (150–180 слів);
3. коротку рецензію або звіт (150 слів).

Критерії оцінювання:

1. розуміння змісту тексту – 30%;
2. мовна точність і стиль – 25%;
3. терміносистема й перекладна адекватність – 25%;
4. логічність та структурна організація – 20%.

Модуль 4 забезпечує розвиток академічної грамотності та критичного читання, що є невід’ємною складовою підготовки фахівців-гуманітаріїв. Здобувачі освіти вчаться працювати з текстами різного рівня складності, інтегрувати знання з фахових дисциплін і використовувати англійську мову як інструмент наукової комунікації. У результаті формується здатність аналізувати, перекладати й інтерпретувати професійні тексти, що сприяє підвищенню академічної мобільності, розвитку дослідницьких умінь і підготовці до міжнародної комунікації у професійній сфері.

Четвертий модуль створює низку практичних викликів для здобувачів рівнів A2–B1. Найсуттєвіша проблема полягає у відсутності достатньої кількості якісних фахових текстів, адаптованих саме до цього мовного рівня: автентичні наукові статті зазвичай містять надмірну кількість спеціалізованої термінології, складні синтаксичні конструкції та вимагають високого рівня абстрактного мислення. Це змусило здійснити глибоку адаптацію матеріалів: скорочувати обсяг, спрощувати лексику, переформулювати складні частини, добирати додаткові пояснення й візуальні опори. Такий процес ускладнює збереження наукової точності змісту. Водночас надмірне спрощення текстів може позбавити студентів можливості побачити реальні зразки академічного письма, тоді як відсутність адаптації робить матеріал недосяжним для сприйняття.

3.3. Практичні завдання для покращення рівня англійської мови здобувачів освіти

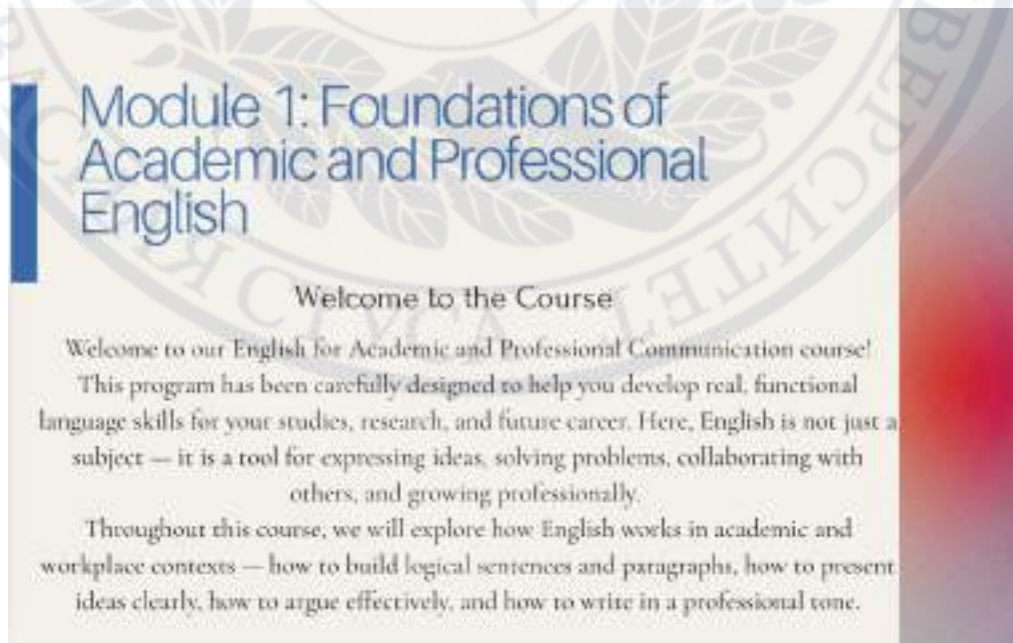
Курс англійської мови рівнів A2–B1 покликаний забезпечити поступовий і стійкий розвиток комунікативної компетентності студентів, які навчаються у сфері прикладної лінгвістики. Його зміст і логіка вибудовані так, щоб мова не сприймалася як абстрактний об'єкт вивчення, а функціонувала як практичний інструмент пізнання, мислення й професійної взаємодії. Через опрацювання автентичних матеріалів, залучення здобувачів до дискусій, симуляцій, аналізу текстів і виконання комунікативних завдань курс формує здатність вільно користуватися англійською у реальних академічних та фахових ситуаціях.

Його методологічна основа поєднує ті форми роботи та матеріали, які були проаналізовані нами вище. Важливо зазначити, що вагомою складовою є також інтеграція цифрових ресурсів і мультимедійного середовища: спільні онлайн-платформи, інтерактивні інструменти для лексичної практики, відеоконтент і навчальні симуляції розширюють можливості студентів та дозволяють їм

застосовувати мову в різних форматах – письмовому, усному, візуальному й аналітичному.

Особливого значення набуває використання штучного інтелекту, інтегрованого у курс як постійного, але ненав'язливого навчального партнера. AI-асистент допомагає студентам у процесі письма й говоріння, м'яко коригуючи помилки, пояснюючи граматику, пропонуючи варіанти формулювань і допомагаючи розвивати впевненість у мовленні. Його роль не зводиться до автоматичного редагування: він створює безпечний простір для експериментування з мовою, знімає страх перед помилками, стимулює самостійність і сприяє тому, щоб студенти могли практикувати англійську значно частіше, ніж це можливо лише в аудиторних умовах.

Націленість на роботу з прикладними лінгвістами та студентами інших мовних спеціальностей спонукає нас до створення вступного уроку, де здобувачі освіти матимуть змогу ознайомитись з форматом роботи та звикнути до структури занять. Пропонуємо розглянути структуру вступного заняття, щоб зрозуміти як буде побудований курс.

Мал. 15. Вступ до курсу з англійської мови для рівнів A2-B1

Our lessons combine two key methods:

- Communicative Language Teaching (CLT) – learning through real communication and interaction.
- Task-Based Learning (TBLT) – learning through meaningful tasks and projects, not through memorization.

In this course, you are encouraged to speak freely and confidently. Mistakes are a natural part of learning — they are signs of progress, not failure. You will work with an AI-powered chatbot integrated into our process of studying, which will gently correct your grammar, suggest better phrasing, and help you sound more natural — without judgment or pressure.

This is your space to experiment, express yourself, and grow as a communicator. Whether you are preparing to write research papers, join conferences, or work in an international environment — this course will help you build the foundation for success.

https://t.me/Speaking_English_with_Ann_bot

Мал. 16. Пояснення застосованих методик, з посиланням на чат-бота, що застосовуватиметься в роботі

Перше завдання у курсі націлене на те, щоб здобувачі освіти змогли перемкнутись з української на англійську та спробували свої сили у висловленні думок спочатку опираючись на приклади (мал.17).

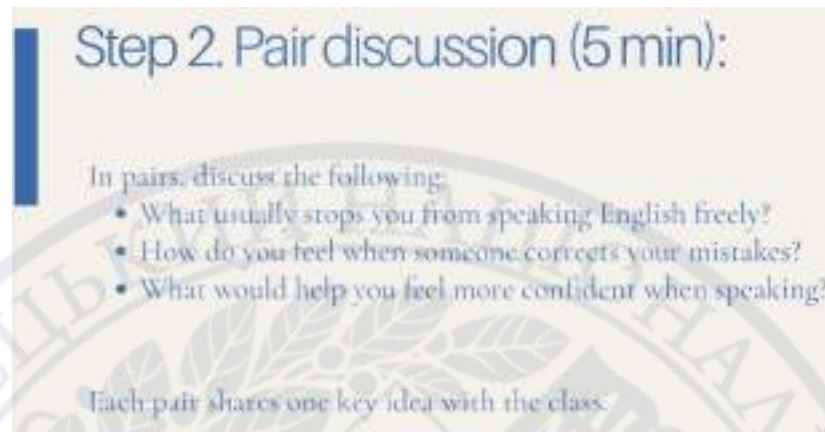
Warm-up. Individual reflection (2 min):

Read the short passage below and think about your own learning experience.

"Many students are afraid to speak English because they worry about making mistakes. But communication is not about perfection — it is about connection. Every attempt to speak helps you become a better communicator."

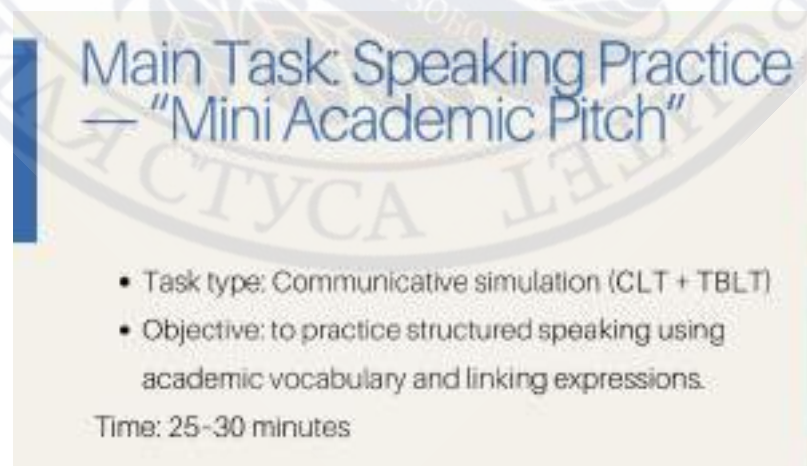
Мал.17 Warm-up завдання. Розповідь про досвід вивчення англійської мови

Після прочитання прикладу здобувачі матимуть змогу розділитись на групи та обговорити завдання (яке отримали напередодні) за питаннями, які допоможуть їм структурувати думки (мал.18).

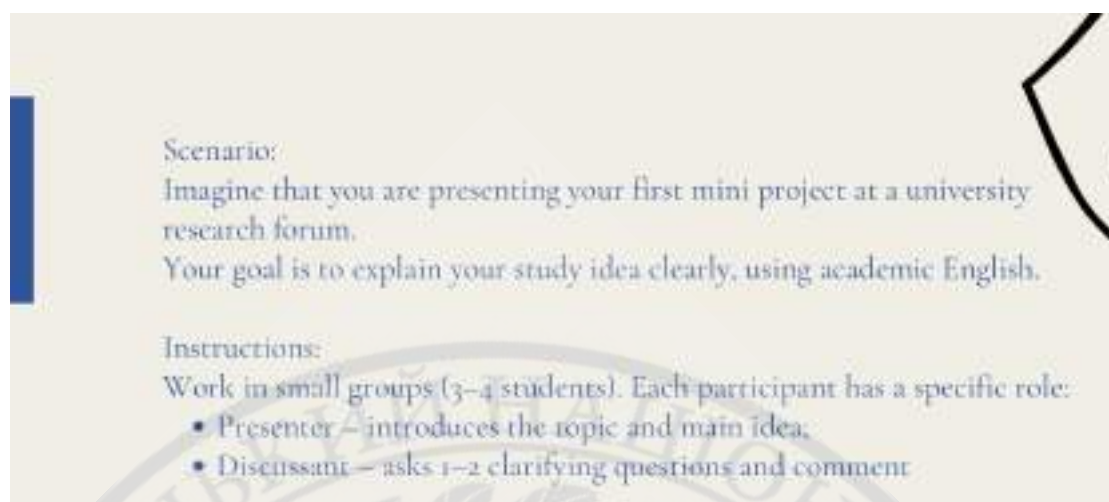

Мал.18 Питання для обговорення

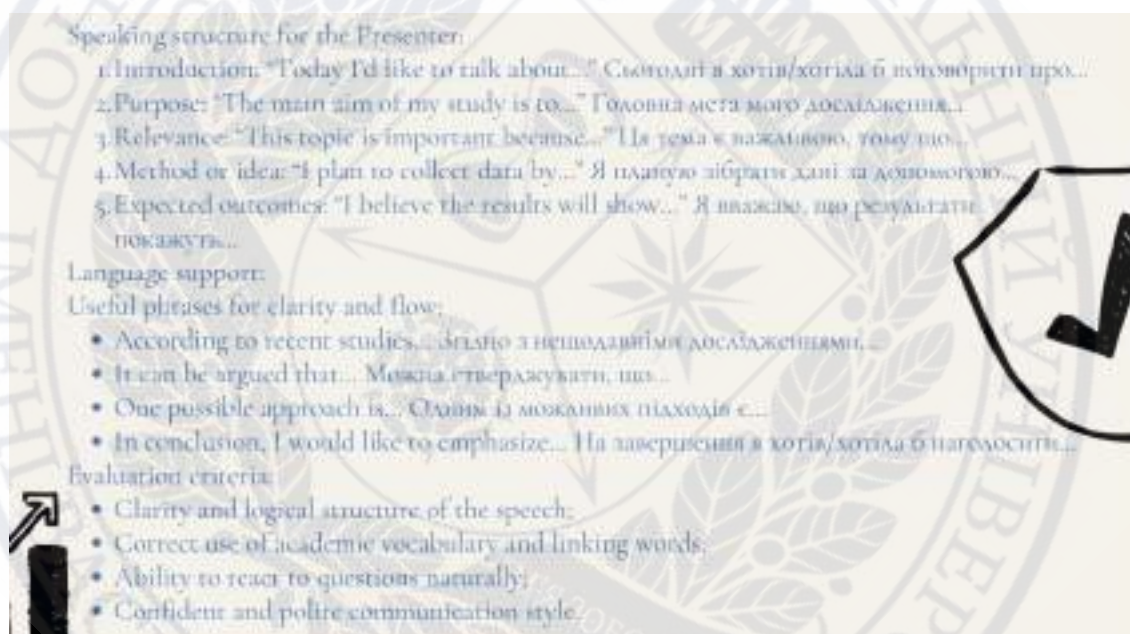
Наступне завдання полягало в тому, щоб студенти показали, на якому рівні їхнє мовлення знаходиться на початку курсу, для цього застосована тактика Communicative simulation (мал.19). Мета цього завдання: створити у групі симуляцію за сценарієм (мал.20) з правильним розподіленням ролей. У цьому завданні до студентів немає завищених вимог чи чітких критеріїв оцінювання, їх завдання говорити і показати, як вони вже здатні висловлюватись. Для того, щоб мати змогу структурувати їхні відповіді надаються вже готові фрази для кожної ролі та для висловлення власних думок загалом (мал.21).

Мал.19 Основне завдання вступного уроку. Розмовна практика

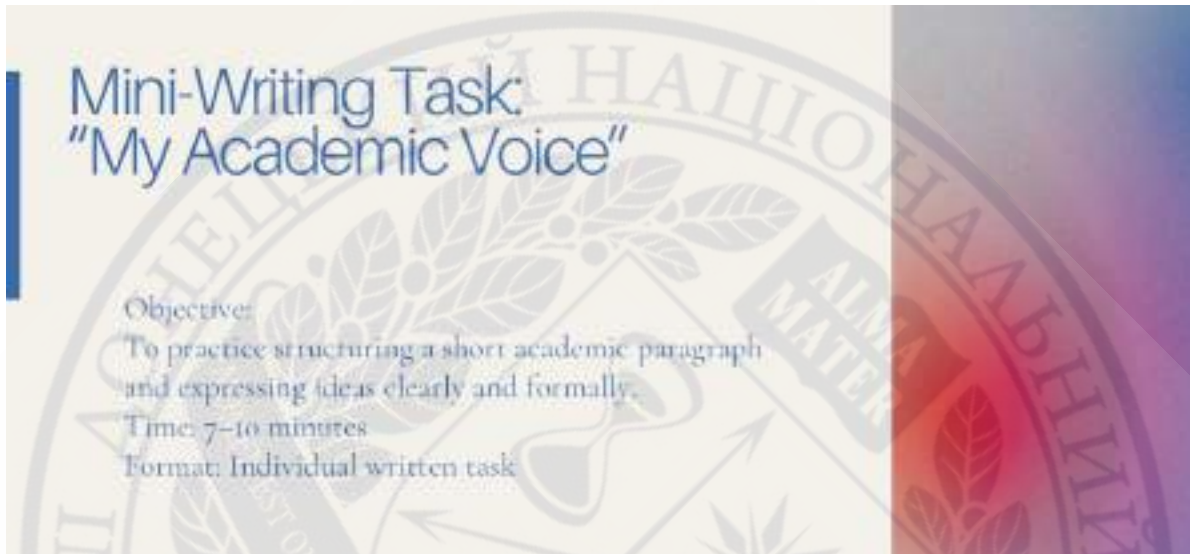
Мал.20 Сценарій проведення активності

Мал.21 Допоміжні фрази для роботи над завданням

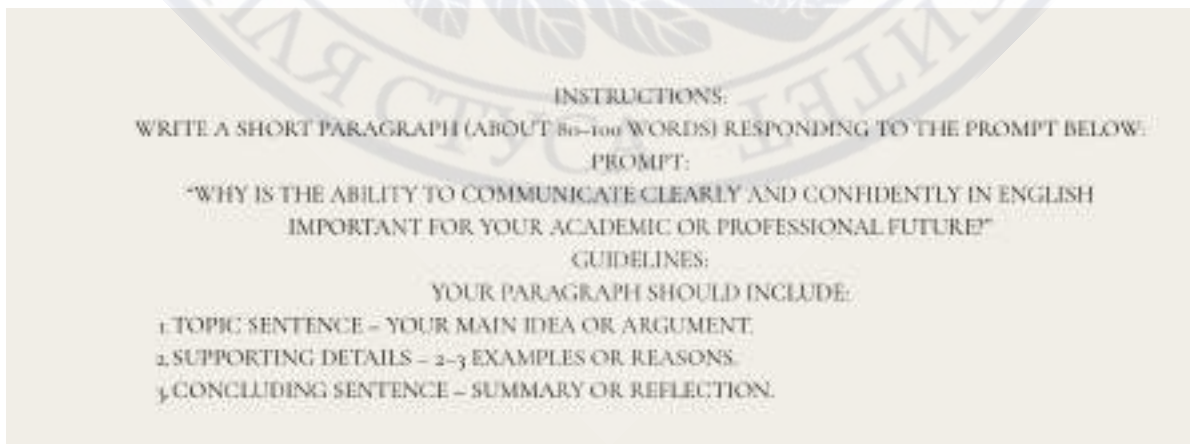
У більшості занять застосовані додаткові завдання: Mini-writing task (мал.22). Мета цих завдань полягає в тому, щоб здобувач мав змогу записати ідеї, підсумувати вивчене на занятті та навчитись структурувати свої думки. Ці завдання заплановано практикувати із застосуванням чат-боту. Логіка полягає в тому, що здобувач після написання своєї відповіді отримує фідбек з помилками чи покращеннями його відповіді та можливість продовжити практикувати письмо (або надалі говоріння) з чат-ботом у вигляді діалогу на задану тему. У

цьому контексті можна прослідковувати вмотивованість здобувача та правдиву чи удавану зацікавленість у вивченні мови. Завдання Mini-writing task часто є частиною домашнього завдання здобувача, для того, щоб він не був обмежений у часі виконання і міг продовжувати спілкування з чат-ботом максимально довго, адже вивчення мови це насамперед – практика.

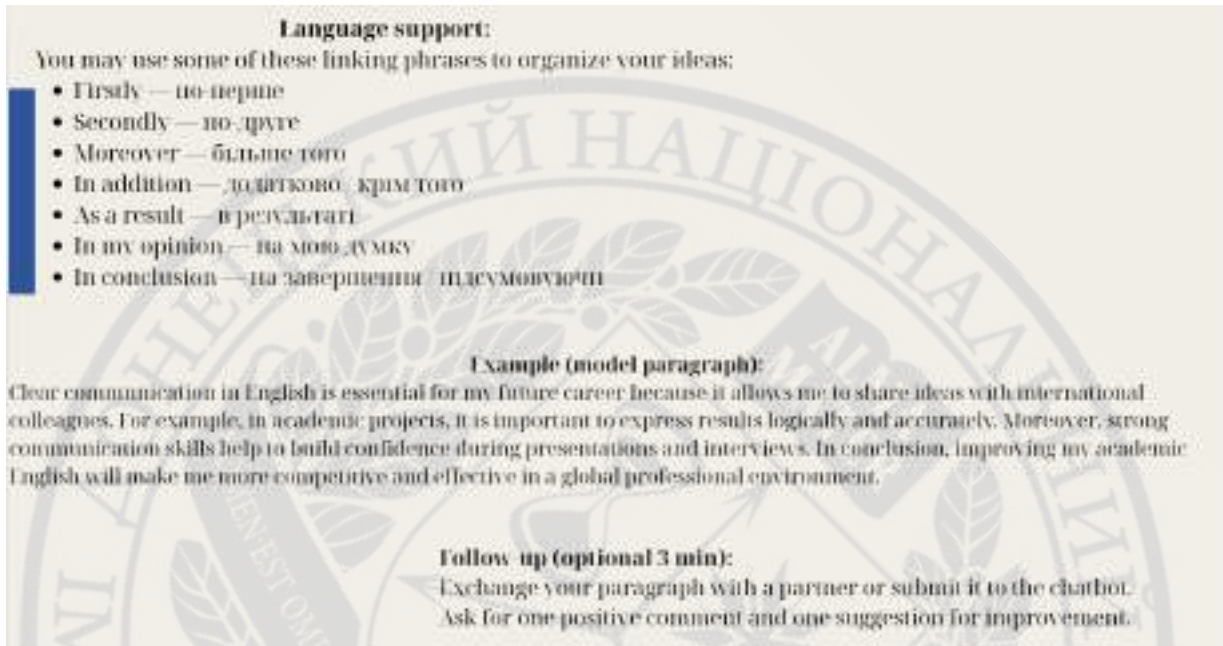
Мал.22 Письмове завдання за темою вступного заняття

Зрозуміло, що на першому занятті не всі здобувачі одразу зможуть збагнути як структурувати відповіді, дехто не матиме ідей про що писати або просто не матиме достатньо словникового запасу. Саме тому на наступному слайді (мал.23) розміщені чіткі інструкції, ідея для написання та структура тексту, на яку можна опиратися.

Мал.23 Інструкції та структура письмового завдання

Після ознайомлення з вимогами виконання завдання, студент має змогу ознайомитись з корисними фразами та прикладом, що може стати в нагоді (мал.24). На цьому ж слайд розміщені питання для обговорення результатів в аудиторії.

Language support:
You may use some of these linking phrases to organize your ideas:

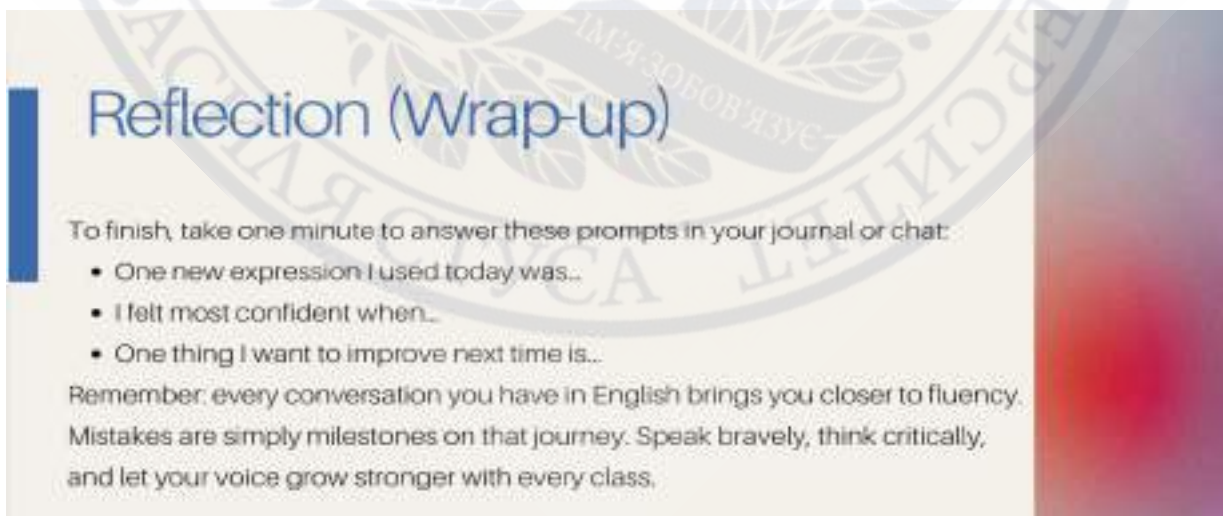
- Firstly — по-перше
- Secondly — по-друге
- Moreover — більше того
- In addition — додатково, крім того
- As a result — в результаті
- In my opinion — на мою думку
- In conclusion — на завершенні, підсумовуючи

Example (model paragraph):
Clear communication in English is essential for my future career because it allows me to share ideas with international colleagues. For example, in academic projects, it is important to express results logically and accurately. Moreover, strong communication skills help to build confidence during presentations and interviews. In conclusion, improving my academic English will make me more competitive and effective in a global professional environment.

Follow up (optional 3 min):
Exchange your paragraph with a partner or submit it to the chatbot. Ask for one positive comment and one suggestion for improvement.

Мал.24 Допоміжні фрази та приклад написання тексту. Запитання для обговорення

Для підсумку і закінчення заняття було обрано групову рефлексію (мал.25).

Reflection (Wrap-up)

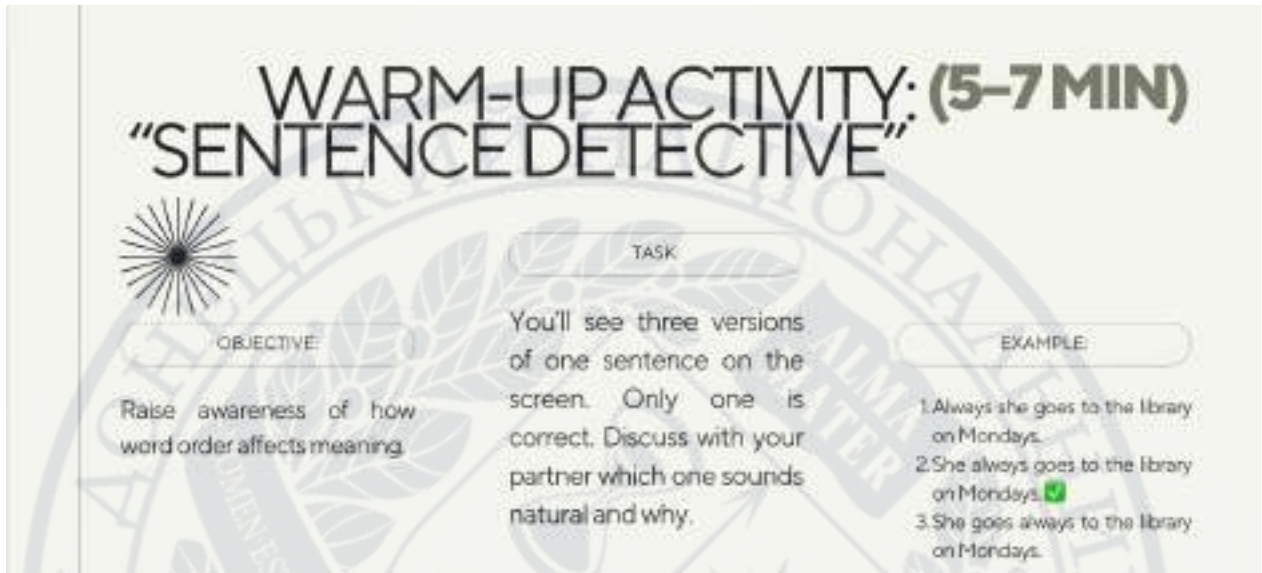
To finish, take one minute to answer these prompts in your journal or chat:

- One new expression I used today was...
- I felt most confident when...
- One thing I want to improve next time is...

Remember: every conversation you have in English brings you closer to fluency. Mistakes are simply milestones on that journey. Speak bravely, think critically, and let your voice grow stronger with every class.

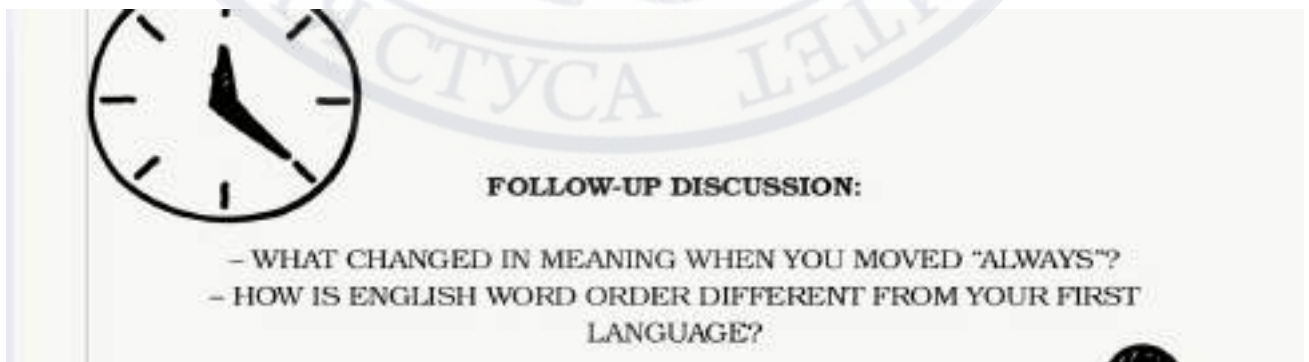
Мал.25 Завершення заняття у форматі рефлексії

Після вступного заняття, що зрозуміло, перше заняття будується за планом, який розглядався в попередньому розділі. Заняття розпочинається зі вступного слова, після якого warm-up активність допоможе здобувачам налаштуватись на тему Word order and clarity (мал.26)

Мал.26 Warm-up. Пошук вірного речення

Для поглиблення розуміння теми, яку здобувачі повинні зрозуміти на цьому занятті, застосовані запитання для роздумів (мал.27). Окрім того, що здобувачі із застосуванням методу розбору теми через запитання, які спонукають до роздумів зуміють ознайомитись з темою заняття, вони матимуть змогу спробувати вільне висловлення та побудову логічного речення за внутрішніми відчуттями.

Мал.27 Питання для обговорення

Після усного розбору теми з викладачем (мал.28), із застосуванням візуальних чи звичайних дошок (за потреби), необхідно закріпити все на практиці. Саме з цією метою наступних 25 хвилин студент працює над практичним закріпленням навичок (мал.29-30).

PART 100 MIN

SENTENCE BASICS: SIMPLE, COMPOUND, AND COMPLEX SENTENCES

MINI-LECTURE WITH VISUAL (100 MIN)	PRACTICE (10 MIN TASK)	DISCUSSION
• Simple sentence: The experiment was successful. • Compound sentence: The experiment was successful, and we presented the results at the conference. • Complex sentence: The experiment was successful because the method was reliable.	1 was / the / interesting / experiment / extremely 2 students / attended / conference / the / because / topic / was / relevant 3 the / method / new / and / more / effective / was / simpler	→ Share your answers in Padlet or aloud. → Compare structures and discuss why each version works or doesn't.

Мал.28 Пояснення теми структури речень із застосування методу TBLT та комунікативного методу

INSTRUCTIONS:	FIX AND EXPLAIN	EXAMPLE:
Each pair receives three incorrect sentences. Your task: 1. Correct the sentence. 2. Explain the error in one short sentence (e.g., "wrong word order for adverb" / "missing subject").	Identify and correct mistakes, then explain your reasoning.	✗ Is raining a lot in England. ✓ It is raining a lot in England. 💡 Explanation: We need a subject before the verb in English sentences.

Мал.29 Інструкції до виконання практичного завдання «Структура речень»

EXERCISE

1. Tomorrow I will go to university not.
2. Speaks she very fluently English.
3. Students in the library study usually after lunch.
4. My friend always is late to our classes.
5. In this article discussed are three main theories.
6. He can to speak four different languages.
7. We enjoyed very much the conference yesterday.
8. Never I have been to such an interesting lecture.
9. Does she knows the answer to that question?
10. They suggested me to join the research project.
11. The experiment was failed because of incorrect data.
12. Our professor gave us many informations about the topic.
13. Is important to check your sources before writing.
14. The students were discussed the article in groups.
15. I don't know what means this technical term.
16. Hardly we had finished the task when the deadline came.
17. She said me that she will submit the paper tomorrow.
18. The meeting cancelled was because of the public holiday.

Мал.30 Практичне завдання на тему «Структура речень»

Так само як у вступному занятті, здобувачі під кінець роботи матимуть змогу попрацювати над письмом, отримати миттєву перевірку своєї роботи та опрацювати власні помилки у завданні Writing Task (мал.31)

PART 3. (7-10 MIN)

SHORT WRITING TASK

TASK

Write five sentences describing your daily study routine or university life.
Use at least:

- one simple sentence,
- one compound sentence,
- one complex sentence,
- one sentence with an adverb of frequency (always, often, rarely, etc.),
- and one sentence in negative form.

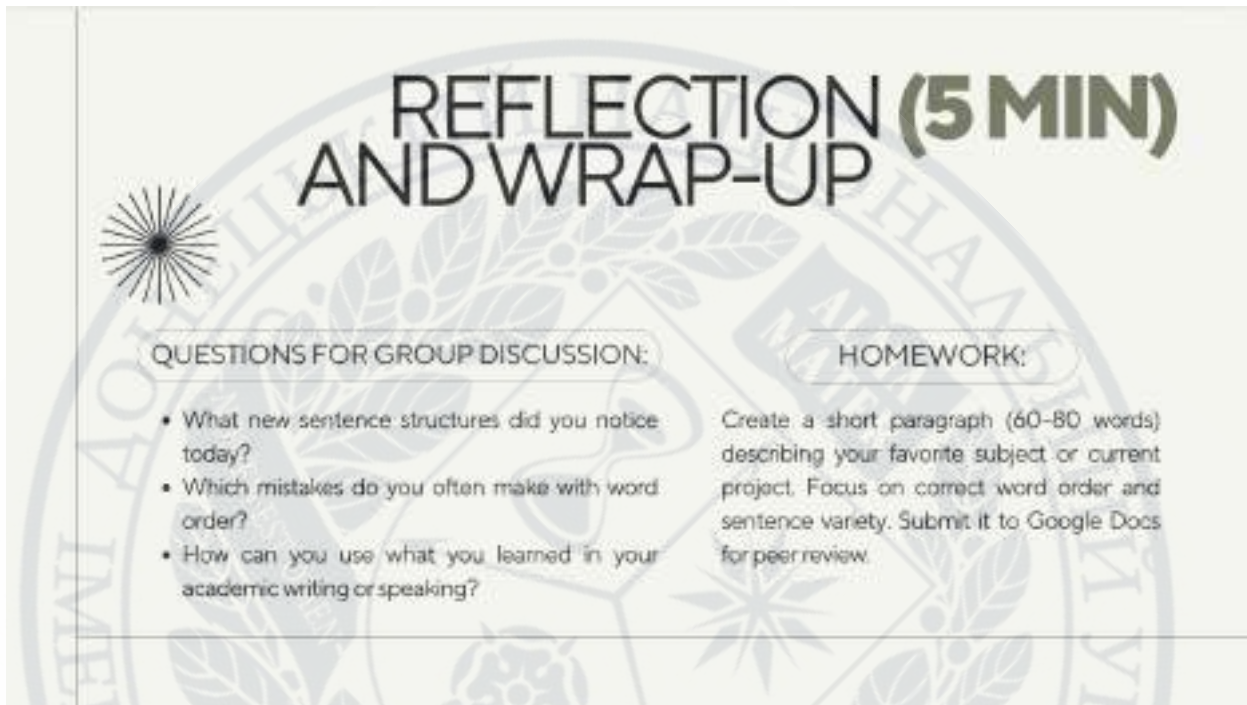
EXAMPLE

I usually start my day with online classes. I check my emails before breakfast, and I write short notes during lectures because it helps me focus.

→ Share one of your sentences with a partner.
→ The chatbot will provide soft corrections and short grammar hints (e.g., "use adverb before the main verb").

Мал.31 Writing Task. Розповідь про навчання з застосуванням різних типів речень

На кожному занятті курсу здобувачі мають змогу у кінці уроку поділитись власними успіхами, підсумувати результати роботи та зазначити власний прогрес. Додатковим етапом з першого уроку є отримання домашніх завдань, що спонукатимуть якомога більше практикувати мову (мал.32)

Мал.32 Wrap-up and homework

Наступне заняття націлене на роботу над темою «*Linking Ideas – Cohesion and Coherence*». За постійною структурою заняття має в собі елементи: Warm-up з додатковою Follow-up discussion (мал.33), пояснення теоретичного матеріалу, практичне завдання (мал.34), практичне письмове завдання, обов’язкова розмовна практика (мал.35), та застосування готових матеріалів для аудіювання з сайту <https://english-practice.net/> на тему: Linking words and phrases (<https://english-practice.net/english-listening-exercises-for-b1-margaret-fuller/>).

WARM-UP ACTIVITY: "BROKEN STORY"

Goal:
Recognize how linking words affect meaning and logic.

Task:
You'll receive 4 short sentences that are out of order.
Work in pairs to arrange them logically and add linking words where necessary.

Example:

1. I was very tired.
2. I decided to take a short nap.
3. I couldn't fall asleep.
4. I drank a cup of coffee.

➔ **Possible answer:**
I was very tired, so I decided to take a short nap. However, I couldn't fall asleep, so I drank a cup of coffee instead.

FOLLOW-UP DISCUSSION:

- WHICH LINKING WORDS DID YOU USE?
- HOW DID THEY CHANGE THE FLOW OF THE STORY?

Мал.33 Warm-up activity

Match each sentence from Column A with its correct ending from Column B.
Choose the continuation that creates a logical and grammatically correct sentence (showing cause, effect, contrast, or explanation). Write the correct letter next to each number.

Column A	Column B
1. The experiment failed,	a) the students presented their projects confidently.
2. Communication skills are crucial in leadership	b) because the equipment was outdated,
3. The article provides solid data,	c) therefore, they found it hard to complete the task.
4. The new policy improved efficiency,	d) even though the evidence is limited,
5. Many learners struggle with pronunciation	e) but it also increased workload.
6. The researcher collected the data carefully,	f) since they were given clear instructions.
7. Students performed better	g) although the sample size was small.
8. The theory seems logical,	h) as a result, the findings may not be reliable.
9. He decided to recheck the data	i) in contrast, qualitative research explores depth.
10. Quantitative research focuses on numbers,	j) because he noticed several inconsistencies.
11. The team completed the report on time,	k) moreover, it suggests practical recommendations.
12. The seminar was informative,	l) thus, they were praised by the supervisor.
13. We started late,	m) but it still covered all key topics.
14. The project took longer than expected,	n) consequently, the results were delayed.
15. The presentation was engaging,	o) while some students found it too theoretical.

Мал.34 Практичне завдання на тему Linking words

BUILD A PARAGRAPH (10–12 MIN)

Task: Write one short paragraph (5–6 sentences) on a topic from your field of study.

Follow this structure:

1. *Topic sentence — main idea of your paragraph.*
2. *Two–three supporting sentences — examples, facts, or reasons.*
3. *One concluding sentence — summarize or show a result.*

Topics to choose from:

- *The importance of teamwork in my profession.*
- *How digital tools change modern education.*
- *Why research skills are vital for a linguist.*

Example paragraph: Teamwork is one of the most important skills in modern education. It allows students to share ideas and learn from one another. Moreover, it helps them develop communication and leadership abilities. As a result, teamwork prepares future specialists for collaboration in real professional environments.

Peer review: Exchange paragraphs with a partner. Check if the ideas are linked logically and note the connectors used.

Мал.35 Writing Task

MINI-DEBATE — CONNECT YOUR IDEAS (10–12 MIN)

Objective: Practice using linking expressions in spontaneous speech.

Instructions: Work in groups of three.

Choose one statement to discuss:

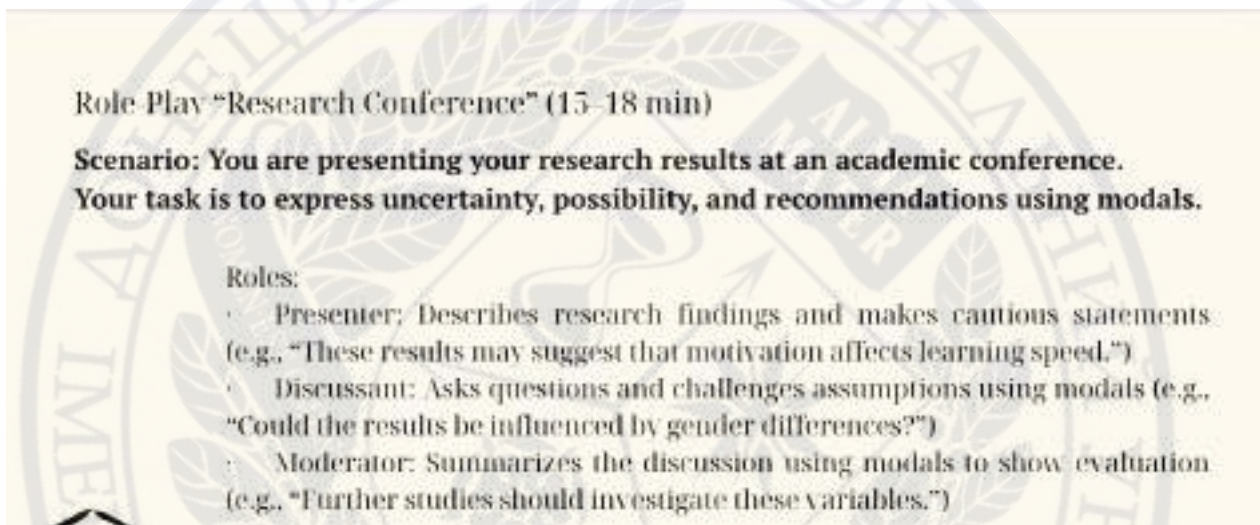
- *“Online learning is more effective than traditional education.”*
- *“Grammar is less important than speaking fluency.”*
- *“Technology will replace teachers in the future.”*

Each speaker should use at least three linking words or phrases (e.g., however, in addition, for example, as a result).

After 5 minutes, summarize your group's opinion in one sentence using a concluding connector (in conclusion, overall, therefore).

Мал.36 Mini-debate

У наступному занятті розглядається тема Using Modals in Academic Contexts. Цікавим методом роботи тут стала Role-Play activity (мал.37). Основною метою цього завдання полягає умовне одягання «маски» на кожного здобувача. Часто, коли люди мають психологічні блоки у мовленні, програвання ситуацій, в яких вони можуть відчувати себе кимось іншим, кимось впевненішим чи досвідченішим можуть допомогти перебороти їх страхи, за таких умов простіше збільшувати активний словниковий запас.

Role-Play "Research Conference" (15-18 min)

Scenario: You are presenting your research results at an academic conference. Your task is to express uncertainty, possibility, and recommendations using modals.

Roles:

- **Presenter:** Describes research findings and makes cautious statements (e.g., "These results may suggest that motivation affects learning speed.")
- **Discussant:** Asks questions and challenges assumptions using modals (e.g., "Could the results be influenced by gender differences?")
- **Moderator:** Summarizes the discussion using modals to show evaluation (e.g., "Further studies should investigate these variables.")

Мал.37 Role-Play activity

Наступні заняття працюють за цією ж структурою та із застосуванням схожих практичних завдань, але підлаштованих до відповідної теми заняття, поступово здобувачі почнуть відчувати легкість висловлення і зможуть застосовувати мову не тільки в професійному, а й у загальних контекстах.

Закінчення кожного модуля базується на міні-презентації на передостанніх заняттях модулів та певних підсумках (мал.38-39), які зазначають прогрес здобувача та націлені на їх саморефлексію.

Self-Assessment Form (15 min)
Each student completes a reflection questionnaire in Google Forms or on paper.

Part 1 – My Progress:
Rate from 1 (low) to 5 (high):

1. I can write clear academic sentences.
2. I can use linking words to organize ideas.
3. I can use modals and passive voice correctly.
4. I can present my research ideas confidently.
5. I can collaborate effectively in English.

Part 2 – Reflection Questions:
What am I most proud of in this course?
Which skills improved the most?
What still needs more work?
What strategies helped me learn best?
How do I plan to continue improving my English?

After completing the form, students discuss one of their answers in pairs.

Мал. 38 Форма для підсумку роботи за модулем 1

Group Dialogue – “Sharing Our Voices” (15–20 min)
Format: open round-table conversation led by the instructor.

Guiding questions:

- How did working in groups or pairs affect your learning?
- What did you learn from your classmates?
- How did feedback (peer and AI-assisted) influence your writing and speaking?
- What does “effective communication” mean to you now compared to before?

👉 Variation: The teacher may use Padlet or Miro to create a “Reflection Wall,” where students post one insight or quote about their experience.

Example:
“I learned that making mistakes helps me progress faster.”
“Presentations made me more confident to speak in front of others.”

Мал.39 Питання для спільної рефлексії та комунікації на підсумковому уроці

Форми роботи в межах цього та інших модулів поєднуватимуть індивідуальні, парні, групові та інтерактивні види діяльності, безпосередньо пов'язані з тими навичками, які опрацьовуються на заняттях (мал.30-37). Студенти працюватимуть над розвитком мовлення під час рефлексій за заданими темами (мал.25, 27, 32, 33,39). Додатково у кожному модулі студенти зможуть підсумовувати свої результати та аналізуватимуть прогрес (мал.38-39). Підсумовуючи, ми можемо стверджувати, що застосування такого типу завдань повинне всебічно покращити рівень володіння англійською у здобувачів освіти за освітньою програмою «Прикладна лінгвістика» та суміжних із нею.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Розроблений курс англійської мови для здобувачів рівнів A2–B1 демонструє цілісну методичну модель, що поєднує комунікативний, діяльнісний і професійно орієнтований підходи. Практична спрямованість кожного модуля забезпечує не лише засвоєння граматики чи лексики, а й системне формування умінь, необхідних для роботи з фаховою інформацією, участі в академічних дискусіях та виконання реалістичних комунікативних завдань. Використання автентичних текстів, рольових моделей, симуляцій та інтегрованих цифрових інструментів сприяє розвитку мовної гнучкості, критичного мислення та автономії студента. Важливо й те, що курс опирається на потреби здобувачів освіти, забезпечує адаптивність темпу навчання та дає можливість формувати індивідуальну освітню траєкторію.

Сумарно всі елементи курсу – модульна структура, інтеграція AI-асистента, використання сучасних платформ, формувальне оцінювання та створення портфоліо – утворюють ефективну систему підвищення рівня англійської мови. Така система забезпечує поступовий перехід від базових комунікативних умінь до більш складних академічних і професійних компетентностей, що є ключовим для здобувачів прикладної лінгвістики. Курс не

тільки відповідає сучасним освітнім стандартам, а й сприяє формуванню готовності студентів до реального мовного застосування у навчальному і професійному середовищах. Завдяки цьому він може бути розглянутий як ефективна модель впровадження інноваційних підходів до формування іншомовної компетентності у закладах вищої освіти.

Перший модуль курсу формує фундамент компетентностей академічного й професійного мовлення. Його структура демонструє перехід від базових граматичних і синтаксичних моделей до змістовних комунікативних завдань, у межах яких студенти практикують презентування досліджень і аргументацію позиції. Особливо показовим є інтегрування принципів Task-Based Learning та collaborative learning: здобувач не лише засвоює мовні структури, а й застосовує їх у процесі спільного вирішення інтелектуальних задач. Розглянуті дослідження (Laal & Ghodsi; Salma; Cheng et al.) підтверджують, що колаборативні практики підсилюють метакогнітивні вміння, формують рефлексивність і сприяють особистісному зростанню.

Другий модуль фокусується на розвитку усного мовлення у професійному контексті, переходячи від контрольованих мовленнєвих моделей до вільних, спонтанних і аргументованих висловлень. Тут особливе значення мають рольові ігри, міні-дебати та симуляції інтерв'ю, що актуалізують досвід майбутньої професійної діяльності. Модуль орієнтований не лише на мовну точність, а й на розвиток soft skills – риторичної гнучкості, уміння підтримувати діалог, спроможності презентувати себе та реагувати на аргументи співрозмовника. Такий формат навчання сприяє формуванню активної професійної позиції та впевненості у використанні англійської.

Третій модуль курсу зосереджений на граматичній компетентності, але подає граматику не як набір правил, а як інструмент досягнення комунікативної мети. У ньому вдало інтегровані принципи Task-Based Grammar Learning, контекстуалізованої практики та аналізу типових помилок. Завдяки цьому

студенти не лише засвоюють часові форми, пасивні конструкції чи модальні дієслова, а й застосовують їх у створенні академічних текстів, участі в дискусіях і виконанні завдань у форматах FCE/IELTS. Граматика стає ресурсом для більш точного, логічного і впевненого висловлення думок.

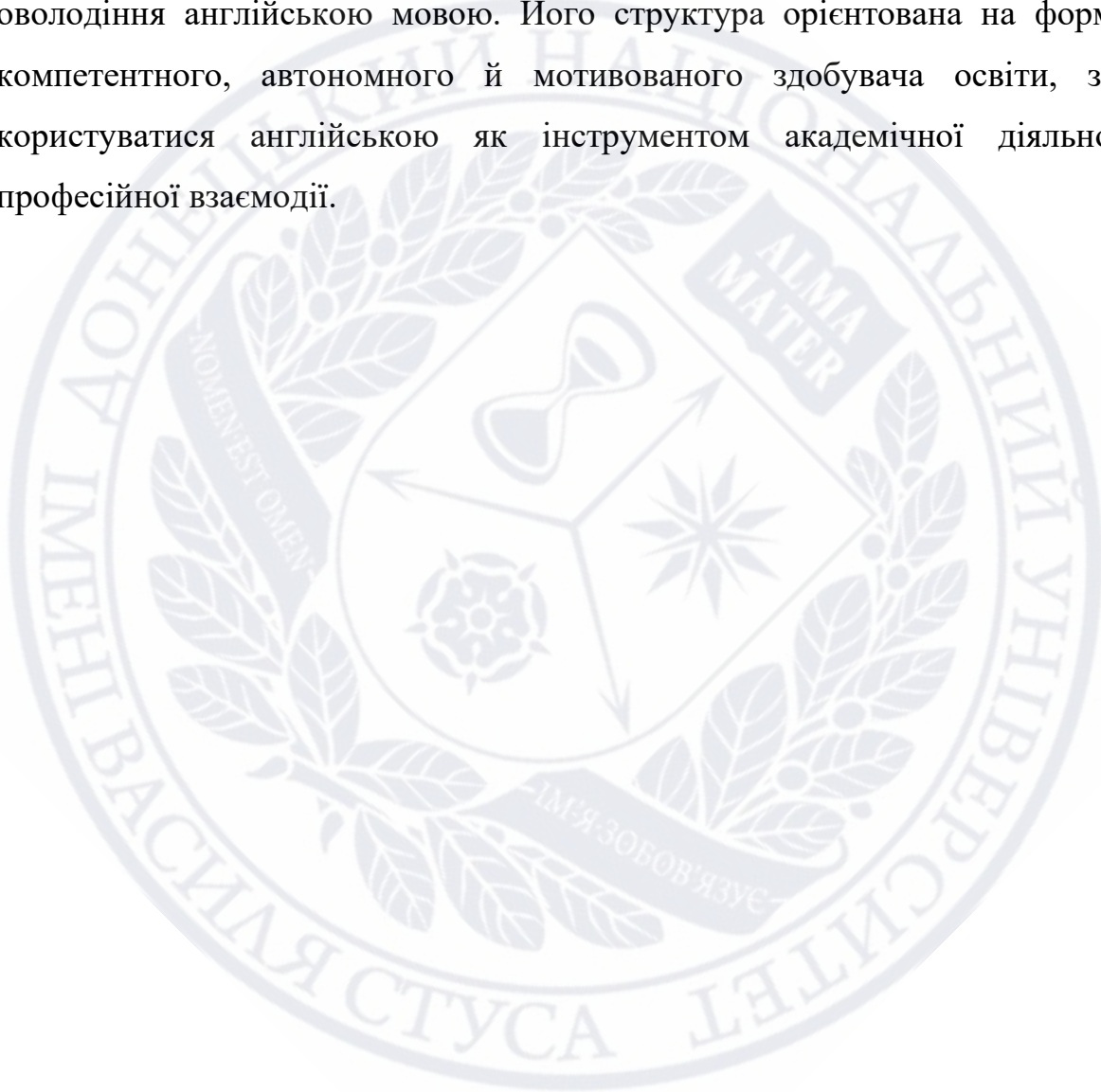
Четвертий модуль узгоджено розвиває вміння здобувачів освіти працювати з фаховими текстами, поєднуючи мовний і змістовий компоненти через інтеграцію стратегій академічного читання, перекладу, аналізу та письма. Модуль формує здатність швидко орієнтуватися у спеціалізованій літературі, критично осмислювати наукові твердження, точно передавати термінологію в перекладі, а також створювати власні короткі академічні тексти – анотації, резюме, рецензії. Робота з текстами стає не лише тренуванням мовних навичок, а й важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері прикладної лінгвістики та суміжних дисциплін.

У цілому, структура модулів демонструє цілісну модель навчання англійської мови, побудовану на комунікативності, автономності та професійній релевантності. Поєднання CLT, TBLT, CBL і collaborative learning формує середовище, у якому студенти переходять від засвоєння мовних правил до активного використання мови в академічних і професійних контекстах. Це робить курс сучасним, теоретично обґрунтованим і практично орієнтованим, що відповідає тенденціям університетської освіти XXI століття.

Продумані плани уроків забезпечують логічну послідовність розвитку: від мотиваційного вступного заняття, яке знайомить студентів із форматами роботи, – до поетапного ускладнення завдань, що інтегрують граматику, лексику, усне й письмове мовлення в єдину комунікативну діяльність. Завдання курсу побудовані так, щоб активізувати студентську автономію: самостійна підготовка до дискусій, робота з автентичними матеріалами, виконання практико-орієнтованих проєктів, укладання власного портфоліо. Цей підхід забезпечує сталість мовного розвитку й формує навички реального професійного

використання англійської – аналітичного, комунікативного, презентаційного та перекладацького.

Загалом, курс поєднує теоретичні засади з їхньою практичною реалізацією: від концептуального обґрунтування – до системи навчальних матеріалів, сценаріїв занять і конкретних вправ, що забезпечують ефективне й поступове оволодіння англійською мовою. Його структура орієнтована на формування компетентного, автономного й мотивованого здобувача освіти, здатного користуватися англійською як інструментом академічної діяльності та професійної взаємодії.

ВИСНОВКИ

Попри тривалу історію розвитку методів викладання англійської мови та істотний науково-методичний поступ, сучасне освітнє середовище все ще потребує глибшої індивідуалізації та оптимізації навчального процесу. Уніфіковані моделі, що переважають у вищій школі, не повною мірою враховують різнорівневу підготовку, мотивацію й стилі навчання здобувачів освіти. Це призводить до зниження зацікавленості, нерівномірного розвитку мовних компетентностей і недостатньої ефективності навчання. Зважаючи на це, удосконалення підходів до вивчення англійської мови залишається актуальною проблемою, незважаючи на значну еволюцію освітніх практик.

У нашому дослідженні було простежено історичну еволюцію ідей індивідуалізації – від античної традиції діалогу та наставництва до концепцій гуманістичної психології та сучасних педагогічних технологій. Було проаналізовано внесок західних і вітчизняних мислителів (Сократа, Коменського, Песталоцці, Русової, Духновича), які трактували індивідуальний підхід як ядро формування особистості. На цій основі сформульовано власне розуміння поняття про індивідуалізоване навчання, що можна визначити як процес створення гнучкого й адаптивного освітнього середовища, яке враховує когнітивні, мовні та мотиваційні особливості кожного здобувача освіти.

У ході роботи також окреслено взаємозв'язок між індивідуалізацією та оптимізацією, із зосередженням на думці, що ефективність навчання можлива лише за умов обґрунтованого добору методів, темпу, форм роботи й цифрових інструментів.

Крім того, було здійснено комплексний аналіз актуальних методологічних підходів – комунікативного, інтерактивного, конструктивістського та контекстного – і показано, що саме їх поєднання забезпечує найвищий рівень індивідуалізації й практичної орієнтованості навчання. Розглянуто особливості

кожного підходу: формування комунікативної компетентності, активне залучення студентів через дискусії та рольові ігри, побудову навчання на основі власного досвіду здобувача та впровадження ситуацій професійного спілкування. Окреслено роль цифрових інструментів – від інтерактивних дошок до мобільних застосунків, симуляцій та відеоресурсів – у розширенні можливостей подання матеріалу, диференціації завдань та підвищенні автономності студента. Окрема увага приділена викликам, пов'язаним із платністю більшості платформ, що актуалізує потребу пошуку доступніших інструментів.

Як допоміжний чинник індивідуалізації та оптимізації навчання було вирішено створити чат-бот. На основі порівняння платформ, було обґрунтовано вибір Botpress як найбільш доступного й функційного інструмента для створення освітнього чат-бота з можливостями штучного інтелекту. У процесі роботи детально описано алгоритм створення й налаштування бота: формування бази знань, підключення інтернет-пошуку, завантаження файлів, застосування відкритих мовних моделей, додавання інструкцій і токенів для автоматизованої перевірки граматики, пояснення помилок, підтримання діалогу й створення вправ. Додатково пояснено процедуру публікації чат-бота через Telegram за допомогою BotFather та визначено, що такий бот може гнучко імітувати реальні мовні ситуації, адаптуватися до рівня здобувача, створювати індивідуальні траєкторії навчання та зменшувати залежність від дорогих комерційних платформ. Загалом впровадження чат-бота постає як практичний інструмент реалізації індивідуалізованого та оптимізованого вивчення англійської мови у сучасному освітньому середовищі.

Сучасні підходи до викладання англійської мови у вищій школі – такі як ESP, адаптивне навчання та мотиваційно-активізувальні стратегії – забезпечують персоналізацію, практичну спрямованість і технологічну гнучкість освітнього процесу, що дає змогу формувати в здобувачів не лише мовну компетентність, а й професійні, комунікативні та дослідницькі вміння, необхідні для ефективного

функціонування в сучасному академічному й професійному середовищі. Еволюція методичних підходів демонструє перехід від знаннєвої до діяльнісної моделі навчання, у якій пріоритетом є не формальне засвоєння мовних структур, а здатність використовувати мову як інструмент взаємодії, дослідження та професійної діяльності. Акцент на автентичних матеріалах, професійно орієнтованих завданнях і цифрових платформах суттєво підвищує якість іншомовної освіти й відповідає сучасним вимогам ринку праці.

У межах нашого дослідження було проведено анкетування здобувачів гуманітарних спеціальностей з метою комплексного вивчення стану, потреб і мотивації здобувачів освіти щодо вивчення англійської мови у вищій школі, а також для оцінки ефективності викладання у реальних умовах сьогодення. Анкетування було проведено за сприяння адміністрації закладу, зокрема проректора з наукової роботи Сергія Радіо, декана факультету іноземної та слов'янської філології Олени Білецької, професора кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Анатолія Загнітка. Дослідження відбувалося серед здобувачів освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса та охопило 103-х респондентів.

Формат опитування складався з чотирьох логічно послідовних блоків, що включали кількісні та якісні показники. Перший блок збирав загальну інформацію: курс, рівень володіння мовою, наявність сертифікатів міжнародних іспитів. Другий блок оцінював якість викладання та дозволяв визначити сильні й слабкі сторони університетського навчання. Третій блок був спрямований на виявлення очікувань студентів від нового курсу та їхніх вподобань щодо формату, інтенсивності, змісту й матеріалів. Четвертий блок містив тестові завдання й забезпечував перевірку реального рівня знань. Така комплексна структура дозволила отримати різні типи інформації та забезпечити цілісний аналіз навчального процесу.

Якість отриманих даних є високою, оскільки опитування охопило широкий спектр студентів різних курсів і рівнів підготовки, а також поєднало самооцінку й тестові результати. Аналіз показав, що більшість студентів оцінюють свій рівень як середній або вище середнього (B1–B2), хоча лише декілька респондентів має зовнішні сертифікати. Студенти визначили як сильні сторони викладання практику спілкування, граматичні пояснення та застосування інтерактивних методів. Водночас серед ключових запитів на покращення виділено збільшення мовленнєвої практики, розширення тематичних блоків, інтеграцію сучасних технологій та оновлення навчальних матеріалів. Позитивним є те, що респонденти активно формулювали власні пропозиції, зокрема щодо включення розмовних клубів, ESP-напрямків, культурознавчих елементів та інтерактивних вправ.

Результати дослідження дали змогу чітко визначити стратегічні напрями модернізації курсу англійської мови у ЗВО. Здобувачі демонструють потребу у практичному, комунікативно орієнтованому навчанні, комфортному поєднанні онлайн- та офлайн-форматів, використанні інтерактивних платформ, мобільних застосунків і сучасних матеріалів. Домінують запити на розвиток говоріння, словникового запасу та письма. Значний інтерес до культурознавчого компонента відкриває можливості інтеграції міжкультурної освіти та медіаграмотності. Таким чином, анкетування стало інформативною основою для створення адаптивного, індивідуалізованого та методичного курсу англійської мови.

Розроблений курс англійської мови для здобувачів рівнів A2–B1 є комплексною та продуманою освітньою системою, що поєднує індивідуалізацію, адаптивність, комунікативну спрямованість і професійну релевантність. Його головною метою є забезпечення поступового й стійкого розвитку мовних умінь студентів, формування комунікативної компетентності в академічному та професійному середовищі, зокрема – у контексті прикладної лінгвістики. Курс

орієнтується не лише на засвоєння граматичних структур, а й на реальне застосування англійської мови для пояснення, аргументації, презентації результатів і взаємодії в навчальних та професійних ситуаціях.

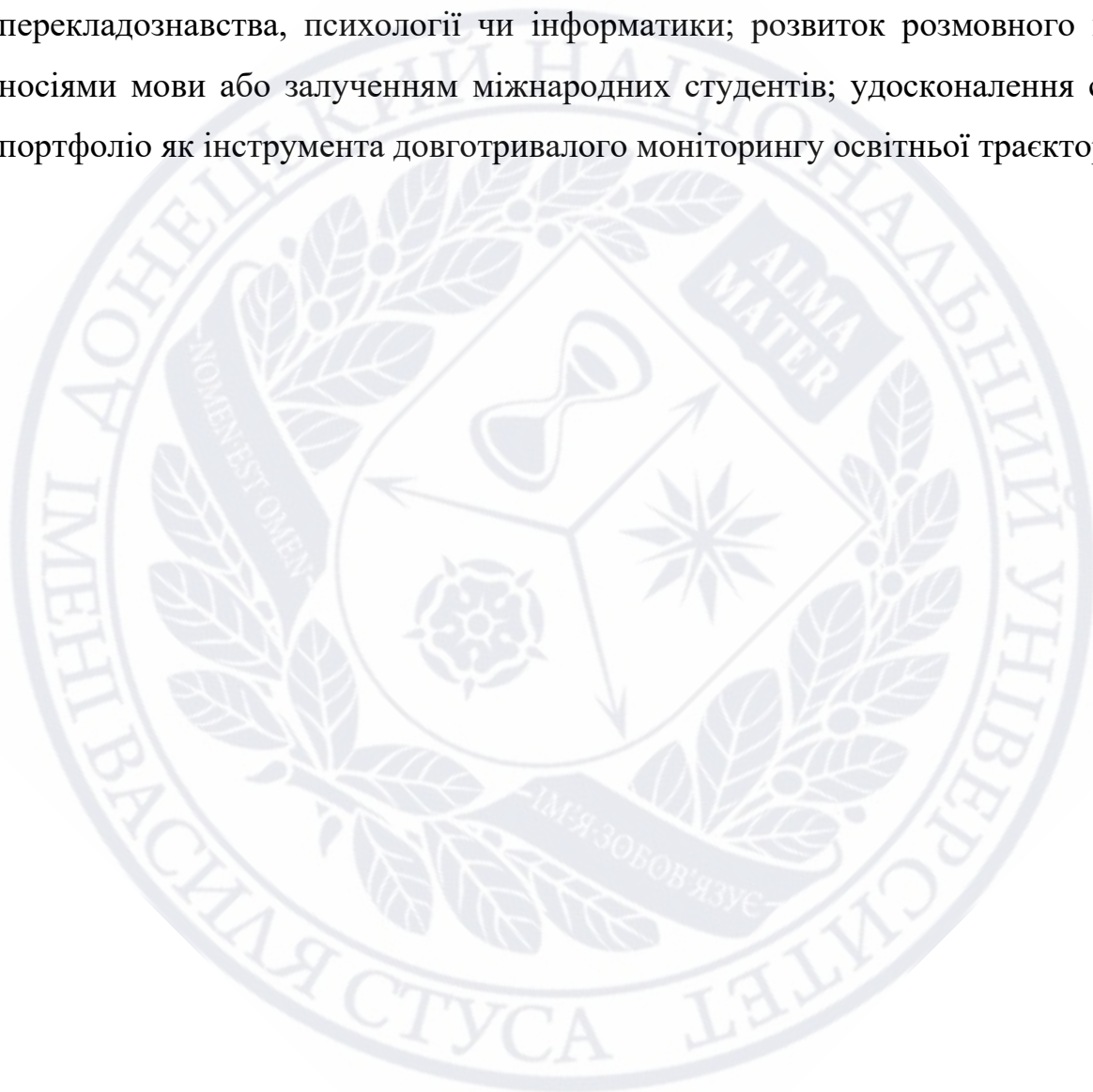
Основні завдання курсу полягають у: розвитку навичок говоріння, письма, читання й аудіювання за допомогою автентичних матеріалів; опануванні фахової термінології та академічної лексики; формуванні вмінь працювати в команді, брати участь у дебатах і симуляціях; застосуванні мови у контекстах, наближених до майбутньої професійної діяльності; розвитку аналітичного, критичного й рефлексивного мислення; формуванні академічної й культурної компетентності, необхідної сучасному фахівцеві.

Способи реалізації завдань ґрунтуються на поєднанні методологій CLT, TBLT, ситуативного та колаборативного навчання. Зміст курсу впроваджено через модулі, що охоплюють: 1) основи академічного та професійного мовлення; 2) говоріння у фаховому контексті; 3) граматичні та лексичні практики (Use of English); 4) роботу з фаховими текстами.

Практичні заняття будуються на рольових іграх, симуляціях, міні-дебатах, обговореннях, групових і парних завданнях, аналізі текстів і створенні мультимедійного портфоліо. Використання цифрових інструментів (Padlet, Google Docs, Quizlet, Miro) та інтеграція AI-асистента підсилюють можливості індивідуальної роботи та формувального оцінювання.

У цілому, курс демонструє системну модель навчання англійської мови, що поєднує теоретичні концепції, сучасні методики й реальні освітні потреби здобувачів. Завдяки продуманій структурі, орієнтації на автентичний контент і практичним завданням курс забезпечує ефективне підвищення рівня іншомовної компетентності, розвиток академічних і професійних навичок та формування мотивованого, автономного студента. Така модель може бути розглянута як перспективна основа для вдосконалення іншомовної підготовки у вітчизняних закладах вищої освіти.

Перспективи розвитку курсу можливі через: розширення інтеграції елементів ESP з урахуванням різних траєкторій у межах прикладної лінгвістики; поглиблення модулів із критичного читання та академічного письма (Academic Writing B1+); створення додаткових електронних модулів для самостійного навчання; упровадження міждисциплінарних проєктів у співпраці з кафедрами перекладознавства, психології чи інформатики; розвиток розмовного клубу з носіями мови або залученням міжнародних студентів; удосконалення системи портфоліо як інструмента довготривалого моніторингу освітньої траєкторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановська О. В. Індивідуалізація навчання: здобутки, труднощі, перспективи. *Innovative technologies in science and education*. 2021. С. 159–163.
2. Барановська О. В., Прутас А. В., Грищенко О. В. Дидактичні підходи до проблеми форм навчання в профільній школі. *Профільне навчання: теорія і практика* / За ред. Липової Л. А. Київ : ВВП «Компас». 2007. С. 35–45.
3. Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Тарнопольський, О. Б. (ред.). Методика навчання іноземних мов і культур: сучасний погляд. Київ: Лінгвістика. 2020. С. 138-160
4. Бобро, Н. Переваги та недоліки упровадження штучного інтелекту у освітній процес. *Молодий вчений*, 4 (128), с. 72-76. 2024.
<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-38>
5. Бондарчук Ю. Аналіз стратегій мотиваційних змін у здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти при вивченні англійської мови. *Український педагогічний журнал*. 2025. №1, С. 130–139. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-1-130-139>
6. Громова О. Аудіовізуальний метод і практика його застосування: навчальний посібник. Київ : Вища школа. 1977. С.100.
7. Гуревич Р. С., Шестопалюк О. В., Шевченко Л. С. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях: посібник. Вінниця. 2004. С. 135 .
8. Дроздович Н. Ю. Цифрові технології вивчення іноземних мов. *Вісник ХНПУ ім. Г. Сковороди. Серія: Лінгвістика*. 2017. №28, С. 45–51.
9. Заєць І. В. Психологічні особливості мотивації професійного становлення майбутніх кваліфікованих робітників: дис. канд. психол. наук. Київ : Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна НАПН України. 2021. С. 228.

10.Захарків І. Особливості комунікативного та ситуативного підходів у навчанні англійської мови в умовах євроінтеграції. Сучасні проблеми філології та методології викладання в умовах євроінтеграції : [матеріали II Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Хмельницький, 11 травня, 2022 р.)] [Електронне видання]. Хмельницький : ХГПА, 2022. С. 91-94 <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/281a4898-0e6d-4ec4-a7cb-6ff7eb494fc1/content>

11.Зуброва О.А.. Когнітивно-комунікативний підхід у підготовці майбутніх учителів іноземної мови. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». № 104. 2023. С.5-9 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-104-1>

12.Калініна Л. М. Методологічні засади викладання іноземних мов у ЗВО. Київ : Логос. 2018.

13.Крайник Л. Навчання говоріння з англійської мови за професійним спрямуванням: характерні особливості, наслідки та роль викладача.*Молодь і ринок*. 2018. №10(165). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.147041>

14.Краснопольський, В. Е., Пермінова, Л. А., & Фронченко, Ю. О. (2025). Розробка індивідуалізованих освітніх траєкторій навчання здобувачів вищої освіти за допомогою штучного інтелекту. *Академічні візії*, (41). С. 1-7

15.Кравець, О. В. Актуальні методи викладання іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2015. 35, с. 92–95.

16.Ляшенко О. І. Концепція Нової української школи. *Енциклопедія освіти*. 2-ге вид. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 481.

17.Мартінова Р. Лінгводидактичні праці сучасних науковців з історії розвитку методики навчання іноземних мов як самостійної науки. *Український педагогічний журнал*. 2023. №3, С. 163–174. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-3-163-174>

18.Мелікова С. Історія розвитку та сучасні тенденції індивідуалізації навчання у педагогічній думці минулого та сучасного. *Педагогіка вищої та середньої освіти*. 2002. №4, С. 348–357.

DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.5117>

19.Мельник А. Використання чат-боту ChatGPT у практичній підготовці у педагогічній думці минулого та сучасного. *Вісник НУ «Чернігівський колегіум»*. 2023. Т. 177, №21, С. 100–107.

20.Медведєв, Р. П. Адаптивне навчання з використанням штучного інтелекту: теоретичні засади реалізації у фаховому коледжі / Р. П. Медведєв // Освітньо-науковий простір – Київ : Видавництво Ліра-К. 2025. – Вип. 8 (1-2025). Том 2. – С. 104-113.

21.Морозова М. Е. Мотивація як провідний чинник самостійної роботи студентів у ВНЗ. Київ, 2015.

22.Моторіна В. Г., Дем'яненко О. О., Марущак О. В. Аналіз впливу цифрових технологій на якість вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. №10.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13846988>

23.Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : УРЕ, 2001.

24.Равчина Т. В. Теоретико-методичні аспекти організації процесу навчання здобувачів освіти вищої школи в контексті теорії конструктивізму. *Український педагогічний журнал*. 2015. №3, С. 129–136.

25.Соломаха О. В., Давидюк А. Р., Шерстюк Н. В. Аналіз ефективності мотиваційних стратегій для підвищення академічної успішності здобувачів вищої освіти в Україні. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. №10, С. 100–109.

26.Шевчук Т., Кравчук Г. Мотивація – ключовий аспект успішної професійної підготовки управлінців. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. Вип. 28(2), С. 145–151.

27.Шелестова Л. В. Індивідуалізація навчання як пріоритетний напрямок модернізації сучасної освіти. *Pedagogical sciences. Modern problems in science*. 2022. С. 585-588

28.Юденкова О. П. Контекстне навчання як форма оволодіння професійними компетентностями у закладах професійної освіти. *Професійна освіта*. 2011. №2(45).

URL: http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732974/1/udenkova_tezy_YMO.pdf

29.Яловий В. В. Мотиваційні стратегії в професійній освіті: сучасні підходи. *Академічні візії*. 2025. Вип. 46.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17013671>

30.Baker R. Inventando P. Educational data mining and learning analytics Learning Analytcs. Chapter 4. P.61-65.May 2014 DOI:[10.1007/978-1-4614-3305-7_4](https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3305-7_4)

31.Bygate M. Areas of Research That Influence L2 Speaking Instruction. In *Current Trends in the Development and Teaching of the Four Language Skills*. 2016. P. 159–172.

32.Cheng F.-F., Wu C.-S., Su P.-C. The Impact of Collaborative Learning and Personality on Satisfaction in Innovative Teaching Context. 2021.

33.Ellis R. *Task-Based Language Learning and Teaching*. Oxford, New York : Oxford Applied Linguistics. 2003.

34.Fernandez B., Saldiver J. Concept analysis of Adaptive Learning Strategy in English Language Teaching (ALS-ELT). *International Journal of Social Science and English Literature*. 2024.

35.Hadaichuk N. Adaptive learning platforms in english language teaching: effectiveness and implementation // Матеріали LIV Всеукраїнської науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 24-27 березня 2025 р. Електрон. текст. дані. 2025. URI: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fbtegp/all-fbtegp-2025/paper/view/23603> .

36. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching* (4th ed.). Pearson Longman. 2007.

37. Heng K. Communicative language teaching in EFL contexts: challenges and suggestions for successful implementation. 2014.
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10684.28809>

38. Hedge T. *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford University Press. 2000

39. I. Y. Klak and N. I. Yatseniuk, Forming the prospective foreign language teachers' communicative competence by means of multimedia teaching technologies. *ITLT*. vol. 76, no. 2, pp. 163–176. Apr. 2020, doi: [10.33407/itlt.v76i2.2691](https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.2691).

40. Karhina N. Using interactive teaching methods in English lessons. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*. 2023. 9(1), 9–15. DOI: <https://doi.org/10.52534/msu-pp1.2023.09>

41. Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. *Techniques and Principles in Language Teaching* (3rd ed.). Oxford University Press. 2011

42. Laal M., Ghodsi S. M. Benefits of collaborative learning. 2012.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.12.091>

43. Li, Y., & Chen, Z. The Effectiveness of Content-Based Language Teaching and Task-Based Language Teaching in Teaching Reading to Learners of Military English. *English Language, Literature & Culture*. 2019. 4(2).

44. Littlewood, W. *Communicative Language Teaching: An Introduction*. Cambridge University Press. 1981.

45. Littlewood W. Developing a Personal Approach to Teaching Language for Communication. *The Journal of Asia TEFL*. 2018. 15(4), p.1222–1229. DOI: <http://dx.doi.org/10.18823/asiatefl.2018.15.4.25.1222>

46. Long, P.D., Siemens, G. Penetrating the Fog: Analytics in Learning and Education. 2011. 22(3), p. 132-137. DOI: [10.17471/2499-4324/195](https://doi.org/10.17471/2499-4324/195)

47.Magnan S. S. Reconsidering communicative language teaching for national goals. *The Modern Language Journal*. 2007. 91(2), p. 249–252.

48.Mark N., S. J. ., & Bernadeth L., F. Concept Analysis of Adaptive Learning Strategy in English Language Teaching (ALS-ELT). *International Journal of Social Sciences and English Literature*. 2024. 8, p. 45–56.
<https://doi.org/10.55220/2576683x.v8.231>

49.Qasserras L. Systematic Review of Communicative Language Teaching (CLT) in Language Education: A Balanced Perspective. *European Journal of Education and Pedagogy*. 2023. 4(6), p.17–23.
DOI: <https://doi.org/10.24018/ejedu.2023.4.6.763>

50.Qin, L., & Zhong, W. Adaptive System of English-Speaking Learning Based on Artificial Intelligence. *Journal of Electrical System*. 2024. p.267-275.
DOI:<https://doi.org/10.52783/jes.2637>

51.Richards J. C., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2nd ed. New York : Cambridge University Press. 2001.

52.Salma N. Collaborative Learning: An Effective Approach to Promote Language Development. *International Journal of Social Sciences and Educational Studies*. 2020. DOI:10.23918/ijsses.v7i2p57

53.Wokington C. Adaptive Learning Systems in Higher Education : A Comprehensive Review. New York : Routledge. 2020.

54.World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. Geneva: World Economic Forum. 2023. Available at: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>

55.Yuldoshev Khaydarbek, translator. “The effectiveness of communicative language teaching (clt) in efl classrooms”. *London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation (LIMCMRI)*, vol. 2, no. 1, Oct. 2025. pp. 608-10,
<https://worldsciencepub.com/index.php/lmc/article/view/614>

ДОДАТКИ

Додаток А

Експериментальна анкета для опитування

Блок 1: Загальна інформація

1. Ваш курс навчання:

- 1
- 2
- 3
- 4
- інше

2. Як ви самі оцінюєте свій рівень володіння англійською мовою?

- A1 (початковий)
- A2 (нижче середнього)
- B1 (середній)
- B2 (вище середнього)
- C1/C2 (високий/професійний рівень)

3. Чи складали ви міжнародні іспити (TOEFL, IELTS, FCE та ін.)?

- Так
- Ні

4. Якщо так, який був ваш результат? (відкрита відповідь)

Блок 2: Оцінка викладання англійської мови в університеті

5. Як ви оцінюєте якість викладання англійської мови на вашій спеціальності?

- Висока
- Задовільна
- Низька

6. Чи вважаєте ви кількість навчальних годин з англійської мови достатньою?

- Так
- Ні

7. Які аспекти викладання вас задовольняють найбільше?

- Пояснення граматики
- Практика спілкування
- Навчання академічного письма
- Інтерактивні методи (гейміфікація, дискусії, синтез думок, акваріум, «Дискусія в стилі телевізійного токшоу», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», дебати)
- Інше (вказіть)

8. Що, на вашу думку, потребує покращення? (відкрита відповідь)

Блок 3: Вивчення побажань щодо курсу

9. Які навички англійської мови ви хотіли б покращити?

- Читання
- Письмо
- Говоріння
- Слухання
- Лексика

10. Які елементи ви хотіли б інтегрувати в курс англійської мови?

- Підготовка до міжнародних іспитів
- Професійна англійська для прикладних сфер використання
- Розмовні клуби
- Переклад і редагування текстів

11. Який формат навчальних матеріалів ви вважаєте найбільш ефективним?

- Друковані підручники
- Електронні книги
- Інтерактивні платформи
- Мобільні додатки

12. Чи вважаєте ви важливим включати до курсу культурознавчий аспект (традиції, історія, література англомовних країн)?

- Так
- Ні

13. Що б ви хотіли бачити в курсі як додаткові елементи? (відкрита відповідь)

Блок 4: Тест для визначення рівня володіння англійською

16. Заповніть пропущені слова:

- If I _____ (know) about the meeting, I would have joined it.
- They _____ (study) for their exams every evening.

17. Перекладіть речення англійською:

- Я вивчаю англійську мову протягом п'яти років.
- Коли ти закінчиш свою курсову роботу?

18. Виберіть правильний варіант відповіді:

- She _____ to the store when it started raining.
- a) was going
- b) went
- c) is going